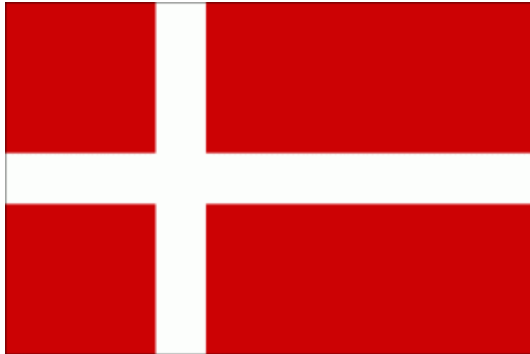

<http://falko.nu/rs-nateu.html> :

?

NATIONALITET, INDIVID OG EU

– Bidrag til antroposofiske studier

Dette er ikke en almindelig artikel, men er et bidrag til læserens egne studier eller almen menneskelig opmærksomhed. Skribenten synes selv, at tema og længde egner sig bedst til at læses udprintet, som en bog, og ikke på en skærm. Notehenvisninger samt indføjede bemærkninger, typisk i oversættelser, er i [].

Af Magnus Falko. Udgivet 15. december 2014

'GA' står for Gesamtausgabe, altså udgave/nummer i samlingen af Steiners værker. Det efterfølgende tal er det nummer, værket har heri. Mange af de Steiner-værker, der omtales, kan købes i hæfte- eller bogform hos www.audoniconsbogsalg.dk/ (tlf. 86 52 11 17).

Rudolf Steiner hyldede demokratiet som stadigt princip mellem mennesker, og han så, at de parlamentariske demokratier i den henseende var illusoriske. Er der tegn på, at EU er, eller er på vej til at blive, en medicin mod denne illusion? Og hvordan står individet i forhold til nationalstaterne på den ene side og EU på den anden side?
Studiebidraget kan læses selvstændigt. Et mere dækkende udbytte fås dog, hvis man også læser Falkos artikel 'Steiner om nationalitet' og studiebidraget 'EU: Romerriget opdateret?'.

Kapitler:

- 1: At være sig selv eller sig selv nok
- 2: Stat eller menneske
- 3: Fra EU-inerti til EU-nationalisme
- 4: Mere om suverænitet og illusioner
- 5: Om miljø- og sundhedspolitik
- 6: Norges muligheder i EØS
- 7: Steiner om Nordens opgave
- 8: Lidt mere om andre veje

1: At være sig selv eller sig selv nok

Mange mennesker ser den Europæiske Union, EU, som en modvægt til nationalismen. Nogle ser tillige EU som et redskab til opløsning af Europas nationalstater, altså de stater, hvis statsapparat er snævert knyttet til et bestemt folk samt eventuelle minoriteter. Hvad ordet *nationalisme* dækker over, er der mange forskellige meninger om. Det kan derfor til en start være givtigt at se på, hvad Rudolf Steiner havde at sige om dette begreb.

Steiner udtalte 1. januar i krigsåret 1917 i foredragsrækken 'Das Karma der Unwahrhaftigkeit' / 'The Karma of Untruthfulness'[1]:

"Hvis et tankesæt, der er indstillet på fred, skal fremkomme blandt Europas folkeslag [Steiner: Völker], er følelserne over for disse folk nødt til at udvikle sig på en måde, der er gennemstrømmet af ånden – følelser, der kan komme, hvis folkene ses på den måde, der vises i foredragscyklussen om folkesjælene, som jeg gav i Kristiania længe før krigen. Vi er nødt til at beslutte os for at komme folkesjælen i møde på denne måde. Kun da kan vores menneskelige ånd blive aktiv på en måde, der gør os i stand til at forme en velbegrunder vurdering, der omfatter en hel gruppe såsom et folk."

Oslo hed stadig i 1917 (og indtil 1925) Kristiania, og Steiners ordvalg *Völkergeister* er i danske udgivelser oversat til folkesjæle, selv om det tyske jo bogstaveligt betyder folkeånd. De Oslo-foredrag, Steiner henviser til, er fra 1910, og undertegnede berører dem i artiklen 'Steiner om nationalitet'[2]. Efter krigen – i november-december 1921 – vendte Steiner tilbage til Oslo.

Steiner taler her i det følgende om det kosmopolitiske. At være et i det hele taget kosmisk væsen før – og mere end – noget andet talte han ligeledes om i foredrag om folkesjæle og nationalitet. Dette er baggrunden for de fire flag/billeder foroven i studiebidraget her. Både Dannebrog, EU-flag og ”fællesflaget” med flagene for alle verdens lande (hvoraf talrige er nationalstater) skrumper i mening over for det faktum, at vi alle er kosmiske væsener. Et uddrag fra foredraget 27. november 1921 bringer os nærmere, hvad nationalisme er og ikke er:

”Det er det, som skaber den store forskel: om vi vokser ind i et folk og en sprogsammenhæng med hin stille, kyske kærlighed, som det menneske har, der på indre, levende vis har forbundet sig med folket, eller om vi fra vort indre blot udvirker en instinktmæssig, driftsagtig kærlighed til folk og sprog. Den førstnævnte ytrer sig aldrig som det, man kalder chauvinisme, som en ydre pukken på sin nationalitet. Denne virkelige, denne åndelig-sjælelige kærlighed til folk og sprog, som er tilkæmpet gennem et tidligere fromt og idealt tankeliv, ytrer sig som en selvfølgelighed og er helt igennem forenelig med sand, universel menneskekærlighed. Aldrig vil det kosmopolitiske, det internationale sindelag, forkrøbles ved denne art kærlighed til sprog og folk. Den falske nationalisme derimod, den chauvinistiske indstilling, som på ydre vis pukker på sin nationalitet, opstår, når mennesket på automatisk måde vokser ind i sit sprog. Derved udvikler det med sine instinkter og drifter en overophedet, en organisk betonet, animalsk kærlighed til sprog og folk.”

I ‘Karma of Untruthfulness’ skitserede Steiner 7. januar 1917 et nærmere aspekt af folkesjælernes forhold til individerne. Han fremførte, at man blandt antroposoffer er bekendte med menneskesjælens *”treleddede natur, som består af følelses- eller fornemmelsessjælen, forstands- eller gemytsjælen samt bevidsthedssjælen, der alle tre er fyldt – åndeligt gennemtrængt, belivet – af jeget. Når den italienske folkesjæl arbejder ind i individuelle mennesker, er det følelses- eller fornemmelsessjælen, der kommer under indflydelse af de kræfter og impulser, folkesjælen arbejder med. I den enkelte franskmand er det forstands- eller gemytsjælen, og i den enkelte brite er det bevidsthedssjælen, folkesjælen arbejder igennem. For Mellemeuropas folkesjæle er det jeget, der er modtageligt, og for de slaviske folk er det åndsselve. Hvis vi kan fylde os selv med en forståelse af dette, vil vi ikke længere være fristet til at danne meninger på den måde, de hidtil så ofte er blevet dannet.”*

Rudolf Steiner fortsætter det ovenstående:

”En bestemt person hørte dette og blev rasende, fordi han forstod antroposofisk åndsvidenskab som om, at folkesjælen arbejder i det tyske folk gennem jeget, som om dette skulle være noget højerestående end en folkesjæl, der arbejder gennem bevidsthedssjælen. Dette var hans egen misforståelse! For i åndsvidenskab ansues forskellige aspekter objektivt, side om side.”

*

De, der vil andre samarbejdsveje end EU, beskyldes ofte – mere eller mindre generaliserende – for at være drevet af nationalisme eller af bevidst eller underbevidst frygt for eksempelvis ”Tyskland”. Begge dele på en gang så jeg senest fremført i Nyhedsbladet for Antroposofisk Selskab Danmark (nr. 2/2014) af en debattør, som talte for EU. Det kan oplyses, at Nyhedsbladet i løbet af 2015 vil komme til at hedde *Antroposofi*. Dette er mere tidløst dækkende for indholdet, som foruden det nyhedsmæssige til tider indeholder gengivelser af ældre artikler. – Pågældende debattør skrev:

”Denne frygt for Tyskland genopstod ved udsigten til Tysklands genforening 1990-91. Endnu et kompromis blev etableret: Maastricht-traktaten, som indebar, at accepten af det større og suveræne Tyskland blev betalt med D-marken. Euroen skulle sikre, at Tyskland ikke blev reelt ene om at styre den europæiske økonomi via D-markens dominans. Det var hensigten. At euroen blev skabt på et utilstrækkeligt grundlag falder uden for denne fremstilling. I Danmark var sammenhængen mellem Maastricht-traktaten og frygten for et stærkt Tyskland ubekendt for vel næsten alle, da der blev stemt nej i 1992. De ledende, der givetvis forstod sammenhængen, valgte at føre en skrækkampagne som ved alle EU-afstemninger. Sandsynligvis antager de, at den gennemsnitlige vælger vil stå af, inden de er nået ret langt ind i en forklaring af tingenes sammenhæng. Den stærke EU-modstand, der har sin rod i den danske 1800-talsnationalisme, forsøges ikke imødegået af EU-tilhængerne, der kopierer modstandernes argumentationsmåde.”

Den, der har fulgt med, ved, at der også er (givet) andre begrundelser for euroen end D-markens dominans. Begrundelsen for Maastricht-traktaten var ikke alene Tyskland og genforeningen, men var også som ved alle efterfølgende EU-traktater et alment ”behov for at tilpasse, styrke og effektivisere samarbejdet”. Det øgede antal medlemslande har løbende affødt sådanne udtalelser. Endvidere indførte Maastricht den unionsdannelse af EF, som mange – i politikerstanden mere end i befolkningerne – i årtier havde ønsket sig, Tyskland eller ej. Debattøren formulerer sig i skræksikre og konstaterende vendinger, men giver ingen eksempler på konkret viden, der underbygger hans teori om EU-modstanden alment, henholdsvis de ledende i Nej-kampagnen. Vi er derfor henvist til at antage, at der er tale om gætteri om nejsigernes bevæggrunde. Hvis de bevæggrunde, debattøren fremfører, skulle være tilfældet for nogle, kan man ikke *vide* det for den enkeltes vedkommende, med mindre han/hun har ytret noget sådant, eller man har omtrent samme formidable oversanselige erkendelseskrafter, som Steiner havde.

Historikeren Palle Lauring fremfører på side 23 i sin pamflet ‘Danmark, Norden – Europa’ (forlaget Frit Norden, 1977) en iagttagelse om Romtraktaten, der viser, at lige såvel de, der stemte Ja, kan være præget af en angst for tysken eller ”dem dernede”:

”Tiden efter 1864 skabte det nævnte danske mindreværdskompleks, vor usikkerhed, vor mangel på selvtillid, vor underdanige holdning, vort »vi er jo ikke noget!« Det blev taktisk dygtigt pustet op i valgkampen før 2. oktober 1972, så man hørte pæne borgere sidde ved kaffen og messe hvad de havde læst og fået doceret fra: »Vi har jo alligevel ingen frihed!« til det galgemuntre »Det er slut med lille Danmark!«”

Dette var altså et jasiger-svar til et galgenmuntret nejsiger-udsagn. Formuleringen tyder på, at Lauring reelt hørte sådan (mindst) en jasiger-udtalelse. Hvem kan afvise, at noget lignende ikke var tilfældet i afstemningen om Maastricht? Vi bør dog ikke generalisere ud fra enkelttilfælde. Det bør vi holde os for gode til. Er der tale om ubevidst frygt, altså rettere angst, så kan der i øvrigt slet ikke svares på spørgsmålet, om nogle er drevet af ”tyskerfrygt”, men det bekræfter blot, hvor frugtesløst det er overhovedet at *tillægge* andre bestemte bevæggrunde, i hvert fald når der er mulighed for, at andre bevæggrunde kan være på spil. Når man gisner om andres motiver eller bevæggrunde, påtvinger man dem sin egen vilje, sine egne motiver. Det er uværdigt for enhver debat. Som minimum bør sådanne gisninger begrænses stærkt, og man bør selv oplyse tydeligt, at dette er gætteri/antagelse.

Vi bør være videst muligt bevidste om vore egne motiver, og vi må være overordentlig varsomme med at gisne om, hvad der driver andre. De, der kommer med den nævnte beskyldning, synes at overse, at det, de forklejner som værende *følelser* – ja, rettere *emotioner*, noget ”irrationelt” – lige såvel kan være *intuition*. Denne intuition kan meget vel relatere til et defineret eller udefineret magtfænomen snarere end til et *land* eller et *folk*. Der kan ikke være særligt mange danskere, der nu til dags ser ”tysken” som ”noget farligt”.

For Dansk Folkepartis vedkommende, som minimum partitoppens, kan vi have udstrakt tillid til, at her er der mange, hvis EU-skepsis bunder i, at den nationale identitet og/eller selvbestemmelse er truet. Dette ved vi, for det fortæller de selv. Desuden peger de på, at demokrati aldrig har været knyttet til andet end nationalstaten. Det forekommer mig et noget fantasiløst synspunkt fremadrettet set, og hvad nutiden angår, så lever heller ikke det populistiske DF altid op til postulatet om at udføre sine vælgeres vilje og ønsker. I modsætning til Enhedslisten er DF ikke et EU-modstanderparti. DF er EU-skeptisk og imod dele af EU, men går rent grundlæggende ind for EU. Partiet har stor tilslutning blandt danskerne, men om drivfjederen dybest set bunder i en frygt for ”min nations selvbestemmelse!” eller for ”min egen selvbestemmelse!” kan vi dårligt måle og vide. Mener man, at den sidstnævnte frygt er uberettiget ud fra antroposofisk synspunkt, har man en tung bevisbyrde. – Vi skal ikke gå rundt i frygt, men vi må være vågne og turde sige nej, hvis vi oplever at blive overgrebet.

Flosklerne ”vi har jo alligevel ingen frihed” og ”vi er jo så små” (altså relativt betydningsløse) kan, som Lauring antyder, lige såvel ligge til grund for at *ville* gå med i store enheder. Dette er *ikke* gætteri, men er begrundelser, der jævnligt fremføres til støtte for EU. Er de ræsonnementer bedre og mere rationelle end noget tilsvarende, der argumenterer for *ikke* at ville indgå i store enheder? Det må læseren afgøre med sig selv. Man kan indvende: ”Vi er nok små, men ikke betydningsløse. EU behøver det, som Danmark kan bibringe.” Det lyder umiddelbart rigtigt og godt – ja, det lyder som progressiv kompromistænkning. At kunne indgå kompromisser og være progressiv på en og samme tid, så er den danske drøm opfyldt. Men der er et problem i ræsonnementet: Hvis Danmark og det, landet har at byde på, er betydningsfuldt, så er det betydningsfuldt, hvad enten EU findes eller ej. Så kan vi byde os til *hele tiden*, og andre kan ville det tilbudte eller ikke, hvad enten EU findes eller ikke. En nødvendighed kan EU-systemet ikke være, for den logiske følge må i modsat fald være, at i EU’s øjne har alle klodens lande uden for den Europæiske Union intet at byde på. EU-tankegangen bider derfor sig selv i halen og kommer ingen vegne.

Store enheder træffer ikke altid sunde beslutninger – det bringer kapitel 3 eksempler på. Småt er ikke nødvendigvis ”godt”. Det samme gælder så sandelig for de store enheder.

*

Ifølge antroposofien befinder vi os for tiden i den ’femte efteratlantiske kulturopoke’. Antroposofien opfatter endvidere Kristusvæsenet lige så meget som værende en realitet som eksempelvis Buddhavæsenet. Kristus Jesus døde på korset på Golgatha. Kristusånden/-væsenet døde derimod ikke, men vil levende være med hver af os til verdens ende. Kristus døde ikke for nogen grupper, institutioner eller organisationer. Rudolf Steiner udtalte 22. januar 1917 følgende:

”Kristus døde for det enkelte menneske. Han har også en vigtig opgave i den sjette kulturopoke, nemlig at være en hjælper for Jorden til overvindelsen, den endelige overvindelse, af, hvad der kommer af nationalitetsprincippet. At dette ikke skal ske – at der i god tid skal laves tiltag for at forebygge enhver indflydelse fra Kristus i den sjette efteratlantiske kulturopoke – dét er det formål, der tjenes af impulserne i de broderskaber, som ønsker at konservere den femte efteratlantiske kulturopoke, på den måde jeg har vist det.

Det eneste modtræk er at skabe de rette begreber og gradvist gennemtrænge dem stadigt mere med liv. Disse rigtige begreber må leve. Folkeslagene [Steiner: die Völker] kunne hvile så fredfyldt side om side, hvis blot de ville bestræbe sig på at opdage de rette begreber og idéer om deres relationer. Som jeg har sagt, kan intet program, ingen abstrakt idé, men ene og alene de rette begreber føre til, hvad der må komme.”[3]

Det onde er efter Steiners opfattelse det, som sker, hvor og hvornår det ikke er hensigtsmæssigt. EU-programmer og EU-idéer bliver nemt lige så stor en bjørnetjeneste, som Steiner med rette beskyldte den amerikanske præsident Woodrow Wilsons 14 punkter om *nationernes selvbestemmelse* for at være. De okkulte broderskaber, Steiner skildrer i sit foredrag og i det hele taget gennem mange af foredragene i denne samling (GA 174) og i andre GA'er vil ikke nødvendigvis beholde *nationalstaterne* i fremtiden. Ja, en del kunne tyde på, at mange vil opløse dem, men *nationerne, folkeslagene*, vil de i hvert fald konservere også i den kommende kulturrepoke, selv om de – eller som minimum de i dag kendte følger af dem – efter guddommelig vilje vil skulle forvandles udi opløsning til den tid. Sagt på anden måde vil disse broderskaber stadig til den tid have trang til at bevare den sjælelige fremmedgørelse og dermed åndelige forarmelse, der i dag ofte ses som følge af, at vi er forskellige folk. En fremmedgørelse, der altså ifølge Steiner vel at mærke slet ikke behøver være, selv om vi er forskellige folkesjæle.

For disse broderskaber er der internt i dag ikke den store forskel på, om mennesker forvaltes gennem det nationalstatsligt-mellemstatslige eller det overstatslige eller en kombination. Blot de får lov at have forvaltere, der kan forvalte menneskene, som de anser for børn, der ikke kan forvalte sig selv. Kan stormagter tilvejebringe dette, så tilstræber de stormagter, hvad enten dette så er som supplement til eller overtagelse af *nationalstaterne*. At styre folk gennem blodets betydning er ét betydeligt redskab, men ét redskab af flere. Det tankesæt at vi ”børn” vil avle kaos, hvis vi ikke bliver forvaltede af de her nævnte forvaltere, er antroposofisk set en forældet – og derfor skadelig – tankegang. Men tankesættet er stadig en aktuel kendsgerning i en række okkulte selskaber og tillige i diverse tænketanke og lobbyorganisationer. Vi snyder os selv, hvis vi lukker øjnene for dette forhold.

Med mellemstatslig menes interstatslig, altså noget, der foregår mellem (mennesker i/fra) stater direkte. Dette ‘noget’ kan dog udmærket foregå i et samlet fysisk forum.

*

Flygtninge- og indvandrerspørgsmålet optræder ofte i EU-debatten. Af en eller anden grund har medierne det med langt oftest at interviewe EU-skeptikerne i Dansk Folkeparti, når emnerne EU og flygtninge krydser hinanden. Betydelig sjældnere interviewes Enhedslisten, der som sagt er det eneste egentlige EU-modstanderparti i Folketinget. I det parti er man så fremmedvenlige og internationalt indstillede, at dets folketingsgruppe modtager trusselsbreve, og medlemmerne er blevet kaldt halal-hippier. Særlig udtalt er censuren, når det gælder den tværpolitiske organisation Folkebevægelsen mod EU, der er erklæret ikke-racistisk og i sit grundlag tydeligt ønsker mellemfolkeligt samarbejde, herunder sågar et forpligtende europæisk samarbejde, vel at mærke forpligtende på de regler, man *bliver enige om at indgå med hinanden*. Jeg har tillid til, at menneskers fantasi i fremtiden nok skal finde ud af, hvordan man håndterer situationer, hvor reglerne brydes – hvilke typer konsekvenser, det skal have. Noget, der ligeledes sjældent kommer frem, er, hvordan EU selv bidrager til nød og ulighed i verden. Et meget stort og overordnet eksempel blev skildret vældig godt i artiklen ‘EU skaber sultflygtninge og behandler dem som kriminelle’, dagbladet Information, 22. april 2008.[4]

Følgende skrives ud fra en kun nogenlunde erindring om sagen, men det bringes, fordi det skildrer noget principielt og væsentligt: For nogle år siden kom det frem, at EU ville arbejde på visse rettigheder med hensyn til, at danskere kan få udlændinge, de er blevet forelskede i – eller gift med – i udlandet, til Danmark. Det er højst sandsynligt denne sag, der her blev omtalt af den ovennævnte Nyhedsblad-debattør i nr. 2, 2014: ”Uden at det har medført retlige konsekvenser for myndighederne, vildledte man i årevis ægtepar, som efter EU-retten havde ret til at slå sig ned i

Danmark, til at søge over sundet.” – Vildledningen er nedrig og udtryk for et tilgrundliggende menneskesyn. At mennesker, der er gift, ja bare forelskede i hinanden, skal kunne leve og bo sammen, er noget, som både Enhedslisten og Folkebevægelsen går ind for, men ikke på den pågældende EU-måde. Hvorfor ikke? Politikeren Søren Søndergaard, der er medlem begge steder og ikke just har ry for at være fremmedfjendsk, gav begrundelsen, at det næppe beforder integrationen af indvandrere, når et par går på gaden, velvidende at deres omgivelser er blevet *tvunget* til at modtage den ene.

Åndeligt lavtflyvende tankegange om de(t) fremmede er det medmenneskers ansvar at tale op imod. Politikere er også medmennesker, men ikke mere end du og jeg, og ingen rettighed eller lov kan ændre tankegange. Følges lovene op af kommunikation mellem mennesker, kan man være *heldig*, at rettigheder og love bidragende kan hjælpe til menneskelig højnelse, men der er så netop tale om held. Lige så meget, ofte mere, er der risiko for yderligere polarisering, fordi der følger ”bedrevidenhed” og betvingelse med. Menneskesyn er et sjælelig-åndeligt anliggende og først dernæst, eventuelt, et politisk-retligt anliggende. Den, der vil gøre en indsats mod etniske fordomme, må bekæmpe fordommenes årsager og desuden selv være et godt eksempel. Dette kan være alt lige fra vejfester, hvor både ”kartoffeldanskerne” og beboerne af anden etnisk herkomst inviteres – fx til at lave deres traditionelle retter – til hvordan man benytter sit sprog, eller at man taler racismen imod, når man møder den. Et vidunderligt eksempel på sidstnævnte er følgende episode:

Dette studiebidrags forfatter har en bekendt, Babi, som er indvandrer og mørklødet. En dag på Nørreport Station hørte han en hjemløs dansker råbe til ham: *”skrub hjem til dit eget land!”* Babi sagde til danskeren, at det kunne denne selv tage at gøre. Det studsede vedkommende voldsomt over og sagde: *”jamen, jeg er jo dansker!”* Babi svarede: *”det tror jeg ikke på, for de danskere, jeg kender, er sådan nogle søde og rare mennesker, og de kunne aldrig finde på at tale til andre, sådan som du gør.”*

Oskar Borgman Hansen, filosof samt grand old man i Antroposofisk Selskab Danmark, er inde på samme sfære i sin artikel ‘EU og retfærdigheden’ i bogen ‘Danmark i Europa i Verden’ (Grevas forlag, 1998). Bogen handler overvejende om det daværende forslag til EU’s Amsterdam-traktat, men er stadig på langt de fleste punkter aktuel. Passagen fortjener at blive bragt i sin fulde længde, også fordi den i realiteten siger noget vigtigt om EU-tankegangen bredere set:

”Den egenskab, som moderne regeringer og politikere ikke er i besiddelse af, er den beskedenhed, der lader andre finde ud af deres egne sager selv. I Danmark ville der rejse sig et ramaskrig, hvis EU skulle finde på at påbyde os at tage imod langt flere flygtninge, end vi har gjort til nu. Men hvor mange ønsker ikke en fælles asylpolitik? Jeg antager, at de gør det i forventning om, at overordnede instanser så vil lade os slippe for mange af dem, der er kommet. Og sker det, vil politikerne kunne vaske deres hænder og sige, at vi følger de fælles regler. Men bliver resultatet, at vi skal tage imod flere, vil man sige, at det skal vi nok selv bestemme. Jeg ser kun en rimelig løsning på problemet, det er den, at vi selv bestemmer det, både i tilfælde af, at der skal komme flere og i tilfælde af, at der skal komme færre. Hvad der er retfærdigt, det er et spørgsmål om retsfølelse hos de umiddelbart implicerede. Denne følelse har to sider: Ønsket om retfærdighed for én selv, og interessen for retfærdighed hos de andre. Uden at dette sidste er med, kan der ikke være tale om det første. Hvorledes denne retsfølelse kan udvikles, må man finde ud af i en befolkning selv. Det vil næsten være uundgåeligt, at EUretfærdighed kommer til at opleves som undertrykkelse eller utilbørlig indblanding. For den beror på den misforståelse, at der overhovedet skulle være en fælles retfærdighed i alle landene. Eller rettere: Der kan måske være det. Men det må bevises på den måde, at den opstår hvert enkelt sted for sig og ikke presses ned fra oven.

Jeg nævnte i begyndelsen, at vi må tage alle sociale kategorier op til fornyet betragtning. En social kategori, som har det ilde i den såkaldt vestlige verden, er medmenneskelighed. Vi taler i Danmark om flygtningene. Vel at mærke, vi taler om. Vi taler måske til dem, efter at vi, som har hjemstavnsret i Danmark, har talt om dem. Vi har ikke lært kunsten at tale med dem. Som et blandt andre kriterier på Amsterdamtraktatens fortræffelighed kunne vi lade følgende komme i betragtning: Vil en godkendelse af den fremme, at vi taler med hinanden, alle implicerede, eller skal vi, befolkningerne, måske komme til at opleve, at der vil blive talt mere til os?”

EU-systemet øger i flere henseender distancen til det, vi burde nærme os: At behandle andre, som vi ønsker selv at blive behandlet samtidig med at måle andre med samme målestokke, vi selv ønsker at blive målt med. Dette indbefatter, at vi (velsagtens) ikke selv bryder os om at få krænget andres moralopfattelse ned over os. Kan man overhovedet tvinge andre voksne til noget, de ikke vil? Jeg lader læseren vurdere dette.

Demokrati er samtale, sagde den kristne højskole-pioner Hal Koch. Den eneste vej væk fra fremmedgørelsens farer er et engageret og reelt folkestyre, som forhåbentlig bevæger sig væk fra selve national- og enhedsstaten, og som befrugtes af åndsvidenskab.

*

Man kan ikke på saglig basis sige eller antyde *generaliserende og absolut*, at nationalstater avler nationalisme eller udgør et sikkerhedsmæssigt, aggressorisk problem – men de øger risikoen, og det så Rudolf Steiner. *Risiko set i forhold til hvad?* Ikke forbundsstater, mener jeg, så længe her er flere forbundsstater i verden, som derved bliver til magtblokke. Jeg kan ikke se, at magtblokke skulle være et begavet bytte for den fejltænkning, også nationalstaten er. Hvor mange påstår, at forbundsstaterne Rusland og USA mindsker nationalisme og aggression set i globalt perspektiv? En del påstår det, jovist – men den fred, som eksempelvis USA ”sikrer” gennem frygten for dets militær, er kunstig og derfor usikker. Det ser vi for eksempel i Nordkoreas politik og i en række mellemøstlige lande. *Årsagerne* til det negative syn på USA disse steder er et aspekt for sig. Jeg kan for tiden kun se, at nationalstater øger risikoen set i forhold til Steiners trefoldighed(!). Sagt med Oskar Borgman Hansens ord fra omkring 1992 foranlediget af EU-traktaten fra Maastricht:

”Nationalisme er en indstilling til ens egen nation, som bringer dem, der er ofre for nationalismen, i modsætningsforhold til medlemmer af andre nationer. Hvornår har usund, ja endog forløjet nationalisme, karakteriseret danskerne i nævneværdig udstrækning? I hvert fald ikke de sidste hundrede år. Hvornår har Danmark sidst erklæret et andet land krig? (...) Og det kan vel ikke pludselig blive til nationalisme, at man ikke ønsker ændringer i landets statsretlige status, som ikke har givet anledning til utilfredshed i flere generationer? Hvis nationalisme ikke plager danskerne i dag i synderlig grad, er det da et bidrag til overvindelse af nationalisme i andre lande, at vi tilslutter os EF? [Borgman Hansen kunne her have suppleret med ”og EU”, idet Maastricht-afstemningen handlede om, hvorvidt Danmark ville tilslutte sig, at de Europæiske Fællesskaber, som vi allerede var med i, skulle omdannes til en Europæisk Union. – Dette fremhæver Borgman Hansen da også andetsteds]. Det måtte da vel være på den måde, at vi ville blive et moralsk forbillede for mennesker i lande, hvor nationalisme er en fare? Hvis man tror det, mangler man vist realitetssans.”

– Passagen står på side 8-9 i Borgman Hansens bog ‘Menneske og fællesskab’, forlaget NOTAT. Siden 1992-93, hvor bogen udkom, er Danmark som bekendt rent faktisk gået i krig. Dette er ikke entydigt nationalstatsligt funderet. Selve EU-systemet og Samuel P. Huntingtons forestilling om ‘civilisationernes sammenstød’ har bidraget til krigsførelsen, og især ligger den angloamerikanske og transatlantiske strømning til grund herfor. I studiebidraget ‘EU: Romerriket opdateret?’[5]

kommer jeg nærmere ind på denne strømnings store indflydelse i EU. Jeg anbefaler desuden diverse artikler og læserbreve om den, som jeg har skrevet gennem årene; se links i noterne.[6] Da Huntington for små tyve år siden var i København og holde foredrag, sagde han, at det er meget vigtigt, at vi nu arbejder for en ny verdensorden. Man kan mene, at det er der i høj grad brug for, men fælden ligger i betegnelsen selv: én orden for hele verden. Én orden for hele verden vil i vor kulturepoke kun kunne indebære en art aristokrati.

Som jeg ligeledes skriver flere steder i 'EU: Romeriget opdateret?' går jeg ind for udfasning af nationalstaterne, blandt andet fordi de kan lede til en statsbestyrket nationalisme. Spørgsmålet er alene, hvad der skal komme i stedet og hvordan. (Flere af Borgman Hansens artikler gennem årene har for øvrigt vist, at han har samme opfattelse). Derfor skrev jeg i det antroposofiske Nyhedsblad nr. 3/2014: *"Min største bekymring ved EU er ikke nationalstatens skæbne, men individets."* Det bekymrende er ikke, at nationalstaten åndeligt er mere eller mindre død – nu skal den blot selv opdage det – men man kan have visse bekymringer ved, *hvordan* overgangsfasen udtrykker sig og vil udtrykke sig i de kommende år. Sådan er det nu engang med store omvæltninger. Dét gør ikke, at omvæltningerne skal bremses, de må blot ske på sundest mulige måde.

Oskar Borgman Hansen anfører på side 35 i 'Menneske og fællesskab':

"Vi må gøre noget, der hvor uretten hersker. Men dette »vi« kan ikke betyde andet end vi, hver for sig, som enkelte medlemmer af menneskeheden og ikke vi i vor egenskab af statsborgere. Og det, som vi kan gøre enkeltvis, er at forstå situationen, at forstå de andre, for derefter at komme på de idéer, som i givet fald kan forbedre situationen. Dette må medføre, at vi tilegner os beskedenhed. Den beskedenhed hjalp før i tiden landets lidenhed os til at have, så at sige uden egne anstrengelser. Nu er EFmagtpolitikken ved at blive den forførelse, som skal få også danske statsborgere til at blive medskyldige i stormagternes brutalitet, under dække af interesse for menneskeheden."

EF og EU har i enkelte tilfælde bidraget til at mindske modsætningsforhold mellem europæiske lande og minoritetsgrupper efter Anden Verdenskrig, blandt andet i Irland. Denne indsats og virkning fortjener anerkendelse. Blot siger det selvfølgelig ikke noget om, hvad man kunne have opnået i disse henseender gennem realiseringen af andre idéer. Og indsatsen har været dalende i de senere år. Tilmed har EU-inertien øget skellet mellem syd og nord og til dels vest og øst i EU. Stærkest har EF/EU dog øget modsætningsforholdene til lande uden for Unionens ydre grænser. Der har været og er stadig i dette øjeblik eksempler på, at EU ud fra sin moralske skabelontænkning ser andre regioner og kontinenter i modsætningens lys eller rettere mørke – fremfor at tænke på dem som lige og ligeværdige. Dette giver kapitel 3 eksempler på. Vi taler om fænomener og mekanismer, der fører til det ulykkelige, at EU kan stå og med den ene hånd udbytte mennesker og natur rundt om i verden og bidrage til blodige stridigheder, samtidig med at EU med den anden hånd, indadtil og udadtil, vifter flamboyant med moralens fane.

*

I sin førnævnte pamflet fortsætter Palle Lauring:

"Fejlen – set fra vor nordiske side – er at vi kom ind i sagen på mellemeuropæiske vilkår. Efter vor tankegang skulle vi ha haft lov til at diskutere hver enkelt paragraf, så vi kunne sige at det og det var vi med til, det og det ville vi gerne ha ændret lidt ved, og det og det kunne vi ikke acceptere. Sådan går det til mellem frie mænd. Men vi fik forelagt en traktat, som var vedtaget, ud fra mellemeuropæisk mentalitet, og vi fik kniven på struben. (»Danmark må spise af hånden

eller dø!«). Vore politikere slugte tusserne, fordi de troede at det i den sidste ende gav penge, og med en så lavtflyvende tankegang kan man ikke bagefter fægte ret meget med de ægte idealer. (...) Sagt for Gud véd hvilken gang: ingen kan være imod europæisk samarbejde; det ville være primitivt om de europæiske nationer nu, efter vor verdensdels blodige og tragiske historie og efter to verdenskrige, ikke havde lært, at der må samarbejdes. Men efter vor nordiske erfaring må samarbejdet være frit, for nationerne eksisterer, og kun et fæ kan tro at de kan gøres til ét ved at en samling politikere vedtager, at nu ere vi alle én stor familie. Hver gang de nordiske samarbejdsforsøg gik en tøddel ud over realiteterne, endte det uvægerligt i kludder. Det nævntes ovenfor, at vi fik forelagt en færdig traktat, hvis enkelte paragraffer vi ikke fik lov at forhandle om. Sagen er lidt mere speget: de oprindelige EF-stater havde forhandlet og vedtaget, og det var så resultatet af deres forhandlinger, vi skulle sluge rå. Derfor er der EF i to blokke – de oprindelige stater, der fik en traktat, som de selv havde skabt – og de ny, Danmark, England og Irland, der har fået de andres resultat lagt på bordet som indiskutabelt diktat. Den revne vil det ikke være muligt at lime sammen, den vil komme til at gabe, og vi ser allerede at England fører sig særdeles frit frem uden for snævre hensyn til den traktat, som heller ikke de fik lov at forhandle. (...) England – har for så vidt ikke haft romersk lov (det har Skotland), men Englænderne har fra deres dage som verdensherskere en følelse af, at de kan gøre hvad der passer dem, så EF-spændetrøjen føles ikke snærende. Vi skulle i EF for at »følge England«. Vi fik at vide at det var et spørgsmål om liv og død for vor lykke.”

Her godt 37 år efter Laurings pamflet oplever et flertal i det engelske – og desuden svenske – folk EU-spændetrøjen så snærende, at et flertal af dem vil meldes ud.[7] Om forbundsstaten USA skriver Lauring blandt andet:

”Enkelte danske socialdemokrater har sagt, at de ser USA’s organisation som forbilledet for det kommende Europa. Det røber en noget vaklende viden, for de to områder kan ikke sammenlignes. USA blev skabt ved, at en flod af mennesker strømmede til fra Europa og fra alle andre kanter af verden. Men de slog sig ikke ned i fast afgrænsede grupper hver for sig. Nok er der tale om visse kinesiske og italienske og polske »kolonier«, men ikke som noget, der dominerer hele amerikanske stater. Stort set blev menneskemasserne smurt ud over USA som en jævnt blandet masse, der så blev delt i stater nok så skematisk – et kort over USA ligner mest et ark frimærker. Så få lokale interesser var der at ta hensyn til ved grænsedragningerne. Administrativt styrer de enkelte stater de lokale anliggender, hovedstyrelsen er i Washington. Men det kan man da ikke »bare« gøre i Europa, hvor vi har et gammelt system af nationalstater med forskellige sprog, forskellig mentalitet, forskellig kultur og helt forskellige menneskelige forudsætninger. De vil nok langsomt brydes ned, men langsomt, og en så delikat proces må »gå naturligt til«. I Norden blev vi ikke ens, trods alt samarbejde, og vi ønsker heller ikke at være det. Man har lov til at mene, at det var bedre om vi alle i Europa var ens, men springer vi den nødvendige udvikling over, lægger vi kun op til tragedier, undertrykkelser, modstand, vold, bitterhed og had, eventuelt de krige, som det var meningen at undgå. Igen siger den lære, vi har erhvervet i Norden, at går man videre, end der er nøgternt grundlag for, så går det galt, i bedste fald ender alt i kaos.”

Vi ser altså her en EU-kritiker mere, der uden at falde i svime fornemmer, at nationalstaterne kan have en potentiel død – deres eget dødsxim. Lauring anerkender tydeligt muligheden heraf, men giver også udtryk for, at denne død må ske organisk. Med en antroposofisk metafor kan vi sige, at den afdøde nu mangler at få sit astrallegeme med sig. I EU foregår nationalstatens dødsproces ikke organisk, men med list, løgne, fortællinger og tvang. Jeg vil påpege et aspekt af dette: Ét er parlamentsvalg og hvad disse rummer af illusion, specielt når storkapitalen har fedtet sig ind i magtens korridorer. Noget andet er folkeafstemninger om statsretlige ændringer, der fortynder den enkeltes mulighed for at gøre sig gældende.

Især op til Første Verdenskrig, som han kunne se tegne sig, lagde Rudolf Steiner og hans ligesindede formidabelt mange kræfter i at udbrede idéen om den sociale tregrening[8] over for såvel menigmand som politikere og andre med høje positioner. I den forstand, men stort set ikke ellers, kan vi sige, at Steiner blandede sig i politik. Det skulle ulykkeligvis komme til at vise sig, at modtagersiden ikke var ”frugtbar” nok, men den antroposofiske befrugtning var meget direkte, og det handlede lige så meget om at afværge noget som at skabe (muligheden for) noget andet.

Jeg tror heller ikke, Steiner ville gå uden om og forholde sig passivt – eller blot bede en bøn eller give sig til at meditere – hvis han overværede en voldtægt i en gyde. Både offer og overgrebsmand fortjener den nådegave, at der gribes ind. Helt på samme vis forekommer det undertegnede et rimeligt synspunkt, at vi ved den nævnte type folkeafstemninger har god ret i at stemme. – Dette påkræver jo dog som ‘menigmand’ og ‘menigkvinde’, at man får lov. Er man parlamentariker og mener, at en statsretlig ændring er god for det folkeslag eller for de mennesker, man (angivelig) mener at tjene, så burde man have hjertemod til at kunne spørge sit folk direkte om denne ændring. Den gælder jo nu engang både nuværende mennesker og, formentlig, kommende generationer. Måske, i den sammenhæng, er læseren med på at løse denne:

EU-QUIZ

A) Hvor mange lande holdt folkeafstemning om den nuværende EU-traktat, Lissabon-traktaten?

B) Hvor mange eurolande har haft en folkeafstemning om euroen?

C) To lande har haft folkeafstemning om ‘EU-forfatningen’. Det var Nederlandene og Frankrig. I begge lande blev resultatet et Nej. Hvornår fik de en omafstemning?

D) Hvilket år stemte et flertal af grønlænderne imod, at Grønland skulle blive i EF?

(Løsningerne står nederst i studiebidraget, under noterne).

Én ting er den statsretlige indretning. Noget andet er den generelle, dagligdags forholden sig. På et offentligt debatmøde blev Oskar Borgman Hansen spurgt, om Steiner talte om bønner, forsyn og engle som hjælpere i vort forhold til verdens begivenheder. Borgman Hansen svarede, at Steiner i al fald talte om meditation, og førstnævnte tilføjede, at er der noget, der hedder det åndelige klima, og er der flere individer, der plejer sandheden, og er vi vågne, så får politikerer måske en inspiration henne på Christiansborg.

*

Rudolf Steiner betonede igen og igen vigtigheden af at benytte de rette og præcise begreber. I den forbindelse vil jeg gerne anholde om det forhold, at en del tilhængere af EU – og desuden de britiske EU-modstandere – meget ofte siger *Europa*, når de faktisk mener *EU*. Hvad angår briterne, så kommer deres ordvalg muligvis af, at det gamle britiske imperium blev anset som en sammenhængende blok, en international størrelse med tråde til alle kontinenter, ikke blot til Europa; at imperiet derfor ikke var en del af Europa, men komplementært til det. Det sidder i så fald endnu i sprogbruget. Hvorvidt det sidder i sjælelivet som følelse, kan vi kun dårligt gisne om,

selv om man nemt kan tro det, når man overværer visse af de gamle, med henført iver fremførte, sange i den årlige tv-transmission fra *Last Night of the Proms* i Royal Albert Hall i London. Disse sange er fremragende musik, men en værre imperialistisk omgang. I lyset af Europa som kontinent, hvori Storbritannien jo hører, giver opfattelsen at Storbritannien kun er *komplementært* til Europa, selvsagt ikke mening.

Hvad EU angår: Hvis man ikke kan skelne mellem et kontinent og en klub, så har man et problem. Og det får ens omgivelser også. Hvad må de europæiske lande uden for EU ikke tænke og føle, ved at alskens EU-fortalere ikke anser dem for rigtige europæere?

Lige så usselt og lavtflyvende er udtrykket 'proeuropæisk'. Er EU-modstandere og EU-kritikere så antieuropæere? Det er helt håbløst. *Nysprog* som i George Orwells berømte værk '1984' trives i fuldt flor.

Tiden kalder på det, man i antroposofien forstår ved Michaelske ideer og handlinger. Michael er den ærkeengel, der bereder vejen for Kristus. Race- og nationalitetsspørgsmålets sammenhæng med Michael behandledes af Steiner i et foredrag[9] i Dornach 14. oktober 1917, hvori han desuden, som så ofte før, kritiserede den amerikanske præsident Woodrow Wilsons 14 punkter. Steiners kritik gik på tre forhold:

A: "Wilsonismens" materialisme, idet Wilsons samfundsplaner alene gik på blodssamhørighed og ikke (også) på egentlig *åndelig* samhørighed – forskellen uddybes i min artikel 'Steiner om nationalitet'[2].

B: de tomme, abstrakte og derfor verdensfjerne og i sidste ende skadelige begreber.

C: at de var udtryk for en "selvfølgelig" moralpolitik og dermed var moralsk "indiskutable".

Denne ABC går igen i den Europæiske Union, A blot i form af et EU-nationalistisk konglomerat frem for én folkenationalisme. Desværre hjælpes ABC'en ofte på vej af massemedierne, der i altoverskyggende grad benytter EU-positive kommentatorer og studieværter. Selv med nogle af studieværterne er dette til tider meget tydeligt. At være muligvis småskeptisk men altid grundlæggende pro-EU regnes af medierne for at være sagligt og neutralt. At ville noget andet end EU regnes for at være usagligt og tendentiøst. Man må gerne belyse EU-topmøders kriser og alskens maskinelle problemer, der kan have skær af kriser, "sager" og sensation, men de mere grundlæggende forhold – og i særdeleshed andre samarbejdsveje – ses der sjældent på.

I sin lille essayistiske artikel 'Om at være sig selv som dansk, i og udenfor EU' har også Oskar Borgman Hansen øjnet EU-nationalismen.[10] Her tre uddrag:

"Man hører ofte to argumenter for Danmarks medlemskab af EU, som går i modsat retning. Hvor ofte tales der ikke om en selvtilstrækkelighed, som skal bestå deri, at man ikke vil være med. Lilleputstatsargumentet kan vi kalde det. Vi skal være med i det store, for det store er godt, fordi det er stort. I modsat retning går det, når det hedder, at vi skal være med for at have indflydelse, vi skal være med ved bordet. Det første argument hedder: Vi må ikke forhærde os i os selv. Vi skal være med. Det andet argument hedder: Vi kan ikke være noget i os selv. Vi må nøjes med medindflydelse. Men hvis vi ikke kan være os selv udenfor, kan vi naturligvis slet ikke være os selv. Men hvad er det egentlig at være sig selv? I EU-sammenhæng vil jeg stille spørgsmålet således: Hvor er det ideal, som jeg kan bidrage til virkeliggørelsen af ved at være med?"
(...) Er det ægte, er det at være sig selv at ville være med i den fælles militærpolitik? Er det at være sig selv at ville have medindflydelse i en Europapolitik, som skal tjene et forhærdet

Magteuropa? At være sig selv som dansk vil være at være med til at tjene verden og ikke EU's selvtilstrækkelige lilleputeuropapolitik."

Jeg er ikke stødt på nogen udtalelse hos Steiner om, at det skulle være bedre for sjælene at føle sig tiltrukket af et helt eller tilnærmelsesvist *kontinent* end af et folk. EU består tillige af en række forskellige folkeslag, og er det nødvendigvis bedre at skulle definere sig som unionsborger ved flere folkeslag, *som stadig kun udgør en minoritet af hele menneskeheden*, end af ét folkeslag? Er der ikke bare tale om en matematisk tilgang? En matematisk tilgang, der slet ikke favner hele menneskeheden, men som tværtimod risikerer – og allerede har vist eksempler på – at blokdannelserne og dermed fremmedgørelsen i verden blot styrkes? "Men EU bør ses som *et skridt på vejen* til verdensmennesket, og selvfølgelig vil der altid være børnesygdomme," siger nogle. Men netop blokdommen viser ved sin fremmedgørelse og sin aggressions- og frygtskabelse, at hvis noget som EU nogensinde kan blive et trin på den vej, så er evolutionen slet ikke dér endnu. Hvad der derimod skabes nedenfra, menneske til menneske, kan kun forekomme fremmedgørende og frygtskabende for de, der er fanget i forvalterbevidsthed. De må hjælpes direkte og/eller indirekte gennem vores egen mildhed.

*

Et bogværk mere, der varmt kan anbefales, er 'In the Belly of the Beast – holding your own in mass culture' af antroposoffen Sevak Edward Gulbekian.[11] I kapitlet 'Between Nationalism and Federalism', afsnittet 'Britain and Europe', skriver han blandt andet:

"Det er et besynderligt fænomen i den menneskelige eksistens, at i situationer, hvor sådanne skadelige kræfter er på spil, er den modsatte tendens som regel også til stede. Et eksempel på sådan en omstændighed blev bragt i kapitel 1.5, hvori det blev vist, at det tyvende århundredes kommunisme søgte at rykke menneskeheden frem mod et mål, som kun kunne opnås på ordentlig måde engang i fremtiden, hvorimod nazismen rykkede mennesker tilbage til et udtjent princip fra den fjerne fortid. I situationer, hvor sådanne modsatrettede tendenser er til stede, er det et naturligt menneskeligt karaktertræk at ønske at opfatte den ene side som "god" og den anden som "ond". Det er vitterlig fristende at tænke i polariserede termer. I virkeligheden, som jeg viste i kapitel 1.5, viser de progressive kræfter sig ofte i balancen mellem to ekstremer. Det vil sige, at det sande "gode" ofte findes i afbalancering af skalaen.

Med dette princip for øje, er det ingen overraskelse, at alt imens nationalismens kræfter aktivt søger at adskille briterne fra deres europæiske naboer med en mur af had, bestræber andre kræfter sig på at binde det britiske folk til en konføderation af stater, som er overilet og overgearret [Gulbekian: a confederation of states which is premature and overprescriptive]. (...) Hvis sand enhed kun kan opstå gennem fri vilje, kan resultatet af EU's "tvangsægteskab" kun lede til krise i fremtiden, når partnerne sluttelig bliver opmærksomme på den indsnørende skabelon, der er blevet skabt rundt om dem. Det engelske folk oplever sig fanget mellem denne bizarre sidestilling af betvingende kræfter. Fra den ene side opildner patriotisme degenererende passioner og emotioner, mens der fra den anden retning – med en tilsyneladende "uundgåelighed" – kommer et pres for at blive en del af en koldt kalkuleret føderal superstat, der foregiver at udgøre broderskab og enhed."

Gulbekians bog er fra 2004. Det eneste, jeg savner i det ovenstående begavede kapitel, er en enkelt sætning om, at ikke al modstand mod EU kommer af nationalisme, eftersom mange er imod EU slet og ret af bekymring på vegne af demokratiet – *eller mulighederne for at kunne skabe dette*. Bogen rummer kapitler såsom 'The Lost Boys: The Panchen Lama of Tibet and Kaspar Hauser', 'Thinking Machines and Mechanized Humans: The Challenge of Technology', 'Race Against Time: Humanity, Group Consciousness, and the Individual' og 'In the Grip of

Lizards: The Phenomenon of David Icke'. De, der måtte mene, at Gulbekians analyse blot er en *mening*, anbefales at læse førmtalte 'EU: Romerriget opdateret?'. – En kortfattet essens gives dog af den antroposofiske historiker Terry Boardman i dennes artikel 'Where is the UK Bound? (Part 2) The Re-creation of Europe' fra vinteren 2007/2008.[12] Heri har han et afsnit, der præcis som Gulbekians hedder 'Britain and Europe', og afsnittet kommer nærmere, hvad problemet egentlig er, åndsvidenskabeligt set. Her er et uddrag fra Boardmans afsnit:

"De hellig-romerske teokratiske impulser fra den præ-reformatoriske epoke, der i sig bærer de åndelige spøgelse fra både Ægypten og Rom, betoner et bestemt slags fællesskab ledet af et oligarki (fx EU-Kommissionen), som er mere "kongeligt" og aristokratisk i sin karakter – hvis det ikke endda er i gang med faktisk at blive kongeligt – og som omhyller sig selv med en patina af kulturel og historisk stolthed og glans." Senere skriver Boardman, at Britannien i realiteten ikke længere behøver at binde sig til USA, eftersom førstnævntes imperiemæssige rolle er ovre. Han spørger, om Britannien i dette lys overhovedet bør knytte sig til Europa. Boardmans analyse er:

"ja, men hverken til EU's Europa eller til EU som en trojansk hest for USA. I denne betydning kommer den stærke uafhængighedstankegang hos redneck-patrioterne, jeg omtalte tidligere, til sig selv, eftersom det, briter har brug for, er at nægte at blive skubbet derhen, hvor kontinentale eller transatlantiske oligarker ønsker, de skal være, og i stedet at udvikle en anderledes vision om Britanniens rolle i Europa og Europas rolle i verden. (...) Briter kan på positiv måde favne udfordringen ved at hjælpe til at forme et nyt slags Europa, der hverken tjener paveskabets nostalgi om Middelalderen eller en fransk nostalgi om en pseudo-genoplevelse af Ludvig [Louis] XIV's og Napoleons gyldne dage eller en tysk nostalgi om Karl V's Hellige Romerske Imperium og ej heller et amerikansk mål om at bruge Europa i en ny bipolar kamp med 'Østen' (Rusland, Kina). Ved at gøre dette må de indse, at Europa ikke er og aldrig har været et togrenet øst-vest-polært fænomen, hvilket det så ud til at blive i midten af det 20. århundrede, men at det faktisk altid – geografisk, politisk og kulturelt – har været et tregrenet samfund (...)."

– Boardman beskriver hernæst, hvad han mener med dette, for selvsagt mener han ikke tregrenet i realiseret betydning som efter Steiners impulser, men han er inde på, hvad der er sjælelig-åndeligt disponeret for i og med europæiske folkesjæle(grupper)s forskellige karakteristiske træk, kystlinjer, med videre.

Den tidligere omtalte debattør i det antroposofiske Nyhedsblad skrev i nr. 2/2014: *"EU har mange svagheder og begrænsninger, men nationalstaterne har flere. Grundlæggende må EU i den michaeliske tidsalder ses som en mulig vej, når den nationale gruppeegoisme skal overvindes i en europæisk sammenhæng. Fra dette udgangspunkt vil opgaven blive "at gøre menneskene fredelige", at gøre verdensborgeren til virkelighed."* – Endemålet deler jeg, og jeg ser og anerkender til fulde debattørens gode grundintention. Jeg ser dog også en ensidighed i den måde, debattøren er gået til sit antroposofiske analysearbejde. Anskuet fra et bredere gennearbejdet udsigtspunkt kan det dårligt være ønskeligt at ønske sig en europæisk union, der gennem styrkelser og kompetenceudvidelser overkommer sine *mange svagheder og begrænsninger* – og nationalstaternes ditto. Meget i diagnosen er rigtigt, medicinen er skadelig. Problemet med EU-medicinen er, at:

1) Vi må virke for at vække bevidstheden om det sjælelig-åndeligheds realitet, ja, afgjort, men Steiner har (mig bekendt) aldrig sagt og ment, at dette skal ske med politik som værktøj eller ramme. I den anbefalelsesværdige foredragssamling 'Broen mellem verdensåndeligheden og det fysiske i mennesket' sagde Rudolf Steiner: *"Reaktionen, den foreløbige reaktion mod en åndelig verdensanskuelser, gør sig jo ikke kun gældende på det teoretiske område som følge af naturvidenskabens mekanisk-materialistiske tænkemåde; den går langt dybere. Den udtrykker sig*

i dag også ved, at man ligefrem vil indrette en verdensorden, der ser bort fra alt åndeligt-sjæleligt og kun retter sig efter det fysisk-antropologiske i generationsrækken. (...) Ved at antage Wilsons proklamationer om de blodsbeslægtede folks selvforvaltning erklærer Europa: Vi vil ikke vide noget af sjæleligt-åndelige impulser. – Det er en opposition mod det sjæleligt-åndeliges komme.”[13]

2) Nogle vil muligvis sige: ”EU-politik kan selvfølgelig ikke alene, men som et bidrag, hjælpe tregrening på vej” – imidlertid forsøger EU langt fra noget, der bare minder om tregrening, tværtimod forsøger EU ”at tvinge mennesker til at acceptere nye verdensordener, som de ikke er parate til at acceptere, eftersom disse [verdensordener] går imod den rette og gradvise udvikling i det enkelte individuelle menneske.”

3) ”Driften hen imod en forenet menneskehed (...) vil i sandhed realiseres engang, men den må ikke opnås på den luskede måde, som vestlige oligarker, der ser sig selv som menneskehedens hyrder, udtænker i dag.”

Citaterne i problem 2 og 3 er Terry Boardmans i den før citerede artikel. Jeg deler fuldt ud Boardmans analyse, som han i øvrigt uddyber. De vestlige oligarkers og for længst forældede åndsstrømninger har fra start blandet sig med den sunde drift efter sand fred og fællesskab, der helt givet var blandt drivfjedrene hos dem – eller de fleste af dem – der skabte EF. Bemærk, at Steiner i problem 1) ikke alene talte om Europa, men også om ‘en verdensorden’. De nævnte strømninger har med EU som en af sine storfilialer for længst bredt sig globalt i større eller mindre grad. Det europakort, som Steiner helt bogstaveligt så tegne sig, og som udelukkende var baseret på folks blodsammenhænge, relaterede sig til den politisk-retlige sfære, der for sin del fæstnede sig, eller kom til at fæstne sig, om den økonomiske og til dels åndelige sfære. Men disse sfærer bør skilles ad. Det nytter ikke at støtte en struktur, der ganske vist forsøger at fortynde det blodsbeslægtede fokus, men stadig bekæmper ånden ved at samle de tre sfærer. ‘Det sjælelig-åndeliges’ komme er et sjælelig-åndeligt anliggende. Det kan ikke beslattes eller indføres politisk, endsige gennem centralistisk valutarisme.

*

David Icke, som Sevak Edward Gulbekian har et kapitel om, er formentlig verdens kendteste konspirationsteoretiker i indeværende generation. Icke har øjnet og indkredset mange esoteriske og eksoteriske sandheder om, hvordan mennesker manipuleres, og det er stor ære værd, men især i de senere år er han diplomatisk udtrykt blevet lige hurtig nok i mange af sine konklusioner. Gulbekian skildrer på kompetent vis nogle af de fælder, der ligger i dette felt, med udgangspunkt i Icke. En illustration fra David Ickes hånd, som jeg anser er noget af det sobre, han har lavet, er den nedenstående. Den viser den basale magtstruktur, som verdens storforvaltere prøver at skabe – Icke betegner dem blandt andet *eliten* eller *magteliten*. Hvorvidt *Nation States* (nationalstater) på sigt skal være med i modellen, synes ikke alle lag, grupper og individer blandt de selvbestaltede forvaltere at være enige om. Det vil, vurderer jeg, komme til at afhænge af, hvad de observerer virker bedst for forvaltningen af menneskeheden. Modellen antyder blandt andet, hvad der af nogle er blevet udtrykt i begrebet ‘synarki’ i en retarderet form. Dette kalder på en artikel for sig.

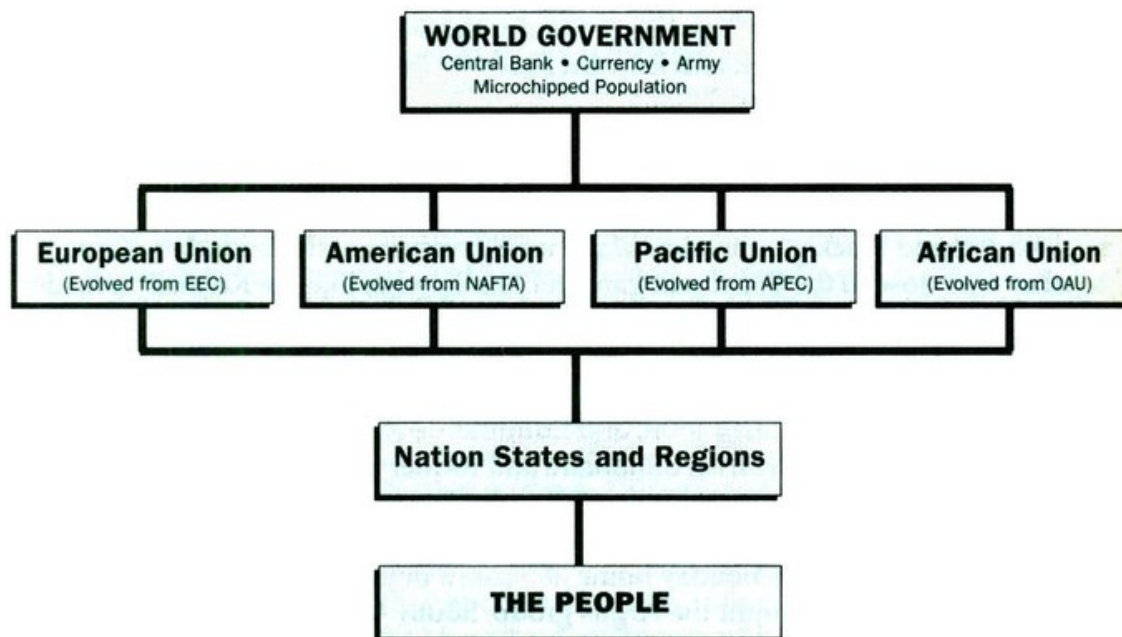

Illustration: Fra 'The Biggest Secret – The book that will change the world', David Icke Books, England. (2. og opdaterede udgave, 1999, side 280).

*

Det kapitel, du nu har læst, kan med fordel ses som et supplement til kapitel 5, 'Nationalitet med og uden EU', i studiebidraget 'EU: Romerriget opdateret?'[5]

2. Stat eller menneske

I det antroposofiske Nyhedsblad nr. 3/2014 skrev jeg følgende: *"Hvad er kernen i det parlamentariske og repræsentative demokrati? – Kernen er, at befolkningen via sit valg af politikere frit (under ansvar over for konventioner og folkeretten) kan vedtage, ændre og forkaste love. (...) Kreerer Folketinget love (og tillader skæmme(n)de operamonumenter), der ikke er i harmoni med naturen eller demokratisk ånd, så kan vi ved næste valg indvælge andre lovgivere og ændre loven. Dette er i – om man vil: endnu mindre – mikroskopisk grad muligt med EU-love."*

Den nuancerende indføjelse "endnu mindre" skrev jeg, fordi jeg så afgjort er klar over, at det kun i relativt beskedent omfang forholder sig således, at folk stemmer politikerne ind i forventning om vedtagelse, ændring eller ophævelse af én specifik lov. Eller for den sags skyld otte eller syvogtyve specifikke love. – Og at dette så faktisk realiserer sig. Det er i det mindste sådan, undertegnede tænker. Jeg kan ikke vide, hvad andre tænker, andet end at den dalende valgdeltagelse til både EU-parlamentsvalgene og mange landes nationale parlamentsvalg tyder på, at folk i stigende grad kan se det illusoriske. I Enhedslisten, der i sit principprogram taler imod EU-medlemskabet, er man meget godt klar over, at de nationale demokratier er under pres ikke

kun fra EU men også fra storkapitalen. Som partiets MF Frank Aaen sagde på et debatmøde, så er nyliberalismen i dag demokratiets største fjende. Dertil kommer, at selv Enhedslisten trods alt ikke helliger sig fuldkommen til troen på ”den parlamentariske styringskæde”, forstået på den måde at partiet faktisk mener, at staten ikke skal blande sig i alt. Total statsmagt har aldrig kendetegnet dette parti, og en god del af medlemmerne drømmer om udstrakt *lokal*styre.

Det sker stadig i et lillebitte omfang, at vælgeres vægtige og bredt debatterede lovforhåbninger bliver realiteter, men denne krumme på bordet får ikke mig til at ønske sig styreformens bevarelse i fremtiden. Og selvsagt heller ikke nyliberalismens...

I Danmark sidder regeringen i princippet i fire år ad gangen. Alle ved, at der i disse fire år arbejdes med en stor mængde love, ikke kun én, otte eller syvogtyve love. Der er velsagtens i højere grad tale om, at folk forventer en overordnet politisk linje, inden for hvilken der så er et realistisk håb om den konkrete, ønskede lovmæssige forandring. Min indkredsning af det parlamentariske og repræsentative demokratis kerne affødte i nr. 4 denne reaktion fra den tidligere omtalte debattør: *”Den opfattelse, at vælgerne styrer lovgivningsarbejdet via deres kryds på stemmesedlen kaldes i lærebøger ”teorien om den parlamentariske styringskæde”. Denne forestilling har spillet en vigtig rolle i demokratiets tilblivelse og har også haft en vis gyldighed. Men det er fortid. Nuomstunder agerer politikerne uafhængigt af, hvad vælgerne med rette kan forvente ud fra tilkendegivelser før valget. Det er der mange eksempler på. Få skal nævnes: DONG-salget, mørklægningsloven, lov om cybersikkerhed.”*

Debattøren har i stort omfang ret i sin ovenstående indvending. Den har kun to svagheder:

1) den er unuanceret. Den er helt generaliserende.

2) den holder ikke som argument for at ønske sig EU i stedet. Også i EU-regi er det i talrige tilfælde således, at politikerne agerer ”uafhængigt af, hvad vælgerne med rette kan forvente ud fra tilkendegivelser før valget”. Den, som ikke ser på EU-eksemplerne, men kun på de nationale, agerer ligesom buschaufføren, der kun billetkontrollerer passagerer med kastanjebrunt, gråt eller rødt hår – alle andre hårfarver slippes ubeset igennem. På den måde får man dagligt bekræftet sin negative kæphest om de førstnævnte og sin positive kæphest om de sidstnævnte.

Blandt andet havde jeg skrevet: *”EU-styret betyder, at når først en EU-lov er vedtaget, kan vælgerne ikke omgøre den eller forkaste den. Det er den formelle og reelle virkelighed.”* Dette forholdt debattøren sig ikke til. Det sker ikke sjældent, at befolkningen opdager, før politikerne gør det, at verden ændrer sig eller er mere kompleks end før antaget, og at vedtagne love derfor ikke (længere) er hensigtsmæssige eller tilstrækkelige. Det af mig anførte er som sagt svært i det hjemlige demokrati, men i EU er det helt bogstaveligt *umuligt* for vælgerne, idet samtlige EU-love binder også nye regeringer, når først den enkelte EU-lov er vedtaget. De nationale parlamenter kan ikke anmode EU-Kommissionen om at ophæve allerede eksisterende lovtekster, og ændringer og forkastelser af vedtagne EU-love påkræver godkendelse fra EU-Kommissionen[14], lige såvel som at Kommissionen på det tidligere stadie har initiativretten til EU-lovene.

Det er meget reelt, at debattøren nævner den danske stats DONG-salg som eksempel på national bøjning sig for kapitalkræfterne. Blot skal man også vide, at det var EU, der i 1996 påbegyndte liberaliseringen af energisektoren. Dermed har EU skabt en generel trend for sådanne privatiseringer, før menneskene har nået til noget, der bare minder om tregrening eller en dybere almen etik. Jeg henviser til pjecen ‘Liberaliseringen af energiforsyningen i EU og Danmark’ fra Det Økologiske Råd, 2003. Det er, ikke altid, men ofte EU, der lægger grundtrenden og den

overordnede politik for det, der siden vedtages nationalt, som var denne politik det naturligste i verden eller noget ”vi beklageligvis ikke kommer uden om. Sådan er det jo.”

*

Der er flere andre problemer ved at ønske sig EU som det, der skal erstatte de nuværende nationale demokratiformer. Disse problemer vil blive skitseret i det følgende. Finder man det for svært at trænge ind i, vil der være hjælp at hente kort efter næste *-pausestjerne...

Gennem skiftende traktater har regeringerne i den Europæiske Union trinvis overført flere kompetenceområder helt eller delvist til EU og har samtidig accepteret at gå fra enstemmighed til flertalsbestemmelser på en lang række politikområder. Derved kan regeringer nemmere betvinges. EU-tilhængere er i større eller mindre grad enige om, at dette er tilstrækkelig demokratisk, idet alt dette er vedtaget af regeringer. – Og regeringerne er jo folkevalgte. Men heri ligger en grundlæggende bevidsthedsmæssig fælde, nemlig at demokratibegrebet og -legitimeringen på de pågældende kompetenceområder ikke længere defineres ved *mennesker*, men ved statsapparatet/-forvaltningen. Ja, i realiteten ved *bygninger* – jeg indbyder til at tænke helt konkret over denne spøjse påstand. Politikere og selv embedsfolk kommer og går. Men bygningen består.

– Sådan virker den bevidsthedsmæssige gruppeinerti, der følger af EU-idéen. Hvorfor skulle regeringer dog frivilligt afgive suverænitet til EU, sådan som påpeget af undertegnede? Jeg tror bestemt på, at det i regelen gøres ud fra en basal drift efter (et større) fællesskab. Men ikke mange regeringsledere kan have funderet særlig seriøst over, hvad netop denne fællesskabsform betyder for hver enkelt borger. Denne fællesskabs-drivfjeder går hånd i hånd med en anden drivfjeder, nemlig trangen til at være forvalter. Det vil jeg tillade mig at proklamere er min snart 30-årige iagttagelse og ikke gætteri. Parløbet fællesskabstrang—forvaltertrang rummer altid store sjælelige og åndelige farer. Farer, som EU selvsagt ikke har eneret på.

I flere EU-lande inklusive Danmark har der været eksempler på, at nogle af de ivrigste fortalere for denne eller hin EU-traktat ikke selv havde læst traktaten. Det siger meget om drifterne – og deres totale mangel på at have været igennem et åndsvidenskabeligt erkendelsesværk – at man som politiker vil vedtage et papir, man ikke har læst. Kun uhyre få diktater vil jeg måske kunne tilgive, at politikere bryder tregreningens ånd ved at påføre uddannelsessektoren. Et diktat om at indføre faget epistemologi (erkendelseslære) er et af dem, når blot der er metodefrihed og ingen faciliteter...

Når EU-landenes unionsvillige regeringsledere én gang gennem traktaterne har godkendt en afgivelse af suverænitet på et politikområde, fratages borgerne suverænitet i forhold til alle fremtidige, individuelle vedtagelser, hvor vælgernes regeringssammensætning nedstemmes. Danmarks Riges Grundlovs paragraf 20, stk. 1 fastslår: *”Beføjelser, som efter denne grundlov tilkommer rigets myndigheder, kan ved lov i nærmere bestemt omfang overlades til mellemfolkelige myndigheder, der er oprettet ved gensidig overenskomst med andre stater til fremme af mellemfolkelig retsorden og samarbejde.”*

Et antal borgere har tidligere lagt sag an mod den danske stat, fordi den gennem sin underskrivelse af EU-traktaterne forbrøder sig mod Grundlovens ordlyd *”i nærmere bestemt omfang”*. Der var flere aspekter i anklagepunkterne, men borgerne tabte ved Højesteret. EU benytter sig altså af en statisk (national- eller del)statsdefinition, hvor vælgerne ikke har noget synderligt at sige. Dette isolerer sig ikke til Danmark, men ligger som konsekvens i samtlige de lande, hvor man har tilsluttet sig unions-idéen. Hvis man som antroposofisk læser tænker over dette med hele sit, indtil videre, antroposofisk tilegnede erkendelsesapparat, så *tror* jeg, man vil

nå frem til, at virkeligheden i det beskrevne er, at EU benytter sig af en statsdefinition, som er knyttet til døde ting (parlaments- og regeringsbygningerne) snarere end til menneskene.

Intet land, intet folk, intet statsapparat, intet firma, ingen organisation, intet parti kan have *interesser*. Det kan kun helt konkrete individer i de pågældende konkrete bygninger have. At tænke andet er at sove i teorier. Der er brug for, at dette siges ofte som et antistof mod den hæmmende tanke eller snarere følelse, der præger mange i dag; at de interesser, vi præsenteres for, er uomgængelige naturlove, som kommer dryssende af sig selv ned fra himlen. Følelsen viser sig tydeligt og udtalt ved floskler som ”jamen, det er jo udviklingen”, ”toget kører – vi må med” og deslige. (Visse basale behov såsom mad og vand er alle enkelte selvsagt fælles om).

Når det gælder samspillet mellem EU og stat, kommer mit udsagn til kort, i den forstand at det stadig siger sig selv, at lovene udtænkes og vedtages af *konkrete mennesker* inde i bygningerne (hvad er en lov andet end et individs formaliserede vilje?), men mellem EU og stat er råderummet i de statslige bygninger indskrænket. – Vel at mærke yderligere indskrænket i forhold til den nationale ”parlamentariske styringskæde”. Ganske simpelt udtrykt: Hvad vælgerne stemmer, er med EU *endnu mere* ligegyldigt end før.

Med den danske ’budgetlov’, der skal sikre, at finansloven lever op til kravene i EU’s finanspagt og såkaldte ’Sixpack’ (en anden krisemedicin), har omgåelsen af den danske grundlov antaget en *ad absurdum* tydelig form. EU-tilhængerne har helt enkelt omgået grundloven ved et erklære, at politikerne aldrig vil ændre budgetloven. Professor Drude Dahlerup fra den EU-kritiske tænketank NyAgenda var en af de ledende personer i det hedengangne JuniBevægelsen. Man skal ikke hovre, derimod er det rimeligt at påpege sine tidligere advarsler, der blev overhørt, for at belyse, hvad der vil være ulykkeligt at gentage i fremtiden. Hvad motivet end var, skrev Drude Dahlerup følgende læserbrev i Jyllands-Posten 24. januar 2012 under overskriften ’Hvem fik ret om euroen?’:

”Forleden fandt jeg under oprydning i mit arkiv denne påfaldende udtalelse af daværende økonomiminister Marianne Jelved (JP 17/5 1999): »Det, jeg har sagt, er, at jeg ikke tror, vores finanslov nogen sinde skal godkendes i Bruxelles.« Hun tilføjede: »Der er faktisk ingen af de ministre, jeg sidder i ministerråd med, der mener, at forudsætningerne for, at euroen kan fortsætte, er harmonisering af de områder, der her er nævnt. Altså den økonomiske politik.«

Henvendt til danskerne

Dette var tydeligvis adresseret til det danske hjemmepublikum, for det var faktisk allerede dengang i flere henseender ukorrekt. Ved folkeafstemning om euroen i 2000 sagde vi på nej-siden igen og igen dette: Hvis der kommer et asymmetrisk økonomisk chok, altså en økonomisk nedtur i enkelte eurolande, betyder en fælles valuta – der jo ikke tillader enkeltlande at devaluere eller lignende foranstaltninger – at enten går euroen i opløsning, eller også må der skabes skrappe overnational økonomisk styring. Læseren kan så forsøge at afgøre, hvem der fik ret.”[15]

Netop den danske regering har tiltrådt Finanspagten mellemstatsligt, da vi står uden for ØMU’ens tredje fase, men så længe politikerne på den måde fifler med den folkelige modstand mod projektet, hænger vi selvsagt på den skrappe EU-styring i tilsvarende omfang.

Helt generelt og bredt anskuet er det vanskeligt at se EU’s åbne ladeport for lovtyranni som forenelig med tregreningstankens ånd. Og der er ikke tale om, at undertegnede støtter nationalstatens bevarelse fremadrettet, men slet og ret at jeg ikke ønsker forværringer af det, der i forvejen er rigeligt galt. Der er heller ikke tale om, at jeg ønsker ”folkenes selvbestemmelsesret”, som Woodrow Wilson talte for – for han mente de enkelte *folkeslags* selvbestemmelsesret. Jeg

går netop ikke ind for, at stater skal opbygges på basis af hvert enkelt folk/folkesjæl. Jeg går ind for *menneskers* selvbestemmelse.

Efter Anden Verdenskrig og uafhængigt af EF/EU har man i forbundsstaten Tyskland valgt også nationalt – helt åbenlyst og uden blusel – at indrette sig på ovennævnte måde, hvor forholdet mellem ‘staten’ og ‘folkestyret’ altså ikke defineres ved befolkningen, der indstemmer statsforvalterne, men ved Forbundsdagen og hvad dertil hører. – Altså reelt ved bygningen, idet forvalterne, selv embedsfolkene, jo kommer og går ved ansættelse, opsigelse, firing, pensionering, sygdom eller død. Man kan mene, at dette i praksis ikke adskiller sig fra nationalstaten, fordi embedsmandsværket dér er uacceptabelt magtfuldt. – At det derfor er bedre at være ærlig om det reelle magtsæde, ligesom man er det i forbundsstaten. Og ærlighed er jo godt! Det ændrer bare ikke ved, at for menneskene uden for Forbundsagens bygninger er dette en håbløs form for logik. At forvalterne er ærlige om, hvor elendigt styret er, gør ikke styret væsentligt bedre.

– Det er i sin essens som med EU-forfatningen, der i sin opbygning var mere overskuelig end den daværende traktat. Nu kunne man ”omsider se tydeligt, hvad der var EU-kompetence, national kompetence, delt kompetence, med videre,” lød et af argumenterne for forfatningen. Dette var i sig selv fint, men fjernede ikke de dele af indholdet, som mange europæere fandt uacceptable.

Meget overskuelig var EU-forfatningen nu ikke. Selv SF’s eksformand Gert Petersen, der arbejdede for et Ja, skrev i Politiken 26. september 2004: *”Det er helt ufortjent, at EU’s såkaldte forfatningstraktat har fået ry for forenkling og overskuelighed. Den er svær at finde rundt i, ofte uforståelig og lang som en bændelorm – en grundlov på 174 tættrykte sider plus 32 siders bilag – til sammenligning fylder den danske grundlov i min gamle P. Munch-lærebog 11 sider!”* Det tjener den nu afdøde Gert Petersen til ære, at han kalder en spade for en spade ved at kalde ”forfatningstraktaten”, som Ja-siden kaldte den, for en grundlov. Dog kan man argumentere for, at den ganske rigtigt var en traktat, indtil den måtte blive ratificeret (underskrevet og endeligt vedtaget) af alle medlemslandene. Derefter ville den være en grundlov eller forfatning.

*

En mand, der ganske vist ikke nævnte individet direkte, men bortset fra dette forstod at udtrykke meget af det anførte kortere og sikkert bedre end jeg, var førnævnte Gert Petersen. Det var den 12. juli 2007 i et læserbrev, der ligeledes tjener manden til ære. Hele læserbrevet bringes her, og det kan tilføjes på forhånd, at traktaten blev lusket igennem, idet den planlagte danske folkeafstemning blev skrottet, før debatten for alvor kom i gang:

”Jeg håber og tror, at den nye EU-traktat bliver vedtaget, men den må ikke luskes igennem. Den er så betydningsfuld, at den må godkendes af vælgerne selv.

Godt nok siges det, at den ikke indebærer suverænitetsafgivelse og derfor ikke er omfattet af grundlovens artikel 20. Men den rummer en række tilfælde, hvor vetoret afløses af flertalsafgørelser. Jeg finder det nødvendigt, hvis vi i tide skal løse de mange grænseoverskridende problemer, der ikke kan løses på nationalstatslig basis, og dæmme op for nynationalistiske bølger.

Men betyder det ikke afgivelse af suverænitet? Nej, siger de statslærde, for suverænitetsoverdragelsen fandt sted, da vi overførte lovgivningsbeføjelser til EU, dengang med enstemmighed, altså vetoret. Indførelsen af flertalsafgørelser er kun justering af et allerede eksisterende forhold.

Det er måske rigtigt i princippet. Men konkret handler det om, at man går fra en situation, hvor en medlemsstat alene kunne hindre en lov og derved bevare sine hidtidige rettigheder, til en situation, hvor den kun kan gøre det, hvis den får et flertal af de andre stater med sig. Uanset hvad man vil kalde det, er fjernelsen af veto retten et meget stort skridt. Og så store skridt skal besluttet af vælgerne selv. Ellers vil selv de bedste planer på sigt lide skibbrud. Det var i øvrigt også holdningen hos J.O.Krag (op til 1972) og Schlüter (i 1986).”[16]

Hvad Gert Petersen anførte, er et konkret eksempel på den retfærdige praksis, jeg beskrev vedrørende at have folkeafstemninger om statsretlige ændringer (lige før EU-quizen i kapitel 1).

*

I Tyskland kan det beskrive fænomen, vi kan kalde ‘bygningernes magt’, få lov at ske, fordi det af mange netop *ikke* ses som elendigt, men som rimeligt og betryggende. For det var nemlig *befolkningen*, der i sin tid satte Hitler på magten. Indtil 1934 hed det i Tyskland: Ingen over og ingen ved siden af parlamentet. Men så satte diktatoren sig på taburetten. Dette kollektive posttraume vil tyskerne for alt i verden undgå gentager sig. Den begrundelse er afgjort forståelig. Men *midlet* kan umuligt være tilfredsstillende åndsvidenskabeligt anskuet, eftersom der blot er skabt en ny form for tyranni – der gennem EU kan få presset betvingelse af også andre landes befolkninger igennem. Det er sørgeligt og forkasteligt, men også forventeligt, at det tyske flag er blevet brændt af i Sydeuropa under demonstrationer mod den heftige ”krisemedicin”, Angela Merkel er den offentlige bannerfører for. Midlet til forebyggelse af folkeforførelse og nye tyranner kan *kun* være levende, ligeværdige og inddragende samfundsindretninger, der korresponderer med det menneskelige væsens sjælelig-åndelige opbygning.

*

Muligvis er debattøren fra det antroposofiske Nyhedsblad blot ikke vidende om, hvilke typer forandringer, Trojkaen (det vil sige EU-Kommissionen, den Internationale Valutafond IMF og Den Europæiske Centralbank) har foretaget rundt om. Det er tilgiveligt. Lad os se på det nok mest grelle landeeksempel: De græske magthavere var korrupte og aldeles skrupelløse i deres bestræbelser på at underlægge landet euroen. De løj, de snød, og de tog lån i fremtiden for at leve op til euroens krav. Og selv om de har holdt meget i budgetterne skjult, var korruptionen overordnet set ingen hemmelighed. EU-lederne vidste langt hen ad vejen, hvad der foregik, men de lod det passere i tavshed. Dels fordi en række andre euro-lande gjorde mere eller mindre det samme. Det ville måske heller ikke se så godt ud, hvis EU krævede strammere tøjler af et relativt lille land, mens EU år efter år accepterede Frankrigs famøse, kontinuerlige brud på Stabilitetspagten. Endnu i november-december 2014 accepterer Bruxelles via spidsfindige omdefinitioner, at Frankrig for syvte år i træk (i denne omgang) ikke har overholdt EU’s budgetregler. Under alle omstændigheder tjente tavsheden deres mål, nemlig at få flere lande med i euroen og dermed styrke EU som en politisk, militær og økonomisk supermagt.

EU havde et krav om, at man maksimalt skulle have 80 % af BNP i statsgæld, hvis man skulle med i euroen, og alligevel sagde man til Grækenland, at de godt kunne komme med, selv om deres statsgæld var højere end dette. Måske husker læseren fra valgkampen op til den danske euro-afstemning i 2000, at et af tilhænger-argumenterne var, at vi skulle med i euroen, fordi det vil give lavere renter, og når vi har lavere renter, så kan vi låne mere, og så er det billigere for husejerne. Det samme sagde man til grækerne(!). Da grækerne så kom med i euroen, var det som at tage en sukkersyg dreng ind i en slikbutik. Grækerne lånte og lånte og lånte. Ti år senere opdager EU forbløffet, at grækerne har lånt endnu mere – det er gået den helt forkerte vej med

gældsbyrden i Grækenland. Og dér strammer EU skruen. Nu, hvor den økonomiske krise har fået korthuset til at vælte, kommer Merkel og de andre EU-ledere – og de korrupte græske politikere selv – og kræver, at den almindelige befolkning skal betale regningen. Og alle vil have, at de forgældede skal betale samtidigt. Nogle ”menige” grækere fortalte i øvrigt for nogle år siden til en dansk EU-politiker, at de slet ikke er vant til at betale skat, men moms. – I EU skal vi være mere og mere ens.

Hvad angår hjælpepakkerne, kommer knapt en cent af de mange milliarder euro befolkningen til gode. Pengene skal derimod bruges til, at Grækenland kan afdrage sin gæld til blandt andet europæiske banker og våbenfirmaer. Blandt andet havde Frankrig stillet som betingelse, at en del af lånepakken blev brugt til indkøb af nye avancerede franske våbensystemer. Situationen er altså: Grækenland synker. I al den tid, man har sparet, er Grækenlands BNP gået ned, og før de EU-dikterede besparelser havde landet en gæld på 120 % af BNP, nu (tal fra omkring 2012) er den på 170 %. Og den herskende klasse bruger landets penge på at købe ubåde.

Det har meget dårligt med solidaritet at gøre, at europæiske lønmodtagere skal punge ud for at franske, tyske og hollandske banker, som har spekuleret i græske statsobligationer, kan få deres penge igen. Det har også meget dårligt med solidaritet at gøre, at europæiske lønmodtagere skal punge ud, for at den græske stat kan fortsætte med at være storkunde i tysk og fransk våbenindustri. I de senere år har de fattigste grækere modtaget nødhjælpsspakker med mad fra Frankrig, der tidligere var forbeholdt Afrika. Og mens Grækenland har tabt penge, har Tyskland siden indførelsen af eurozonen tjent godt på billig tysk eksport til netop Grækenland. Den genopretningsplan, som EU kom med for fem års tid siden, var snarere et forsøg på at bevare det system, som har skabt krisen. Det er måske ikke så underligt, hvis man ser på, hvem EU udpegede til den *High Level Group*, som skulle rådgive EU om, hvordan krisen skal løses. Ifølge tidsskriftet *Notat* består denne gruppe af en stribe af de selvsamme bankdirektører og politikere, der har skabt krisen. Blandt andre den tidligere administrerende direktør for en afdeling af den konkursramte investeringsbank, *Lehman Brothers*.^[17]

11. december 2014 udkom en analyse af, hvor voldsomt EU's krisestyring har ramt mennesker siden 2008.^[18] Analysen er udarbejdet af blandt andet Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Ud over at EU's økonomiske kurs under finanskrisen har forværret udsigterne for den europæiske økonomi, har nedskæringspolitikken også fordoblet antallet af permanent fattige europæere og resulteret i, at 48 millioner europæere giver udtryk for, at de lider materielle afsavn. Det vil her sige basale ydelser som mad, medicin og tøj.

*

Jeg håber, læseren vil være med på et lille tankeeksperiment. Lad os for en lille stund fantasere os til, at det, der nu er EU-lande, bestod af samfundsformer, som hverken er nationalstater eller enhedsstater, og som i sig selv har udviklet sig videre og bort fra den nuværende, mistrøstige parlamentariske styringskæde. – Og at EU stadig fandtes eller genopstod. Lad os forestille os det. Da ville overstatslige diktater stadig/igen råde, nu blot over for nye samfundsformer. Ville diktater da være noget overordnet sundt, antroposofisk anskuet?

For den, der ikke ser nogen berettigelse i at svare ja på det spørgsmål, kan EU ikke have berettigelse som afløsning for nationalstaten og enhedsstaten.

*

Hvad er løsningen på det ovenstående problem, rent overordnet? Det er at holde sig til, at aftaler, love og regler vedtages af dem, *der kan blive enige om dem*. Sådanne regler vil stadig kunne være ukloge regler. Denne risiko findes, når de træffes af mennesker. Men, høres det i debatten, hvad med de udfordringer, vi *er nødt til* at gøre noget ved? Hvad med CO₂ og kemikalier, eksempelvis? Undertegnede er tidligere aktiv i miljøorganisationen NOAH – Friends of the Earth Denmark, og jeg giver stadig nu og da lidt konsulentbidrag til dem og andre, og jeg blander mig som såkaldt almindelig borger i miljødebatten. (Jeg skriver ”såkaldt”, da det egentlig er et skrækkeligt udtryk, for hvad er ‘almindelig’? Og er man blot en *borger*? Hvad med *menneske*?) – Mit miljøengagement ændrer ikke ved, at jeg er i stand til at spørge som gjort tidligere: Kan man overhovedet tvinge andre til noget, de ikke vil? Og: Selv hvis man kan, rummer det så ikke risikoen for bagslag før eller siden?

Såvel ukloge regler som mangel på sociale spilleregler kan føre til ulykke. Men forfalder vi til lovtvang i store enheder (og EU må unægtelig siges at være en endnu større enhed end Europas nationale parlamenter), så har vi bøjet os for den forestilling, at nogen langt væk ved bedre end os selv, hvad der er godt for os.

Vi må spørge, hvordan vi kan udbrede nye handlemåder over for hinanden, fordi det er en god ide at gøre det, og ikke fordi man *skal*.

*

Den før citerede debattør i det antroposofiske Nyhedsblad skrev senere i nr. 4/2014 dette om den nationale parlamentarisme:

”I virkelighedens verden er lovgivningsarbejdet adskilt fra ‘den demokratiske proces’. I realiteten har Danmark et embedsmandsstyre i tæt samvirke med erhvervsorganisationer. Politikernes rolle er at være talsmænd herfor og fungere som skærmbret over for befolkningen.”

Der er imidlertid basale problemer i debattørens EU-positive opfattelse. Det ene har vi allerede berørt ud fra en anden passage, der lige så godt gælder for den her gengivne, nemlig at det anførte også kunne være skrevet om EU. ”*Danmark*” skiftes blot ud med ”*EU*”. EU er en lige så tynd kop demokrati-te (og på enkelte områder tyndere). Ingen af delene er noget, vi kan se bort fra med floskler såsom ”man kan ikke få det perfekte”. Derimod må det være legitimt ikke at ønske nationalstaten udskiftet med noget, man ser som lige så usundt og måske på enkelte felter mere usundt. Velkendte fraser som ”det perfekte er det bedst muliges fjende!” og lignende bruges til tider imod dem, der vil noget andet end EU. Men hvem tror på et perfekt samfund? Det gør næppe mange. Hvad er et perfekt samfund? Det kan jeg ikke svare på, snarere fylder begrebet mig med ængstelse over noget potentielt totalitært, og så er perfektionen helt sikkert forduftet. Debatformen er uværdig. Jeg ved derimod, at et Nej udmærket kan være et Ja til (muligheden for) noget *bedre* end det bestående. Og at talrige realiteter af i dag engang ansås for umuligheder.

Det problem, at ovenstående citat lige såvel kunne gælde EU, kan nemt uddybes:

● Nærmere beskrevet har EU et folkevalgt parlament, ligesom nationalstaten har det. Debattøren har ikke redegjort for, at/hvorfor førstnævnte er et bedre slags parlament end det sidstnævnte, som han med udstrakt berettigelse kritiserer markant.

● EU’s tætte samvirke med erhvervsorganisationer og storindustriens tænketanke er lige så problematisk som det nationale. Eller nærmere fortalt: kvantitativt *mere* problematisk, nemlig alle de gange, hvor dette samvirke fører til menneskelige og miljømæssige overgreb i flere lande, end

identiske overgreb ville gøre i et begrænset antal national- eller delstater. Det kan anbefales at studere hjemmesiderne for *Corporate Europe Observatory* og *Statewatch*[19], hvis man vil lære om industrilobbyismens enorme indflydelse i EU-systemet. Især Statewatch monitorerer EU's *retspolitik*. Hjemmesider som *DanWatch*[20] informerer om industriens indflydelse på (også) national politik.

● Embedsmandsvælde hersker også i EU-systemet. Tænkertanken *Open Europe* foretog i begyndelsen af 2007 en undersøgelse af antallet af ansatte i EU-Kommissionen samt deres lønforhold.[21] Tallet var 54.000. Kommissionen opgjorde på dette tidspunkt selv, at den havde 25.000 embedsmænd ansat, men ifølge Open Source var cirka 40.000 ansat i selve Kommissionen og 1.200 i forskellige EU-agenturer såsom EF-sortsmyndigheden (der behandler spørgsmål om plantesorter) eller EPSO (der beskæftiger sig med at ansætte folk i EU-systemet). Lorraine Mullally fra Open Source fortalte til den britiske avis Sunday Telegraph, at organisationen kontaktede EU-agenturerne direkte og opdagede, at de havde langt flere ansatte end anført i EU's officielle lister. Mange af agenturerne var måneder om at besvare forespørgsler. Et af dem, Cepol; Det Europæiske Politiakademi, nægtede gentagne gange at oplyse om antallet af ansatte. Det skal siges, at andre opgørelser siger, at der i EU-institutionerne er 40.000 embedsfolk. I sin bog 'Det tandløse monster i Bruxelles' (på dansk fra forlaget Hovedland, 2013) spørger forfatteren Hans Magnus Enzensberger til dette antal EU-embedsmænd: *"Er det de mennesker, der skal bestemme, hvem der bør regnes for «antieuropæere»?"* Politiken bragte 12. oktober 2006 Martin Aagaards artikel 'Embedsmænd tiltusker sig magt i EU', hvori EU-Kommissionens næstformand Günther Verheugen – med udstrakt enighed hos medlemslandenes finansministre – udtalte: *"På en række områder har kommissærerne slet ikke samme magt som generaldirektørerne. Men det er os, der har ansvaret."* Blandt andet har administrationen forhalet en regelforenkling af 54 EU-love, som skal lette byrderne for europæiske virksomheder, og som for længst er vedtaget af kommissærerne. EU-embedsmændenes fagforening FPFE reagerede stærkt på Verheugens angreb og skrev, at det største problem med denne kommission er dens politiske og nu også tekniske svaghed – *"kort sagt dens middelmådighed."* Striden kom måske (også?) af, at en anden strid allerede var i gang, hvor Kommissionen, regeringerne og EU-Parlamentet skød skylden for EU-forfatningens kuldsejling på hinanden.

● Det høres ofte, at EU blot er en 'kampplads' for forskellige politiske orienteringer, og at vi bør være med på den kampplads. Men i næsten total modsætning til Danmarks Riges Grundlov over for Folketinget er EU-kamppladsen partipolitisk begrænset af EU-traktaten. Nogle få eksempler af mange: Lissabontraktaten fastslår, at EU skal støtte atomkraft. I Danmark har vi besluttet, at vi ikke vil støtte atomkraft. Både som stat og som folk(eflertal) er vi imod atomkraft, men på grund af EU-medlemskabet skal vi støtte atomkraft. De danske skatteydere betaler til atomkraft gennem EU, og det kan vi ikke ophøre med, eftersom vi er EU-medlemmer. Endvidere fastslår traktatens artikel 42.3 TEU: *"Medlemsstaterne forpligter sig til gradvis at forbedre deres militære kapacitet."*[22] Der er ingen forpligtelser om vedvarende at forbedre sådan noget som hospitaler. Plads til selvstændig tænkning på 'kamppladsen' levnes der generelt ikke megen plads til: *"Medlemsstaterne støtter aktivt og uforbeholdent Unionens udenrigs- og sikkerhedspolitik i en ånd af loyalitet og gensidig solidaritet og respekterer Unionens indsats på dette område. (...) De afstår fra enhver handling, som strider imod Unionens interesser, eller som kan skade dens effektivitet som en sammenhængende faktor i internationale forbindelser. Rådet og den højststående repræsentant påser, at disse principper overholdes."* Også Toldunionen, der er til stor skade for mange fattige lande uden for EU's toldmure, står i traktaten (artikel 28 TEUF). Traktaten har også fastlagt, at det er prisstabilitet, man kæmper for i EU. Nu holder man jo mange møder i EU om beskæftigelse, men hvis man på forhånd har besluttet, at beskæftigelse ikke er lige så vigtigt som prisstabilitet, så har man på forhånd sat rammer for, hvad der er muligt at gøre.

● Den danske kommunalreforms udskiftning af amter med regioner kunne med god ret ses i sammenhæng med EU-traktaternes ord om regioner og regionalt. I Lissabontraktaten står ordet kommunal(e) udelukkende i sammenhæng med ordet kommunalvalg, og det samme gjaldt i EU-Forfatningen. Kommune(r) og kommunalt står der slet ikke. Hvad man så end har af synspunkt om dette. Det ligger i diverse aftaler i EU og mellem EU og verdenshandelsorganisationen WTO, at forsyningsvirksomhed skal privatiseres, i lighed med EU's liberalisering i 1996 af energiområdet (der gjorde DONG-salget i Danmark til noget ganske "naturgivent").

Virksomheder, også fra andre lande, skal ifølge EU kunne byde på forsyning med drikkevand og i forhold til andre serviceydelser. Men det kan ikke betale sig for store virksomheder, der opererer europæisk og globalt, at byde på forsyning og serviceydelser, hvis enhederne, de skal operere i, er for små. Hvad gjorde den danske Strukturkommission, der forestod kommunalreformen, så sikker på, at en økonomisk model med privatisering og liberalisering vil fortsætte langt ud i fremtiden? Garantien kan ikke bunde i naturlove. Garantien er, at de økonomiske styringsmidler bliver foreskrevet i én overordnet forfatning med ret til rammelovgivning. Men derved bliver denne model den eneste mulige for EU-landene. I værste fald vil et opgør med modellen tage sig ud som borgerkrige.

● EU er lige så meget en enheds"stat", der blander sig i næsten alt. En tysk undersøgelse har vist, at over 80 % af den tyske lovgivning er påvirket af EU, EU-Parlamentets Informationskontor i København skrev før det seneste EU-parlamentsvalg, at over halvdelen af danske love er påvirket af EU. Kommunernes Landsforening har lavet analyser, der viser, at cirka halvdelen af alle dagsordenspunkter på kommunernes møder er påvirket af EU.[23] Tallene ligger på niveau med, hvad Danske Regioner er nået frem til, at EU fylder på de regionale dagsordener. I Sverige har landets kommuner og Landsting nået frem til, at cirka 60 % af alt, der behandles kommunalt og regionalt, er påvirket af EU.

*

Det giver kun beskeden mening at bruge positive henholdsvis negative enkeltsager i det omfang, omtalte debattør har gjort i Nyhedsbladet, som argumenter for, at en styreform er bedre end en anden, når der vedtages både gode og dårlige enkeltsager begge steder. Vil man debattere en styreform, er det primært dens struktur og idé, der må argumenteres med. Når jeg i næste kapitel skitserer en række enkeltsager, skyldes det, at jeg vil vise, at EU har en særlig inert og deraf affødte vedtagelser, der ellers ikke havde været mulige *i en sådan skala*. Det er indlysende, at undertegnede ville have de samme opfattelser, hvis EU ikke fandtes, og der blev et skabt en anden klub, der nogenlunde lignede virkelighedens EU, men blot hed noget andet. Eller var halvt så stor, som EU er. Pointen er, at med EU fortyndes den enkeltes mulighed yderligere for at bidrage til at definere, hvad 'det gode' overhovedet er.

*

Uden at der kom noget betydende ud af det, opfordrede EU-Kommissionen for nogle år siden medlemslandene til at fordele flygtningene mere mellem sig. Europarådets Thomas Hammerberg har gjort det samme.[24] Der er nok dem, der vil sige, at det ikke bør undre, at netop Europarådets bønner ikke blev nævneværdigt hørt, eftersom Europarådet ikke har særlig stærke beføjelser. Det fører mig til en generel bemærkning, som debattøren i Nyhedsbladet nr. 4/2014 kom med. Han skrev:

”Magnus Falko ser også ”OSCE, FN, Europarådet og til nød NATO” som mulige alternativer til EU, men forholder sig ikke til, at FN er underlagt stormagternes veto og at OSCE og Europarådet har meget svage beføjelser.”

– Nu var debattørens gengivelse af mig ikke helt korrekt, blandt andet havde jeg alene nævnt NATO som en enhed, der *”til nød”* kunne have gjort en forskel for Østeuropa efter Sovjetunionens fald, hvis ikke EF/EU havde været til. – Vel at mærke foruden at jeg nævnte *”tværfolkelige og interne kræfter”* samt OSCE, FN og Europarådet. Men lad gå med det. Det, jeg vil stille spørgsmålstejn ved i hans kommentar, er:

Er det klogt at efterstræbe organisationer med stærke beføjelser?

Hvad FN og Europarådet angår, ser jeg sunde og usunde sider ved dem. Jeg finder det positivt, at det står i FN-pagten, at stater skal beskyttes, i lyset af at der ved invasioner i regelen udgydes blod. Er den invaderende velkommen, er der ikke tale om invasion. Men ellers er der ensretninger i FN, jeg finder meget ulykkelige. Om *”stormagternes veto”* har jeg det som med det førnævnte; kan man tvinge andre voksne til noget, de ikke vil? Der er ganske vist eksempler her i verden på, at nogle er blevet tvunget til noget, og de siden indså, at det påtvungne nu slet ikke var så tosset – men i det store og hele fører betvingelse til mere ulykke mellem mennesker end til fremskridt. Der, hvor jeg ser noget berettiget i FN og Europarådet, er i de mange særorganer og projekter om alt fra bekæmpelse af børnepornografi og menneskehandel til hvordan naturkatastrofer kan varsles, og epidemier såsom ebola kan undgå at spredes, med videre. Det må blot bygge på, at lande slet og ret hjælper og inspirerer hinanden, og sådan foregår det faktisk langt hen ad vejen. Hvis mennesker begynder at få øjnene op for andre indretningsformer og tregreningstanken, så kan de stadig arbejde for dette og hen ad vejen lykkes med det, og så må FN og Europarådet enten opløse sig eller ændre sig.

Vi kan vende billedet om og spørge: EU udgør nødvendigvis kun en mindre del af verden – så hvis tragedier som ebola og kvindehandel skal bremses, er det så ikke udmærket, at der i mellemtiden findes andre internationale organer end EU, der kan koordinere?

Nogle af problematikkerne i dette kapitel vil blive behandlet fra andre vinkler i kapitel 4.

3. Fra EU-inerti til EU-nationalisme

Det nævnes ofte i EU-debatten, tit med en vis sarkasme, at modstandere af EU har højst forskellige begrundelser for deres modstand – at de *”ikke kan blive enige”*. Det må imidlertid være moralsk tilladt, at mennesker stiller sig kritisk over for det samme ud fra forskellige beæggrunde. Alternativet er, at selvstændig tænkning er forbudt. Samme ret til forskellighed må gælde tilhængerne, og den benytter de også. Nogle begrundet deres støtte med, at EU sammen med USA kan udgøre en stærk kraft for det gode i verden, andre såsom Socialistisk Folkeparti og til dels Socialdemokratiet har advokeret for EU som et modspil til USA. Nogle går ind for EU for at fremme eller støtte kapitalismen, andre for at holde den i skak, nogle for at bevare en europæisk identitet i globaliseringen, andre for at skabe et trinbræt til netop en globaliseret verden, hvor vi alle lever i en stor *”universaliseret”* landsby, og så fremdeles.

Det EU, der traktatfæstet er en *stadig snævrere union* (art. 1 TEU i Lissabontraktaten), gør i praksis og i sin symbolik meget for at udvikle "*sin egen trang*" – det var det udtryk, Louis Nizer så rammende benyttede om nationalstaten i sin bog 'Hvad skal der ske Tyskland?' [25] fra 1944. Symbolikken ses i "bevidsthedsagenter" såsom EU-flag, EU-dagen 9. maj, fælles motto, fælles møntfod, EU-pas, EU-nummerplader, EU-kørekort, fælles hymne og en ydre grænse via Schengen-aftalen. I debatten om EU's fremtidige udformning diskuteres det, om der skal satses på 'one size/model fits all' eller et 'Europa (læs: EU) i to hastigheder'. Hastighed i en retning og mod et mål udstukket af hvem? De EU-modeller, jeg indtil videre har hørt og læst om, overtrøskler EU's sympatiske motto 'Forenet i mangfoldighed'. Mottoet er en påfaldende omvendt ordstilling af de amerikanske 1-dollarsedlers 'E Pluribus Unum'; på dansk: De mange er blevet til ét.

EU-systemet har i flere omgange arbejdet med strategier for, hvordan man i informationsmateriale og kommunikation kan vække følelsen for "den europæiske dimension". Hermed menes primært den Europæiske Union. Dét er målet. Eksempelvis vedtog EU-Parlamentet i 2005 en '*informations- og kommunikationsstrategi for Den Europæiske Union*' [26]. Heri fastslås det, at "*oplysning om Den Europæiske Union er afgørende, hvis folk skal føle sig som ægte unionsborgere*"; "*Europa-Parlamentet*" anser det for "*nødvendigt, at der lægges større vægt på indholdet i de meddelelser, der udsendes, således at man øger borgernes interesse ved at tage fat på deres bekymringer*"; "*er overbevist om, at informations- og kommunikationspolitikken ikke er effektiv, hvis ikke kendskab til Den Europæiske Union og dets institutioner udgør en del af medlemsstaternes skolepensum; universiteterne bør også opfordres til at være proaktive med hensyn til at udbrede og fremme de fælles europæiske værdier*"; "*understreger vigtigheden af, at man i højere grad gør brug af kommunikationsmedier med en teknologisk kapacitet til at nå de europæiske borgere i deres hjem, f.eks. fjernsyn, radio og internettet*" og lignende.

Gad vide, hvad Steiner, der arbejdede for frihed i åndslivet – deriblandt undervisningssektoren, ville sige til sådanne planer.

Den tidligere nævnte debattør skrev i det antroposofiske Nyhedsblad nr. 2/2014, at (påstanden om) "*EU's snærende bånd*" er i høj grad et tagselvbord. Men befolkningerne fatter det ikke, fordi regeringerne peger på EU som ondets ophav, når protester skal tilbagevises. Det stærkeste argument imod EU-samarbejdet er regeringernes misbrug heraf."

Det er sørgeligt sandt, at regeringer, til tider også de danske, uberettiget skyder skylden for fortrædeligheder over på EU. Hvad debattøren ikke berører, er, at det omvendte fænomen også sker, nemlig at de fleste af regeringerne fortier, hvor omfattende magt EU i virkeligheden har. Begge fænomener ser undertegnede som symptom på, at både nationalstatens "demokrati" og EU-styrets "demokrati" er fejlslagne idéer. At EU-magten forties, vil jeg påstå sker betydeligt oftere i Danmark, end at EU uberettiget udpeges som ondets ophav. Udfordringen er, at den "dunkle EU-skov tit er svær at se for bar træer". Et eksempel på et sådant "træ" er EU-idéen om licitation, der jævnligt har affødt ulykkelige forringelser i alt muligt fra ældrepleje til brandberedskabers forebyggelsesservice. I begyndelsen sagde man, at nu er dét og dét "*i EU-udbud*" eller "*udbudt i EU-licitation*". I dag siger man næsten altid bare *udbud* eller *licitation* uanset hvad.

Folk glemmer, hvorfra mangt og meget kommer, hvis de da overhovedet har fået det at vide. EU's udbudsregler betyder, at kommunerne bruger store resurser på at sende sager i EU-udbud, selv om det ofte er lokale virksomheder, der ender med at få opgaverne. Der kan nemt gå seks måneder, før en kommune kan købe det, den har brug for. Kommunerne skal spare penge, og derfor bruger mange af dem ressourcer på at søge efter EU-midler. Men EU-støtten er penge, som Danmark

allerede har betalt. Vi sender cirka 20 milliarder kroner til EU om året og får cirka 10 milliarder tilbage, såsom til støtte til kommunale projekter.

Politikere i nationalstater kan begå dumheder og forbrydelser i stort og småt. Medierne i Danmark holder sig sjældent tilbage for at fortælle om diverse skandaler og magtmisbrug. Det ved vi. Der er derfor ingen grund til at opremse eksempler her. For EU's vedkommende kan den mentale klub-dynamik bogstavelig talt forstørre dumheder, ignoreringer og aggressioner, der kunne have været mindre omfattende uden EU. En engelsk skribent Michael Emerson, der har arbejdet i EU-Kommissionen, har kaldt unionens lovmaskineri for 'uligevægt-dynamikken'. Herved forstår han *"en proces, hvor ethvert skridt frem imod systematisk integration skaber en ny situation, som indebærer nok et skridt, hvis ikke systemet selv skal komme ud af balance"*. [27] Karakteristikken rammer præcist, og jeg overlader trykt til læseren at vurdere, om den udtrykker noget, der harmonerer med de samfundsimpulser, Rudolf Steiner gav.

Man kan spørge sig selv om det sunde i fristelsen til at lade en stadig strøm af EU-love udgå til de folkesjæleligt så forskelligt konstituerede lande. Hvis mennesker oplever sig tromlet over ende af love og regler, som de ikke har haft eller ikke oplever at have haft indflydelse på, så gør det noget ved ens jegoplevelse. Identificerer man sig oven i dette med sit folk og/eller sit land, sin nation, så udbredes følelsen nemt til, at det også er ens folk eller land, der tromles henover. Derved får også nationalisme, fremmedhad og racisme grobund. Gødning, om man vil. "De fremmede" får skyld for al nød og elendighed. Den ulykkelige ironi er, at sådanne reaktioner i mange EU-tilhængeres øjne bekræfter, at der bør komme "mere Europa" (hermed mener de "mere EU"). Fremmedgørelsen bider dermed sig selv i halen, og det vil kun blive et spørgsmål om tid, før halens hund går til grunde.

I 2013 påbegyndte EU så 'En ny fortælling for Europa' ('New Narrative For Europe')[28], om 'Europa' og europæisk kultur for at øge samhørighedsfølelsen. En række kunstnere, intellektuelle og videnskabsfolk er inviteret til at bidrage til projektet. Jeg bifalder inderligt, at EU og Europa debatteres, men personerne bag projektet synes at overse, at så længe den centraliserede lovstrøm fortsætter, vil de fleste borgere opfatte projektet som formynderisk følelsesmanipulation, som noget konstrueret og falsk. Initiativmageren til projektet, danske Morten Løkkegaard (V), har i et indlæg[29] til altinget.dk skrevet følgende:

"Olafur Eliasson svarede da også forleden i Weekendavisen den evigt brokkende [Dansk Folkepartis Morten] Messerschmidt: "Jeg føler ikke, at jeg bliver brugt. Man kan enten udøve sin kritik ved at stå udenfor og råbe, eller man kan engagere sig og indgå i en dialog. Jeg foretrækker det sidste." Han fortsatte: "Det handler ikke om at blive spændt for Barrosos vogn, men om at være med til at skabe en platform for en kritisk og konstruktiv dialog om, hvad EU kan og skal. Ellers havde jeg ikke sagt ja". Touché. Så kort og klart kan det siges. Brok er ikke nok."

Selvfølgelig er der tale om, at kunstneren Eliasson lader sig bruge, men næppe sådan, at han går på kompromis med sine meninger og lader sig personligt være et ukritisk reklameskilt for EU. Eliasson er givetvis for klog til noget sådant. De, der spørger "hvad kan og skal EU?" eller "hvad skal EU tage sig af og ikke tage sig af?" ser jeg imidlertid have et problem. I stedet for at nøjes med at brokke sig kunne man stille spørgsmålet "hvilke udfordringer står verden over for?" efterfulgt af: "Hvilke samarbejdsfora eller hvilken samarbejdsform er mest velegnet til denne eller hin udfordring?" – Da vil man måske nemmere opdage, at EU ikke altid er det rette. At andre fora og andre måder måske vil være mere egnede. I projektet 'En ny fortælling for Europa' ligger et imperativ, der søger at sætte lighedstegn mellem EU og Europa. Dette gælder måske ikke alle de medvirkende kulturpersonligheder, men det gælder idémagerne.

Der vil nok kunne findes florumvundne og aldeles abstrakte vendinger i en række nationalstaters grundlove. I EU's kan man det afgjort. De fortalere for EU, der fremhæver Woodrow Wilsons gamle, nationalstatsskabende 14-punktsplan som et væsentligt historisk kildeudspring til EU's relevans, synes i regelen at overse, at også EU bugner af de selvsamme slags skadeligt tomme ord, som Steiner kritiserede Wilson for. Verden står over for så presserende problemer, at den tid, der bruges på tomme ord, kun bidrager til undergang. EU har ikke patent på at se sin egen kulturstrøm som værende alle andres overlegen[30], men EU samler og bestyrker for Vestens del dette forældede tankegods, overvejende sammen med USA's østkyst-etablissement.

I EU-traktaten står der, at den *"har ladet sig inspirere af Europas kulturelle, religiøse og humanistiske arv, der er grundlaget for udviklingen af de universelle værdier(...)"*. Hvad er denne arv da? Nynazisme, samisk nomadekultur, sovjetstyre, pornografiens frigivelse, svensk folkhem?

Ét vanvidsført folk såvel som én storstat kan gøre megen ulykke. Det enkelte *folk* kan gøre godt ved sin egen indsats og eksemplets inspiration for andre. Det er så logisk, at det næsten bliver banalt og retorisk at sige, men det er vel logik, at en stadigt mere statslignende sammenslutning af (del)stater kan gøre tilsvarende *mere* ulykke, end en stat eller et folk kan. Den kan formentlig også gøre meget godt, men med storstaten sker der – som tidligere nævnt – en yderligere fortynding af den enkeltes mulighed for at definere, hvad der er 'godt'.

*

Der er ikke langt fra gruppeinerti til gruppeegoisme. Nogle eksempler:

1) EU's daværende udenrigspolitiske chef Javier Solana og EU's daværende antiterrorkoordinatør Gijs de Vries samt nærmest alle medlemslandenes regeringer har modarbejdet undersøgelser af den amerikanske efterretningstjeneste CIA's torturfængsler og flymellemlandinger i Europa, deriblandt torturfængsler i EU-landet Polen. (*Disse oplysninger om både Solana, de Vries og statslederne fremgår af fx artiklen 'EU-lande tavse i CIA-undersøgelse', Politiken, 1. sektion, side 1 (forsiden), 24. januar 2007 – kan tilgås gratis fra biblioteker på artikelbasen infomedia.dk*). Undertegnede har i 2008 udarbejdet et skrift i to dele, der på basis af dokumenter, meritter og citater giver nogle bud på baggrunden for denne modarbejdelse og det tilgrundliggende tankesæt.[31]

2) EF-landenes iver efter at "stå sammen" – og på sigt lade sammenslutningen vokse – fik trods store forudgående uenigheder lederne til at ignorere advarslen fra FN's daværende generalsekretær Perez de Cuellar om, at en for hurtig anerkendelse af Kroatien ville betyde *"the most terrible war in BiH"* – *"en ganske forfærdelig krig i Bosnien-Herzegovina."*

Som De Radikales Jørgen Estrup har kommenteret: *"Dansk udenrigspolitik bar ikke hovedskylden, men vi var i højeste grad medskyldige for tragedien. Og vi havde faktisk den nødvendige viden til at handle anderledes. Hvorfor brugte vi den ikke? Var det endnu ikke gået op for os, at i den nye europæiske virkelighed – efter Murens fald og Den Kolde Krigs ophør – var det ikke længere tilstrækkeligt at være på slæb hos store nabolande? Manglede vi endnu modet til at tage selvstændig stilling og være på tværs?"*[32] Fredsforskeren Jan Øberg omtaler i sin rapport 'Fremmer EU freden? Analyse, kritik og alternativer'[33] det samme forløb om EF-landenes fatalt hurtige anerkendelse, og ligeså gør Oskar Borgman Hansen i kapitel 10, 'Mere om suverænitet' i bogen 'Danmark i Europa i Verden'. – Et uddrag:

"Da Jugoslavien var brudt op, skyndte EU sig med at anerkende de nye stater, først Slovenien og Kroatien. Med denne anerkendelse så at sige tvang EU Bosnien-Herzegovina til også at gøre sig

selvstændigt, og borgerkrigen var uundgåelig. Der er ingen, der har kunnet godtgøre, at der var politisk visdom i anerkendelsen af udbryderstaterne. Og til den indvending, der ligger i forlegenhedsspørgsmålet, hvad man ellers skulle have gjort, er det let at svare: Man skulle have set tiden an. Og hvis man virkelig havde villet tjene alle parter og arbejde for en fredelig løsning, skulle man ikke have pustet til ilden. Konklusion: Danmark tjener ikke verden ved at ville være med i en stormagtspolitik, som blandt meget andet også ville være karakteriseret af alt det negative, der til alle tider har kendetegnet stormagternes politik. Den, der siger, at dette i fremtiden ikke vil kendetegne EU, når først man er blevet enige om fælles optræden, har en bevisbyrde.”

3) En svensk undersøgelse af hvordan landets politik i FN har ændret sig efter landets indtræden i EU, påviser, at hvor Sverige i 1980'erne ofte stemte sammen med de såkaldte tredjeverdenslande imod de rige lande, stemmer landet nu stort set udelukkende sammen med de rige lande. (Undersøgelse foretaget af professor Ulf Bjereld og Stud. Scient. Pol. Martin Sjöstedt ved Göteborgs Universitet).

4) EU har lavet såkaldte *terrorlister*, hvor grupper, der efter EU's opfattelse er terrorister, er opført. Desværre skader listerne i praksis mere, end de gavner. I Norge, der står uden for EU, har man valgt ikke at have EU's terrorlister, fordi man i Norge hellere vil gå ind mellem parterne og sætte sig ned med fx israelere og palæstinensere og sige til dem: Hør nu her, kammerater, kan I ikke begynde at tale om fred og forsoning i stedet? Konfliktmægling prioriteres. Derfor har man blandt andet lavet en proces, der førte til de såkaldte *Oslo-aftaler*. Det palæstinensiske selvstyre bygger på, at Norge startede en fredsproces mellem Israel og Palæstina. Oprørsgruppen Farc i Colombia har EU sat på terrorlisten, fordi EU mener, at de er terrorister, men at regeringen ikke er det, på trods af at begge parter begår overgreb mod befolkningen.

Sådan er det i næsten alle væbnede konflikter: Begge parter forbryder sig. Derfor valgte nordmændene at sætte sig ned med begge parter i Colombia og snakke fred. EU's linje er alt for ofte "X er ven, Y er fjende". Norge er ikke pletfri på verdensscenen, men Norges linje er langt oftere fredsmægling. Denne tilgang til tingene kan Norge udelukkende praktisere i disse tilfælde, fordi de står uden for EU.

Det burde være indlysende, at stempler man kun den ene part, modarbejder man chancerne for mægling. I EU-dynamikken er dette ikke indlysende. Da EU satte oprørsgruppen De Tamilske Tigre på sin terrorliste, blev det en katastrofe for fredsforhandlingerne mellem "tigrene" og Sri Lankas stat. Begge parter begik mord og andre overgreb. Terrorstemplingen stoppede mæglingsprocessen. Omkring 40.000 tamiler blev dræbt. Noterne bringer enkelte artikler og indlæg om sagen.[34]

5) I konflikten mellem Rusland og Ukraine øger EU's gruppedynamik skellene gennem sin ensidige støtte til Ukraine. Det Ukraine, som EU gerne vil have med i Unionen før eller siden, skal det tilføjes. Tysklands socialdemokratiske vicekansler Sigmar Gabriel har udtalt til avisen Rheinischer Post: "Det var bestemt ikke klogt at give Ukraine det indtryk, at de skulle vælge mellem Rusland og EU. EU har helt klart begået fejl. Men det retfærdiggør ikke Ruslands adfærd." Det gør det bestemt ikke, men ud fra Putins egen opfattelse af regionen er hans adfærd logisk, og EU burde nu nok efterhånden være bekendt med hans opfattelse (og selvopfattelse). Skeldannelsen foregår på flere måder. En af måderne blev påpeget af Peter Viggo Jakobsen, lektor og forsker ved Forsvarsakademiet, i TV2 Nyhederne torsdag den 13. november kl. 7:

"Der er forskellige folk, der peger på, at hvis vi havde hamret hårdere til den med økonomiske sanktioner og så videre, så havde de [Rusland] måske været lidt mindre eventyrlystne derinde, end de er i øjeblikket, men det er sådan lidt en diskussion frem og tilbage, som er svær at afgøre.

Men hvis vi spoler tiden en lille smule mere tilbage og kigger på det østlige partnerskabsprogram, som EU har kørt i forhold til de her seks lande, der er ved at komme lidt i klemme imellem Rusland og EU-NATO, ja så kørte EU frem med nogle krav, der blandt andet indebar, at hvis man skulle lave frihandelsaftaler og lignende med EU, ja så kunne man ikke også gøre det med russerne, som også forsøger sådan at lave en slags mini-EU, hvor de også gerne vil have nogle frihandelsområder. Og på den måde kommer EU til at udgøre en trussel mod den økonomiske vækst i Rusland og det område, som de gerne vil have styr på, og derfor tvinger man også de her lande i midten til at vælge mellem øst og vest. Og det synes jeg er en fejl, fordi hvis vi skal have skabt noget økonomisk vækst og noget stabilitet i de lande – og det er i alles interesse; det er i vores interesse, for ellers kommer de alle sammen rendende herover som flygtninge, eller også så bliver det arnested for økonomisk kriminalitet eller andet – ja, så er vi nødt til at sørge for, at landene kan handle både med øst og med vest, for mange af de varer, de kan sælge, kan de kun sælge til russerne, for de kan ikke konkurrere på vores markeder. Og der tænkte EU – som sædvanlig, fristes jeg til at sige – mere på sig selv og på, hvad man nu kunne blive enige om i medlemskredsen, end at prøve at hjælpe de her lande til at undgå at komme i klemme mellem øst og vest.”

Blandt andre den kendte ruslandkender Leif Davidsen har den analyse, at Putins overordnede plan er at fastholde en destabilisering af Ukraine, så længe enhver snak om NATO-medlemskab og enhver snak om EU ikke forstummer fuldstændigt.

*

Hvis Vesten vil hjælpe Ukraine med at opbygge et samfund, må det gøres nedefra, uden om alt hvad der lugter af stormagt. Rusland er langt hen ad vejen gjort til en patriotisk kultur, der hylder stærke ledere, og det nytter ikke at give machomanden Putin noget at puste sig op overfor, når der er andre veje at gå. Vi kan ikke forhindre Putin i at destabilisere Ukraine og den omkringliggende region, derfor må Vesten finde en formel, der giver ham en chance for at lade være. Det er ikke sikkert, at vi kan få ham til at lade være, men vi må give ham en chance, som ikke forhindrer ukrainerne i at opbygge et ordentligt samfund. Det er mærkværdigt, men følgende passage fra Rudolf Steiner er som et ekko fra nutiden. – Umiddelbart før har Steiner talt om blandt andet fødevarerhjælp, og at hvis der et sted på Jorden mangler mad, så er det institutionernes skyld. Præcis det samme er tilfældet i dag. Samlet er der nok mad til alle på kloden, men institutioner ødelægger den lokale fødeproduktion, oftest i parløb med den egoistiske storindustri. Passagen er fra foredraget ‘Mennesket i den sociale orden: Individualitet og fællesskab’, 1922:

”I et historisk øjeblik er i Rusland et stort område af Jorden blevet afsondret fra verden, blevet spærret inde ud fra en fortsættelse af zarismen, der er affødt af ren abstraktion. En nationalfølelse har lagt sig fast for et stort territoriums vedkommende og har spærret Rusland ude fra verden og forhindret, at hine sociale indretninger hersker ud over Jorden – indretninger, som gør det muligt, at naturen på et andet sted ved hjælp af menneskehænder kan gribe ind på rigelig måde, når den svinger på et bestemt sted. Det må, hvis man har det rigtige synspunkt, lede blikkene, som nu om dage betragter den sociale elendighed, derhen, at menneskene siger ”mea culpa” [ved min skyld], at ethvert menneske siger ”mea culpa”. For at det enkelte menneske føler sig som individualitet, udelukker ikke, at det også føler sig forbundet med hele menneskeheden.”[35]

– At være sig selv bevidst som både individ og en del af hele menneskeheden er i sandhed relevant, når store magtblokke leger røvere og soldater på det geopolitiske skakbræt. Jeg ser ikke,

at EU skulle være på nogen afgørende måde bedre end de andre magtblokke. Dette fører os til det næste...

*

Den tidligere omtalte debattør i det danske antroposofiske Nyhedsblad skrev i nr. 4/2014: *"Ligesom Falko ser også jeg tegn til, at 'EU bygger op til selv at være en stormagt'. I EU-modstanderkredse er dette et forfærdende perspektiv, men jeg savner argumentation for, at stormagtsbestræbelser der udgår fra Brussel skulle være af en særlig ondartet karakter sammenlignet med langt stærkere bestræbelser fra Washington, Moskva, Beijing, Berlin, London eller Paris."*

– Det er der ikke mig bekendt nogen, der har ytret er tilfældet. EU-modstandere er ligesom tilhængere ikke så ignorante, at de ikke er bekendt med diverse enkelte staters bestræbelser i sådanne retninger. Men sådan noget bliver jo hverken bedre eller værre af, at andre gør det samme, for det andet bygger EU op til at være en stormagt, som er større, end langt de fleste enkelte stater nogensinde kan blive.

Ligeledes i Nyhedsbladet nr. 2/2014 skrev debattøren: *"Jeg er enig i, at konkurrenceprincippet står alt for stærkt i EU. Det gør det i verden som helhed. Men de kræfter, der vil noget andet, står stærkere i EU end i andre verdensdele. Det muliggør, at 'det michaelske vil komme nedefra' med udspring i Europa."* (Sætningen *"det michaelske vil komme nedefra"* var et citat fra mit indlæg i nr. 3/2004).

Det er en stor tilsnigelse at skrive, at det er 'kræfterne nedefra', der dominerer i EU-systemet. Men menneskelige resurser i kombination med materielle resurser har *europæerne* i almindelighed mere af end de fleste andre – måske har debattøren også dette i tankerne, men det er svært at vide grundet hans fokus på *EU*. Undtagen hvor den allerværste fattigdom, krig og sult hæmmer menneskers evne til overhovedet at kunne tænke, er hele verden fuld af menneskelige idéresurser og idépotentialer for en bedre verden.

Lad os lege med den fantasi, at alt i dag var fryd og gammen mellem EU-landene; at der ingen spændinger er mellem syd og nord, ingen social dumping på arbejdsmarkedet som følge af arbejdskraftens frie bevægelighed, intet flygtningepres som følge af blandt andet EU-inertiens udbytning af andre verdensdele, at der ikke bygges op til at være stormagt, med videre. Da ville et basalt problem stadig stå tilbage. Oskar Borgman Hansen, filosof og nu tidligere formand for Antroposofisk Selskab i Danmark, beskriver problemet i sin artikel 'I PAGT MED TIDEN eller FORDELENE VED EN STORMAGT' i bogen 'Menneske og Fællesskab', forlaget NOTAT:

"I dag ønsker mange at skabe et stærkt EF. Men de kender ikke de kommende generationers hensigter. Vi kan kun sige så meget, som at vi i vor generation lægger kimene til det kommende, og med disse kim fremmer eller hæmmer vi den kommende udvikling, vi sandsynliggør, at det gode kommer eller sandsynliggør det modsatte. Hvilke kim bærer EFudviklingen i sig? Ser man på argumenterne for EFintegrationen, som de fremføres i dag, så finder man udtryk som: Fred, stabilitet, loyalitet, solidaritet. Alt dette er lutter plusord. De synes at antyde, at modstanderne af Maastricht[-traktaten, der gjorde EF til en union, EU] ønsker ufred, kaos, illoyalitet, egoisme. Men næppe nogen modstander af Maastricht ønsker alt dette. Er der en eneste modstander af Maastricht her i landet, som ikke ønsker internationalt samarbejde? Plusordene er intet andet end hensigtserklæringer for dem, der udtaler dem, og deres meningsfæller. Men erklæringerne fortæller os intet om, hvad der er bedst egnet til at modvirke misbrug, når eller hvis der kommer fremtidige generationer, der ikke har de samme hensigter. Ej

heller siger de noget om de egentlige meningsforskelle mellem tilhængere og modstandere, for i begge lejre ønsker man nu, i dag, stort set det samme, fred, internationalt samarbejde o.s.v. Modstanderne af Maastricht ønsker det blot på en anden måde end tilhængerne.”

Min og Borgman Hansens bekymring i denne sammenhæng ligger i EU's størrelse og i, hvad en sådan medfører af yderligere politisk og massepsykologisk blokdannelse og fremmedgørelse. I fredsmægling, som vi berørte før, har små stater bedre kunnet mægle end EU, fordi de stridende parter desto mindre har grund til at frygte skjulte dagsordener.

*

I EU-debatten har diskussionen om landegrænser og grænseovervågning været temmelig levende i perioder. Grænser og nationalstater hører i vidt omfang sammen, men er naturligvis samtidig to forskellige fænomener. Bomme og hegn er nu engang ikke det, de indhegner og adskiller. Går man ud fra hypotesen om, at EU respekterer nationalstaternes eksistens, så har EU allerede bevist, at man kan have nationalstater uden landegrænser, idet sidstnævnte jo stort set er fjernet. Blandt naturfolk, herunder nomaderne, har mennesker altid evnet at se, hvor en nations territorium ophørte, og en andens begyndte, uden at der var sat bomme, hegn eller skilte op. Man tog blot notits af kendetegn i landskabet. Da jeg var barn, var der EU-modstandere, der lystigt sang børnesange om en verden uden grænser. Kort sagt: Trods Dansk Folkeparti kan man ikke stille lighedstegn mellem landegrænser og EU-skepsis. I det mindste behøver man dog såkaldte *veterinære grænser*, så længe der er import og eksport af animalsk mad. Også i forhold til invasive plantearter er noget lignende på sin plads. Men spirituelt har landegrænser ingen reel berettigelse længere. Steiner berørte temaet den 6. februar 1920:

”Enhver, der tager et kig på de ting, der opstod og kunne iagttages før 1914 – og sågar i en vis betydning de seneste få år, hvor katastrofen begyndte – vil se, at der på europakortet var bestemte såkaldte grænser mellem lande. Hvorfor disse grænser havde udviklet sig sådan i århundredernes løb, dét kan man følge op gennem historien. Men gennem en sand, fordomsfri betragtning af denne historie, vil man se, at disse lande – fra det enorme Rusland ned til den mindste nation – kom af indflydelsen fra Kristusforståelsen. Dette vil sige Kristusforståelsen, som den var blevet optaget i samfundet i løbet af de såkaldte folkevandrings tid – i løbet af dekadenceårene i Romerriget. For nu at nævne et specifikt år: I 1914 var disse forhold, der blev udtrykt ved ”grænser” tegnet på europakortet for at skille lande fra hinanden, allerede blevet helt unaturlige.”[36]

Læseren inviteres til at meditere over det berettigede eller uberettigede i, at EU efterhånden udgør et Fort Europa. EU's ydre grænser er på lange strækninger omkredset af høje pigtrådshegn, der er overvåget fra land og fra luften af EU's grænseagentur *Frontex*. Ved sine ydre grænser praktiserer EU selv den grænsenationalisme, som systemet fordømmer indadtil over for medlemslande. Gennem årtier er titusinder af bådflygtninge døde på vejen til Fort Europa, og *Frontex* har ikke just gjort situationen for flygtningene bedre. Folkebevægelsen mod EU og andre har råbt om dette i mindst 8 år, men først ved Lampedusa-forliset for godt 14 måneder siden kastede massemedierne et seriøst lys på emnet – det vil sige primært symptomet.

Vil man læse en akademisk behandling af den nationalisme, EU i sig selv udgør, kan man dette i cand.scient.pol. Jakob Lindbloms speciale fra 2007, *‘EU – den nye nationalisme? – En analyse af EU ud fra modernismeparadigmets nationalismeteorier om 1800-tallets nationalismebevægelser’*, Institut for Statskundskab ved Aarhus Universitet (se forsiden på side 34). Specialet er uploadet her med venlig tilladelse fra Lindblom, hvilket jeg takker for. Læs eller hent: **[KLIK/TAST HER](#)**.

EU - Den nye nationalisme?

*- En analyse af EU ud fra modernismeparadigmets
nationalismeteorier om 1800-tallets
nationalismebevægelser.*

Speciale af Jakob Lindblom (19990091)
Institut for Statskundskab ved Århus Universitet
Vejleder: Carsten Bagge Laustsen
Omfang: 39.977 ord
Afsluttet maj 2007

EU-systemets gruppeegoisme lever udadtil over for omverdenen og indadtil over for EU-borgerne. Det viser sig ikke kun på hårde måder, men også på "bløde måder". Oskar Borgman Hansen holdt 18. september 2004 et foredrag i København om EU's Forfatningstraktat. Her sagde han: *"I EU er der patriarkalsk nogen, der tager sig af os."* – Implicit i citatet ligger, at en sådan omsorg ikke er nogen ægte, ligeværdig omsorg. Der er bestemt eksempler på, at selv den patriarkalske omsorg til tider kommer nogle, der står i noget ulykkeligt, til gode. Det siger dog

selvfølgelig ikke noget om, hvilke menneskelige goder, der kunne være opnået, hvis man i de nuværende EU-lande var gået helt tredje eller syvende vej.

Det, Borgman Hansen påpeger med sin sætning, har også Hans Magnus Enzensberger set i sin anmelderroste bog 'Det tandløse monster i Bruxelles – Eller europæernes umyndiggørelse' fra 2011 (på dansk fra forlaget Hovedland, 2013, 110 sider). Jeg anbefaler bogen. Den er lettilgængelig og er som altid med Enzensberger begavet og oplysende og ikke uden humor. I 2010 modtog Enzensberger Sonningprisen, ikke mindst begrundet i hans mangeårige europæiske engagement.

Man kunne også kalde "det hårde" i EU's politikker for "Big Brother" og det "patriarkalsk bløde" for noget moderligt; "Big Mother". Hvad vi end vælger af betegnelse, ligger der noget aggressivt under overfladen. Om det gøres bevidst eller ej, så lader dette sig jævnlige afsløre. Et eksempel på dette var, da den nye formand for EU-Kommissionen – daværende statsminister i Luxembourg – Jean-Claude Juncker i det kendte tyske magasin *Der Spiegel* i 1999 (nr. 52, side 136) blev citeret for disse ord om EU-systemets arbejdsproces:

"Vi beslutter noget, stiller det ind i et rum og venter så en tid, om der sker noget. Når det så ikke giver noget stort ståhej og ingen protester, fordi de fleste slet ikke forstår, hvad der bliver besluttet, så går vi videre, skridt for skridt, indtil der ikke længere er nogen vej tilbage."

Juncker er katolik og bekræfter derved den gennemgående analyse i undertegnede studiebidrag 'EU: Romeriget opdateret?'. I 2011 interviewede *Der Spiegel* igen Juncker, og han blev spurgt: *"Siger du, at som finansminister i de globale kapitalmarkeders tid behøver man ikke fortælle folk sandheden?"* – *"Jeg har ikke noget rede svar på dit spørgsmål. Min primære interesse er at beskytte mennesker fra fortræd. Det er derfor, jeg nærmest føler mig tvunget til at sørge for, at ingen farlige rygter begynder at cirkulere. Jeg kommer bestemt ikke til at skrive på grund af en falsk benægtelse. Gud forstår mere om de finansielle markeder end mange, der skriver om dem."*[37]

Vi kan vist konkludere, at EU's nye kommissionsformand så rigeligt lever op til Borgman Hansens iagttagelse om EU's patriarkalske form for omsorg.

*

EU-tankegangen har indlejret sig så stærkt hos mange politikere, at de til tider vredt, til tider hånende siger "nu skal det jo ikke være et tag selv-bord! Det kan ikke nytte, at man kun vil være med i klubben, når man får det, som man selv vil" – når de, der vil en anden vej end EU, påpeger, at demokrati vel er de ting, *vi kan blive enige om*. Tingene vendes på hovedet – det indlysende rimelige fremstilles som barnagtig urimelighed. De EU-villende politikere er med andre ord fuldt vågne omkring, at man i EU kan tvinges. Ud fra et antroposofisk og ethvert frihedsfunderet synspunkt kan man kun konkludere, at der er tale om en vågenhed, der befinder sig inde i en art hypnose. Dette er et reelt okkult fænomen. Accepterer vi diktater, vi ikke selv har været med til at lave, så bidrager vi til at sætte os selv i en let hypnose, og der bygges lag for lag en skal rundt om os. Konsekvenserne af dette er enorme. Kunne man se fænomenet med oversanselige organer, ville det være et forfærdende syn.

Nu er der nok dem, der vil indvende: Hør, selvstændige nationale parlamentsvedtagelser består heller ikke kun af det, "man" kan blive enige om, da partier og tingsmedlemmer nedstemmes. Et "man" må defineres! Dertil vil jeg svare: Ja, rigtigt, men dette kan vel ikke blive et argument for noget større, som gør det samme.

Her er vi nået til et kernepunkt. Ud fra hvad jeg endnu har læst af Rudolf Steiner, er det hans budskab, at vi må arbejde hen imod, at love slet og ret er – og bør ses som – *spilleregler*, der træffes lokalt i fællesskab. Til denne sociale befrielse kan alle enkeltpersoner bidrage. Hvis en samfundsstruktur medfører, at mennesker oplever deres potentielle bidrag til samfundets udvikling som nytteløst, da har denne struktur ingen berettigelse. – Hvor mange borgere oplever, at deres potentiale nytter med EU?

4. Mere om suverænitæt og illusioner

I det danske Antroposofiske Selskabs Nyhedsblad nr. 2/2014 bragte tidligere omtalte debattør følgende betragtning:

”EU-modstandere taler altid om suverænitetsafgivelse, men de ser kun den formelle side af sagen og overser den reelle: Suverænitetsafgivelse er en god ting for små stater, fordi de har så lidt at give af. Det er ikke de små, men de store, der mister handlefrihed, når suveræniteten anbringes i en fælles pulje. Når den skal anvendes, har de store naturligvis også mere at sige end de små, men mindre end de ville have uden det overstatslige samarbejde. Stormagternes magtforspring kan minimeres gennem en forbundsstat, hvad EU langt fra er. Men de stores magtforspring er stærkt reduceret i forhold til før-EU-situationen. De små har vundet større indflydelse.”

– På vejen mod det nye er det legalt at kommentere hinandens fremtidsidéer. Jeg ser mindst to svagheder ved udtalelsen, og jeg håber, at læseren vil følge med, for vi når her nogle flere kernepunkter:

1) Vi behøver samarbejde om mangt og meget, ja, men for det enkelte menneske gør det ingen synderlig principiel forskel, om små lande i EU har forholdsmæssigt større stemmevægt end de store lande. Hvorfor ikke? Debattøren taler i citatet alene om lande, om stater. Men ét er stater og statsapparater, noget andet er individer. Oskar Borgman Hansens følgende ord om EF-/EU-integrationen generelt (fra essayet ‘Individ og kollektiv’ i bogen ‘Menneske og fællesskab’, forlaget NOTAT) svarer i realiteten på spørgsmålet:

”Politikerne får større indflydelse, befolkningerne er det, der mister indflydelse. Et „vi“ skal altid defineres. Hvem omfatter det? Hvilken indflydelse har alle de enkelte mennesker? Alle de enkelte borgere i Danmark mister i indflydelse, jo mere integrationen skrider frem, selv om politikerne, der deltager i det internationale arbejde får en indflydelse, de ikke havde tidligere. Politikerne får et nyt fællesskab, som opstår mellem dem alle i det internationale samarbejde. Dermed mister befolkningen i indflydelse. En udenrigsminister skal ikke længere stå til regnskab for en dansk vælgerbefolkning så meget, som han skal forhandle med udenlandske kolleger. Og dette er der måske ikke så megen grund til at undre sig over, for det ligger i hans porteføljes natur. Men det betænkelige er, at også indenrigsministeren kommer til at måtte forhandle om sine anliggender med andre landes indenrigsministre, hvilket kan være positivt nok. Men han bliver bundet, også i de rent indenrigspolitiske anliggender.”

Hvad Borgman Hansen indkredser her, har (blandt andet) forbindelse til afsnittene om mennesker kontra bygninger i kapitel 2.

Ét EU-aspekt er den antroposofiske problematik 'nationalstaternes blodstilknytning versus ånd', men lige nu og her behandles *demokratiets* problematik. Jeg kan og vil ikke gisne om, hvad der er den konkrete debattørs drivfjeder, men helt alment vil jeg sige, at vi ikke må være så opfyldte af ét – nok så vigtigt – aspekt, at vi går hen og generaliserer i forhold til de øvrige aspekter. En af grundene til dette nævner Terry Boardman i sit engelske forord til 'Karma of Untruthfulness' bind 2: *"Et andet dualismeaspekt, man bør være opmærksom omkring, er 'hønsenæb-princippet'; undlad at undersøge kun én strømning; husk, at der altid er en komplementaritet på spil, og bemærk, hvordan de enkelte dele interagerer. I dette arbejde behøves en omhyggelig differentiering mellem strømninger for at undgå tågede sammensurier i sin forståelse."*

I denne differentiering indgår, at vi heller ikke må fokusere så ensidigt på forholdet mellem to fænomener – dualisme – at vi ikke (tilstrækkeligt) ser det, der er udenom. Det kan fx være forholdet nationalstat kontra tregrening eller forholdet nationalstat kontra EU. Steiner påpegede, at der er gruppeegoistiske kræfter i verden, der bevidst lader mennesker være helt optagede af en bestemt dualisme, alt imens noget tredje eller fjerde trækker ubeset i trådene, eller det omvendte kan ske: at noget tredje, fjerde og så videre kunne være det, der modsat nogen af polerne i dualiteten er den eneste reale sociale medicin.

Lad os et øjeblik lade som om, at undertegnede (og Borgman Hansen) tager fejl, og de nævnte EU-problematikker slet ikke eksisterer. Det, der normalt siges at give EU demokratisk legitimitet, er det direkte folkevalgte EU-Parlament og det meget indirekte folkevalgte Ministerråd. I begge tilfælde føres legitimitets"tråden" altså tilbage til det, der i EU oftest er nationalstater. På den måde kommer den nævnte EU-tilhænger og debattør i Nyhedsbladet, uden at ville det, til indirekte at støtte den nationalstat, han er imod. Det ville dog være stærkt unfair at lade denne kommentar fra min side stå og flage, idet den alene angår situationen, som den er nu. Det, han vil fremadrettet, er noget andet. Han omtaler idéen om en *forbundsstat* på positiv måde. Med de senere års magtcentralisering begynder EU da også at nærme sig noget lignende en forbundsstat. Men at ønske sig noget sådant fører til næste svaghed:

2) Antroposoffen Johannes Hohlenberg advarede allerede i 1929 mod Europas Forenede Stater. Han skrev engang denne kommentar til staten bredt set:

"Demokrati er en metode, ikke et ideal" [38], men dette glemmer man pr. definition i både EU og vor tids statslige konstruktioner. – Herunder også de "delstatslige" såsom Tysklands, henholdsvis USA's forbundsstat, i det ringe omfang de kan kaldes demokratiske. Alle disse systemer retarderer og bliver til for sig selv og breder sig derfor også over mere og mere. Dog skal det siges, at de enkelte delstater i USA indtil videre har større frihed til at indføre stærkere foranstaltninger til fx sundheds- og miljøbeskyttelse end dem, Det Hvide Hus udstikker, end EU-landene har over for Bruxelles' og Strasbourgs totalharmoniseringer, maksimumsregler og indre markeds-hensyn. Har man nogensinde hørt om, at en amerikansk delstat fik dom for en 'teknisk handelshindring' på grund af en skrapere miljøbeskyttelse? Jeg skal ikke skråsikkert udelukke det, men jeg har aldrig hørt om det, og i EU er det gennemgribende systematiseret.

*

I et af de foredrag, der er udgivet i samlingen 'Ideas for a New Europe' udtaler Steiner: *"Jeg kender til en bog, som er en kode for intet andet end tomme ord. Du kan slå op hvor som helst i bogen og møde de mest besynderlige sætninger såsom: loven er et folks vilje. Men i dag betyder 'folk' intet andet end en samling individer. Og denne samling antages at have en vilje! Alle forklaringerne i denne bog er sådan. Denne kode for tomme ord har titlen 'The State' [Staten], og*

dens forfatter er Woodrow Wilson. Det var, naturligvis, ikke Wilsons hensigt at tillade sig selv den luksus at udarbejde en antologi over alle de tomme ord, vi for tiden finder i det offentlige liv, men det er, hvad det faktisk er lykkedes ham at gøre. Dette viser, hvordan den måde, mange mennesker tænker og taler i tomme ord, har meget lidt at gøre med nogen som helst virkelighed.”[39]

Dagen efter tog Steiner tråden op og sammenlignede lovmaskineriets endegyldige karakter med, at det ”er som at opdrage et barn, indtil han er 18 og så sige: Jeg har gjort et godt stykke arbejde med at uddanne ham, og fra nu af vil han vedblive at være sådan, som han er nu. Kendsgerningen er imidlertid, at han vil blive ældre, og han vil også dø, og det er det samme med alt, der kommer til i den menneskelige udvikling. Dette bringer os til det, jeg nævnte tidligere, om at der er noget yderligere, der må tilsættes til princippet om ikke at tage hensyn til personlige overbevisninger og princippet om broderlig kærlighed blandt mennesker. Det, der må tilsættes, er en levende tilgang, der inkluderer døden i sit livsregnskab her på Jorden. Vi må forstå, at vi indfører ting i vor tid, som en dag vil skulle forsvinde igen (...).”[40]

Man kan i dette lys tænke over, om det er bedre, at fikserende og fremtidsbetvingende love kommer fra EU-maskineriet end fra nationalstatens maskineri. Undertegnede har ikke kunnet udtænke nogen begrundelser for at svare ja til dette. Med dette vil jeg hverken være retorisk eller dogmatisk – hos det/de enkelte folk kan det være fornuftigt med ensretning på vejene, og ligeså kan det være udmærket med forpligtende mellemfolkelige regler inden for fx flyvevæsenet og postvæsenet. Næppe nogen ville turde sætte sig op i et udenrigsfly, hvis ikke sådanne regler fandtes. Men sådanne regler er faktisk mellemstatslige, ikke overstatslige. At EU er unødvendig i sfærer som disse, er også indlysende af en anden grund, nemlig at EU kun udgør 28 af verdens lande, og der flyves og sendes post over stort set hele kloden. Bortset fra sådanne samfundssfærer er jeg grundlæggende meget skeptisk over for lovmaskinerierne.

Noget fornuftigt at bruge internettet til kunne være at udarbejde en løbende hjemmeside i hvert land over alle de menneskelige fortrædeligheder, love medfører. Den ville hurtigt bugne, og vejen til at få folks øjne op for det kloge i enhedsstatens nedlæggelse ville angivelig blive kortere.

Endvidere kan intet fornuftigt menneske have respekt for mellemstatslige relationer og organisationer, i det omfang disse træffer abstrakte beslutninger. Mere herom sidst i dette kapitel.

Debattøren, der taler for EU, beskrev foroven det overstatslige som noget positivt eller i det mindste bedre og acceptabelt. I næste nummer af Nyhedsbladet havde jeg en kommentar til blandt andet dette, og i det derpå følgende blad (nr. 4/2014) svarede han:

””Overstatslige regler betvinger regeringer,” skriver Falko. Hertil bør føjes, at statslige regler betvinger mennesker. Og hvad de ”overstatslige regler” angår, er det vigtigt at have for øje, at de er skabt af regeringer.”

Dette var, hvad debattøren havde at sige til det. Spaltepladsen var ikke gavmild, men det er rimeligt at antage, at debattøren har udvalgt de funderinger, han anså som mest essentielle. At statslige regler betvinger mennesker, havde jeg antydnet et par steder i mit indlæg i Nyhedsbladet: ”jeg er åben over for, at menneskelig suverænitet engang vil kunne leve som det, den er: En sfære, der i relativ modsætning til EU og nationalstaten er bevægelig. (Læs her gerne det citerede Steiner-foredrag i GA 177; passagen til slut om ”hvad der vil træde i stedet”).” og ”Danmark vedtager også selvstændigt love, der krænker.” Det budskab går på flere måder og steder igen i nærværende studiebidrag og i mit studiebidrag ’EU: Romerriget opdateret?’ på falko.nu. Med det i fællesskab konstruktive som mål må jeg påpege to centrale problemer i den omtalte debattørs fremstillinger:

1) Også EU-regler betvinger mennesker. Undertegnede har beskæftiget sig med EU, siden han var 13 år og læst og lyttet meget til retseksperter, EU-modstandere og -tilhængere. Jeg har aldrig hørt nogen påstå, at EU-regler – overstatslige eller mellemstatslige – skulle være mindre forpligtende end nationale/statslige regler. Med andre ord: at de ikke betvinger mennesker. EU-regler/-love er nu engang ikke *anbefalinger*. Det hænder indimellem, at en lov, som jo altid er betvingende, kan rumme noget befriende. Det kan være alt fra via filtre at blive befriet for visse typer røgpartikler til at sikre seriøse standarder for økologimærkningen og dermed befrielse fra skadelige tilsætningsstoffer. Sådanne befrielser ser vi både fra nationalt regi og EU-regi. Begge steder ser vi også det modsatte, ulykkeligvis. Men det overordnede idémæssige regnskab går lige op. Som nævnt i kapitel 2, kan vi derfor ikke argumentere for det ene eller det andet styre ved bare at påpege positive enkeltsager fra det ene styre og negative fra det andet.

Dernæst er selv de ”befriende love” også en antroposofisk debat værd set i lyset af de to antroposofiske kongstanker om, at livet er så komplekst, at etik og moral ikke kan sættes på formel, og at den frie handling er den, som vi udfører, fordi vi vil den, ikke fordi vi *skal* udføre den. Et kernebudskab i Steiners ’Frihedens Filosofi’ er, at moral skal relativiseres. Kerneopgaven må være spørgsmålet fra kapitel 2; hvorledes *den enkelte* kan bidrage til at definere, hvad det gode – og det befriende under ansvar – er.

2) Nu mener jeg, at det er forsimplet blot at sige, at overstatslige regler er skabt af regeringer, men hvis vi godtager debattørens opfattelse direkte, er der stadig noget, der ikke harmonerer: Denne min medbroder udi velmenende hensigter er imod regeringers statslige regler. Han ser på den anden side overstatslige (EU)regler som noget positivt eller i hvert fald mere positivt. Men samtidig siger han, at disse skabes af regeringer. Altså bliver det fænomen, der betvinger mennesker hjemme i nationalstaten, pludselig til noget godt – i det mindste bedre og acceptabelt – alene fordi det er nede at runde EU-administrationen i Bruxelles og Strasbourg.

Jeg vil undlade at skrive, hvad jeg tænker om denne ræson, og lade helt op til læseren selv at vurdere den.

*

Ikke i *nogen* type statsbegreb – ikke i *nogen* samfundsindretning – kan individerne være tjent med de ovenfor beskrevne forhold. Vi, der ser den hjemlige parlamentariske styringskæde som mere eller mindre forældet, usund, uberettiget og illusorisk, kan ikke pludselig mene, at den er udtryk for en sandhed, når det tilsvarende finder sted i EU-Parlamentet. – Så har vi i det mindste en betydelig forklaringsmæssig udfordring, af mange grunde. Jeg har nævnt flere af dem. Yderligere en er EU-traktatens ’fleksibilitetsklausul’, artikel 352 TEUF. Den lyder (og med ”politikker” menes politikområder, altså noget overordnet og ikke de konkrete lovgivninger): *”Såfremt en handling fra Unionens side forekommer påkrævet inden for rammerne af de politikker, der er fastlagt i traktaterne, for at nå et af målene i heri, og disse ikke indeholder fornøden hjemmel hertil, vedtager Rådet med enstemmighed på forslag af Kommissionen og med Europa-Parlamentets godkendelse passende bestemmelser hertil. Hvis de pågældende bestemmelser vedtages af Rådet efter en særlig lovgivningsprocedure, træffer dette ligeledes afgørelse med enstemmighed på forslag af Kommissionen og med Europa-Parlamentets godkendelse”*.

Med ”Europa-Parlamentets godkendelse” menes i sagens natur et gyldigt flertal heri. (Dette studiebidrags forfatter anerkender ikke, at det pågældende parlament skulle være et parlament for Europa, derfor anvender jeg selv konsekvent betegnelsen *EU-Parlamentet*. Ligeså for Kommissionen). Har dét at være folkevalgt til et nationalt parlament ingen real betydning, så kan

det heller ikke have real betydning at være folkevalgt til EU-Parlamentet. Man kan ikke mene, at det er hverken formildende eller entydigt positivt, at den citerede klausul eller noget som helst andet på EU-niveau påkræver EU-Parlamentets godkendelse, hvis man samtidig helt underkender betydningen af de folkevalgte nationale parlamenter.

Sat op mod individets stilling versus politikernes stilling på den ene side og på den anden side kritikken mod det nationale styre kan den større indflydelse, som det folkevalgte EU-Parlament har fået med de senere traktater, ikke være en forbedring, der skulle være real og væsentlig nok til at kunne støtte EU-konstruktionen. Nationalstater påberåber "folkenes selvbestemmelsesret" i form af at binde de enkelte folkeslag til hver deres stat. Dette er en materialistisk ulykke, idet menneskeånden er mere end blot den aktuelle inkarnations folkesjæl og medfølgende blodstilknytning. Netop fordi menneskeånden er så meget mere end dette, findes der også en anden ulykke, nemlig den at leve under diktater, som vi ikke har været med til at forme. – Fra EU-systemet eller fra andetsteds.

Men hvad har så betydning?

Der er – eller rettere *kan* være – en nuanceforskel mellem ordene *forpligtende* og *betvingende*. Ud fra alt, hvad jeg mener at have forstået af Steiner, anser jeg følgende spørgsmål for at være antroposofisk ganske centralt:

Er ikke alle menneskelige forhold forpligtende?

Som skitseret før, bevises det hver eneste dag i praksis, at mellemstatslige regler og aktioner udmærket kan forpligte. Overstatslige (i regelen = overnationale) regler behøves som nævnt ikke, hvilket mange EU-fortalere ellers påstår. Eller jo, de behøves, hvis man mener, at der er en retfærdighed og en etik, der er fælles for alle, også "de andre", uanset hvad disse andre selv måtte mene om sagen. Men de, der mener sådan, kommer på grund af det overnationales betvingelse ind i problemer med den frihedstanke, som Steiner står for – blandt andet i 'Frihedens filosofi'. Der ligger imidlertid noget glædeligt i følgende: Overstatslige og mellemstatslige regler har det til fælles, at ingen af dem i fremtiden behøver at foregå mellem hverken *national*stater eller enhedsstater. Andre strukturer kan opstå, til det endnu værre eller til det bedre.

Set ud fra en vis synsvinkel beskriver filosof og antroposof Oskar Borgman Hansen-essayet 'Ide og virkelighed' i bogen 'Menneske og fællesskab' forskellen på 'forpligtende' og 'betvingende'. Det gør han netop, blandt andet, i lyset af, at alle menneskelige forhold på et vist plan altid forpligter og må forpligte. Om daværende statsminister Poul Schlüter skrev han:

"han er tilfreds med, at „vi“ i EF har „medindflydelse“. Medindflydelse er, hvad man kan forvente at få, hvor der træffes afgørelser i fællesskab. Men forudsætningen for, at det kan være tilfredsstillende at have medindflydelse er, at der er en anden sfære, i hvilken vi har fuld afgørelsesret. Retten til at sige Ja eller Nej."

Denne valgfrihed er i EU stort set væk. Det kaldes i vidt omfang nationalisme, egoisme, med videre at påberåbe sig den. Det er en useriøs reaktion. Indlysende er valgfriheden væk først og fremmest for alle de enkelte borgere, men også for de regeringer, der i EU-afgørelser kommer i mindretal. Dermed forbyrder EU sig – her kommer et lille kuriosum – blandt meget andet mod Immanuel Kants egen note 'D' i dennes delvis lærde, delvis ironiske-satiriske skrift 'Til den evige fred. Et filosofisk essay'[41] fra 1795. Noten fastslår, at man bør "*bestemme den ydre retslige frihed således: Som beføjelsen til ikke at adlyde andre ydre love end de, jeg havde kunnet give mit samtykke.*" Undertegnede er ikke anarkist; jeg anser – meget kort fortalt og uden flyvefærdige pakkelsninger – at balancen må findes et sted midt imellem: Mennesker må (have lov at) stræbe

imod lokalt udarbejdede *spilleregler*. Ordet 'lokalt' behøver *ikke* definere sig ved folkeslag og hudfarver.

EU forbryder sig imod Kants 3. foreløbige artikel; "*Stående hæere (miles perpetuus) skal med tiden helt ophøre.*" En EU-artikelttekst som 42.3 TEU[22] bør ikke undre, for reelt har EU en rigtig hær. EU råder over soldater, krigsskibe og kampfly. EU har med Lissabon-traktaten grundlagt et fælles forpligtende militært samarbejde, som Danmark står uden for – takket være vores undtagelse. Modstanderne af forsvarsundtagelsen siger, at EU's militære udrykningsstyrker ikke er en "rigtig" hær, fordi det ikke er en samlet stående hær, der omfatter alle EU-landenes territorialforsvar. Uanset hvad man kalder barnet, så er EU's militær et rigtigt militær.

Dertil kommer, at Lissabon-traktaten forpligter de enkelte lande til at bakke op om udviklingen af et fælles EU-forsvar. Så længe Danmark bevarer sin forsvarsundtagelse i EU, er Danmark ikke forpligtet af dette samarbejde. Der er dog muligheder for at gå med i konkrete EU-aktioner på mellemstatsligt grundlag, og derudover kan Danmark naturligvis indgå i aktioner med andre EU-lande, blot uden om EU-systemet. Begge dele gælder også med hensyn til rets- og politisamarbejdet, hvor Danmark ligeledes har en undtagelse fra de overstatslige dele. Begge undtagelserne har vi på grund af befolkningens Maastricht-Nej i 1992.

Endvidere siger Kants 5. foreløbige artikel, at "*Ingen stat skal med magt blande sig i en anden stats forfatning og regering.*" Kants uddybelse antyder ingen steder, at han her mener militær magt (dét er blot indlysende for Kant) – han mener politisk/juridisk magt. Denne udøves i EU over for stater på måder, der er skitseret her i studiebidraget. En anden måde, som dog ikke kan kaldes en statsmagt, og som først kapitel 5 omtaler, er EU-Domstolens magt.

Jeg er ikke ukritisk over for Kants skrift, specielt ikke på vort nutidige udviklingstrin, men vægtige dele af det, der muligvis er sundt i skriftet, forbryder EU sig altså imod. Skriftet talte om "*ikke at adlyde andre ydre love end de, jeg havde kunnet give mit samtykke.*" Rudolf Steiner er inde på noget af det samme i det, lige straks, følgende. Spørgsmålet om individets stilling må vi anskue åndsvidenskabeligt, og dette fordrer altid at se tingene realistisk. Virkelighedsbårne, fremtidsbærende vurderinger af individets forhold må skulle anskues, som hvordan mennesker vil kunne bringe balance mellem spilleregler såsom de nævnte fra post- og flysektorerne og på den anden side følgende betragtning fra Rudolf Steiner, hvori han taler om et:

"et vigtigt socialt princip, som jeg allerede har nævnt i forbindelse med andre ting i de seneste dage, og som I kan finde systematisk og principielt fremsat i min bog Frihedens Filosofi. Ønsker vi at appellere til individuelle personer med etiske, med moralske, impulser, så kan vi ikke samtidig ønske at organisere vort samfund på generelle abstraktioner; vi kan ikke bringe grupper af mennesker sammen som en horde dyr for at give dem en slags alment direktiv. Vi kan kun vende os mod det enkelte menneske og vente. Som ethvert individ, der står i helheden, ønsker det Gode, således vil det Gode virkeliggøres i helheden.

Fremtidens sociale moralitet kan ikke grundlægges på noget andet end dette princip for almene menneskelige relationer. Da jeg udgav min bog Frihedens Filosofi, dukkede en artikel op i The Athenaeum (for nu at tage et eksempel), hvori det blev sagt, at et sådant perspektiv kun vil føre til en slags teoretisk anarki. Men det vil kun føre til denne slags anarki, hvis mennesker ikke lykkes med at gøre sig selv til sande mennesker – hvis de i stedet er tilfredse med at være undermennesker, der kommer sammen under fanerne for sådanne perspektiver som en flok dyr. Løver bringes sammen på grundlag af deres fysiske forms fortrin, som hyæner er det, som hunde er det; men retningen i den menneskelige udvikling peger frem mod en tid i fremtiden, hvor mennesker ikke organiserer sig som pakkdyr i overensstemmelse med blodsband eller organisatoriske idealer; en tid, hvor menneskers samarbejde udspringer af kræfterne i hvert individ."[42]

EU må siges at være et *organisatorisk ideal* med både *generelle abstraktioner* ("europæiske værdier" etc.) og *almene direktiver* (i form af fx rammelove og markedsliberaliseringer) foruden endnu flere *specifikke* direktiver – i absolut ikke mindre grad end national- og enhedsstaten. Ovenstående passage følger i foredraget lige efter en beskrivelse af, hvordan man i den katolske kirke benytter sig af let hypnotiserende metoder, der ikke respekterer nyere tids okkulte og åndelige faktum, at indvielse ikke er et masseanliggende, men et individuelt anliggende. Den romersk-katolske strømning i EU er omdrejningspunktet for det tidligere nævnte falko.nu-studiebidrags 'EU: Romerriget opdateret?'.

*

I forlængelse af Kants "evige fred", organisatoriske idealer, generelle abstraktioner og EU-spørgsmålet kan det være frugtbart at sætte disse op over for kapitlets titel ('Mere om suverænitæt og illusioner') ud fra et aspekt mere. Også til dette kan Rudolf Steiner bidrage. Såfremt stater *i en eller anden form(er)* overhovedet har berettigelse, så kan i hvert tilfælde ingen statsformer – og dermed heller ingen mellemstatslige relationer – have dette, i det omfang de bruges til abstrakte beslutninger. Følgende behandler netop dette aspekt af det mellemstatslige (interstatslige). Vi kommer ind i 15. foredrag i 'The Karma of Untruthfulness', Dornach, 6. januar 1917:

"Lad os tage en af de mange abstrakte idéer, der hersker i dag. Idéen om evig fred er en sådan idé. Med den måde, den behandles på i dag, er den et helt abstrakt begreb, der ikke udspringer af en levende forståelse af virkeligheden, og alligevel forekommer den at være noget fuldkommen overbevisende for dem, der ikke ønsker at udvide deres horisont. Det siges: De forskellige stater – man tænker ikke over, om udtrykket "de forskellige stater" overhovedet har nogen realitet – skal danne en mellemstatslig organisation; en, der strækker sig over hele verden og er bygget efter de enkelte staters mønster. Endvidere skal den etablere, hvad der kaldes "mellemstatslig lov". Idéen er smuk, og således finder alle den overbevisende. De forskellige stater skal forpligte sig til at holde freden, og de skal også skabe retsnormer for deres diverse gensidige interesser. Alt sammen er smukt! Det ville uden tvivl være lige så smukt, hvis alt, hvad vi behøvede for at opvarme et rum, var det abstrakte begreb om varme, i stedet for at vi skulle tænde ovnen. Det handler ikke om, hvorvidt en idé er smuk eller indlysende. For hvad kunne være mere indlysende end den tanke, at vores behov for ovne og lignende betyder, at naturen er en forfærdelig despot [selvhersker, en grusom og undertrykkende enehersker]!

Det kommer ikke an på, om en idé korresponderer med følelsen af, at den er smuk eller måske human. Det kommer derimod an på, om en idé gror ud af virkeligheden. Vil man gå efter idéer, der vokser ud af virkeligheden, er det først og fremmest nødvendigt at studere virkeligheden. Enhver snæversynet hjerne – undskyld udtrykket – kan stille op med smukke programmer, som stater skal følge for at opnå fred. Men sådan en hjerne kan ikke nå til ideer, der korresponderer med virkelighed og er født ud af virkelighed. Den føler ikke engang, at den åndelige verden er en virkelighed med sine egne love, selv om dette er betragtet som en selvfølge, hvad den fysiske verden angår. Mennesker tror, at verden kan komme til rette ved hjælp af nogle få sætninger. De har ingen følelse for den kendsgerning, at verden er en virkelighed, i hvilken alle slags virkelige impulser arbejder i kontrast til hinanden. Og ved at blive forgiftet af programmer skabt af abstrakte idéer afholder de verden fra at nå til realiteterne."

Alt dét er den antroposofiske læser måske nok klar over. Spørgsmålet er, om menneskene i de institutioner, man håber på som fremtidskim, også er det, og om strukturerne heri er befordrende.

Steiner beskriver som eksempel en række forhold, der gjorde, at militær afrustning var – jo så afgjort ønskelig som teori, men – urealistisk i en stribe lande før 1870. Nedrustning var urealistisk

som følge af de spændinger, der nu engang var de psykologiske realiteter på det tidspunkt. Steiner siger så: *"Men der er en stat, der kunne have nedrustet og således have sat et vidunderligt eksempel og samtidig bragt dét til realitet i moderne tid, der altid er blevet udbasuneret med ord – og det er Frankrig."* Steiner forklarer hernæst konkret hvorfor, Frankrig kunne dette.

Et aspekt af både love og fredsprogrammer er, at de rummer et element af garantier. Mod slutningen af foredraget udtaler Steiner: *"Garantier betyder, at den, der ønsker garantierne, er den eneste, der kan bestemme, hvad de skal være, og at alle de andre ikke længere har noget at kunne sige om sagen, og alt dette bringes til torvs gennem magtens indbyrdes forhold. Nu for tiden er der lang vej at gå, før dette kan opnås. Men at leve under den illusion at dette ikke er målet, vil være en stor mangel på ansvarsfuldhed over for den sans for sandhed, mennesker bør have."* – Dette relaterede sig til bestemte forhold i Første Verdenskrig, men kan også i dag hurtigt komme til at gælde, hvis vi ikke er årvågne.

Vi kan spørge: Vil Frankrig kunne nedruste i dag? Landets ledere ser ikke ud til at ville det i disse år, men spørgsmålet er, om de vil kunne det. Vi kunne også spørge: Kan Danmark nedruste?

Den, der har læst kapitel 2 og kan huske det, kender svaret, som er: – Nej. Ikke uden at forbyrde sig mod EU-traktaten. Som vi strejfede i kapitel 2, erklærer Lissabontraktatens artikel 42.3: *"Medlemsstaterne forpligter sig til gradvis at forbedre deres militære kapacitet."* [22]

Tænk over det ovenstående: Er idéen om overstatslighed en redning imod ovenstående dårskeber anno præ-1870 og anno 2014 eller 20--? Intet sted i foredragene taler Steiner om noget overstatsligt som en løsning. Kun en dåre kan nemlig mene noget sådant, for abstraktioner er abstraktioner, hvad enten de vedtages overstatsligt (om der så er uenige stater, der nedstemmes eller ej), eller de vedtages mellemstatsligt. Alle ved, at også majoriteter kan gå fejl i byen. – Overstatslighed er ligesom mellemstatslighed ingen garant for hverken virkelighedsforståelse, fred eller 'det gode'. Mellemstatslighed er idémæssigt udelukkende bedre end overstatslighed, fordi førstnævnte i et kvantitativt noget mindre omfang rummer risikoen for betvingelse af mennesker.

Det turde stå meget klart nu, hvor formidabelt vigtigt det er, at der i Europa er stater og/eller folk (vælg selv), som har valgt at stå uden for EU. For kun derved kan der udfolde sig geografisk nære eksempler på andre veje at gå.

*

De formentlig vigtigste spørgsmål i EU-debatten er EU som en stormagt i verden samt individets mulighed for at gøre sin indflydelse gældende på samfundets udvikling. Om det sidste skrev Oskar Borgman Hansen i Nyhedsbladet nr. 4/2014 et indlæg, der hovedsagelig består af uddrag fra Rudolf Steiners afhandling 'Åndsvidenskaben og det sociale spørgsmål' fra GA 34 og udgivet af Antroposofisk forlag, 1978, med forord af Borgman Hansen selv. Jeg kan på det varmeste anbefale at anskaffe sig afhandlingen, som er på 30 sider, fra Audonicons Bogsalg – se bokstekst foroven i studiebidraget.

En række andre EU-lovmæssige illusioner har jeg valgt at beskrive i det følgende kapitel.

5: Om miljø- og sundhedspolitik

I Nyhedsbladet nr. 4/2014 kommenterer den omtalte debattør et indlæg af et tredje medlem af Antroposofisk Selskab: *"Ifølge Lars Mikkelsen skulle EU-kommissionen være den lovgivende myndighed i EU: "... kommissionen har eneret på dette." Det er ikke rigtigt, idet ministerrådet og parlamentet vedtager lovgivning i EU ved den såkaldte almindelige beslutningsprocedure. I denne proces har Kommissionen en central rolle, da den har initiativretten, dvs. udarbejder lovforslagene."* Gengivelsen af både Lars Mikkelsen og EU-systemet er desværre noget upræcis. De følgende afsnit indtil næste * er EU-jura, som man kan læse ved eventuel interesse:

Mikkelsen havde skrevet: *"Folket vælger ikke lovgiverne i EU, da Kommissionen har eneret på dette."* – Hermed mener Mikkelsen selvsagt valget af kommissærerne, der har initiativretten, og uden EU-lovinitiativer er der ingen EU-love. Landenes regeringer leverer kommissærkandidaterne, og EU-Parlamentet kan nedstemme de kommissionsgodkendte kandidater. I Danmark hænder det, at en ikke-folkevalgt hentes ind til en ministerpost. Det finder jeg en smule inkonsekvent og besynderligt set ud fra parolerne om *det repræsentative*. I EU er det endnu mere besynderligt. Her er det *reglen*, at kommissærerne *ikke* er folkevalgte til kommissionsposten.

Med hensyn til *den almindelige lovgivningsprocedure*, som den rettelig hedder, så anvendes den på cirka 85 samarbejdsområder, hvilket svarer til godt og vel tre fjerdedele af alle EU's politikområder. Der findes også såkaldte *høringsprocedurer* og *godkendelsesprocedurer*. Vigtige samarbejdsområder som indirekte skatter og afgifter er fortsat ikke underlagt den almindelige lovgivningsprocedure, men vedtages efter en *særlig lovgivningsprocedure*. Selv om det altså er hovedreglen, at lovgivning vedtages efter den almindelige lovgivningsprocedure, træffer EU afgørelse efter andre procedurer inden for en lang række politikområder.

Alene på lovgivningsområdet findes der omkring 30 steder, hvor EU anvender andre beslutningsprocedurer. Det drejer sig typisk om områder, som er politisk følsomme for medlemsstaterne, hvor de ikke har ønsket at afgive indflydelse til EU-Parlamentet ved at ligestille Parlamentet med Rådet. På de fleste af disse områder kræves der af samme grund også enstemmighed i Rådet (= Ministerrådet), hvis man skal nå til enighed om EU-lovgivning. EU træffer typisk afgørelse på disse politikområder enten efter en høringsprocedure eller en godkendelsesprocedure.

Endelig anvender EU *særlige lovgivningsprocedurer*, når det handler om følsomme områder som Unionens budget og indtægter og Unionens fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. Det vil her fortsat være Rådet, som indtager rollen som hovedlovgiver, mens EU-Parlamentet enten blot skal høres eller afgive samstemmende udtalelse. Der er dog også enkelte tilfælde, hvor det er EU-Parlamentet, som træffer beslutning efter Rådets samstemmende udtalelse. Det gælder fx i forbindelse med nedsættelsen af undersøgelsesudvalg eller reglerne for den europæiske ombudsmand.

Det er positivt, at debattøren er enig i det skændige ved den EU-procedure, der gør, at Kommissionen kan underkende almindelige flertal i Rådet, sådan som det blandt andet er sket et par gange i sager om gm-afgrøder (genetisk modificerede afgrøder), desværre til fordel for gmo-ansøgningerne. Det kan oplyses her, at proceduren kaldes en *komitologiprocedure*.

Debattøren spørger i Nyhedsbladet, om den danske regering arbejder for at ændre denne procedure. Man kan muligvis sige, at netop på gmo-området gør den det indirekte, da den pt. arbejder med på et forslag om, at EU-landene selvstændigt skal kunne sige ja eller nej til EU-

godkendte gm-afgrøder. Blot har miljøministeren været temmelig naiv omkring kriterierne i denne selvbestemmelse, idet EU-forslaget indebærer, at gmo-producenten skal konsulteres af det pågældende lands myndigheder, hvis de vil sige nej, og at man uhyre dårligt kan bruge sundheds- og miljømæssige argumenter for et nej. Luftigere argumenter som etik kan derimod godt bruges – de er bare svære at bruge i virkeligheden, fordi etik er luftigt(!).

Lykkeligvis har EU-Parlamentet for meget nylig bedret forslagens kriterier gennem ændringsvedtagelser (præcis som ændringsforslag jævnlige ændrer lovforslag i Folketinget). Hvordan det ender, kan vi ikke vide endnu. Vagthundene i Folkebevægelsen mod EU var nogle af de allerførste til at advare mod de oprindelige kriterier.[43] Om regeringen arbejder på at få droppet 'komitologien' i sig selv, har jeg ikke nået at undersøge før udgivelsen af dette studiebidrag.

– Debattøren synes til gengæld, umiddelbart, ikke at have viden om eller synderlig interesse for et stort og grundlæggende felt, nemlig smuthullerne, når det gælder EU-Kommissionens ret til at vurdere, om foranstaltninger til fx sundheds- eller miljøbeskyttelse er i overensstemmelse med EU-traktaten.

Som det hedder i EU-traktatens "miljøgaranti" (art. 114 TEUF): *"Kommissionen bekræfter eller forkaster inden seks måneder efter meddelelsen som omhandlet i stk. 4 og 5 de pågældende nationale bestemmelser efter at have konstateret, om de er et middel til vilkårlig forskelsbehandling eller en skjult begrænsning af samhandelen mellem medlemsstaterne, og om de udgør en hindring for det indre markeds funktion."* – Hvad siger så stk. 4 og 5?

Stk. 4 siger, at hvis EU har vedtaget en ensretning, og en medlemsstat herefter finder det nødvendigt at bevare nationale bestemmelser vedrørende fx miljø, så *"giver den Kommissionen meddelelse om disse bestemmelser og om grundene til deres opretholdelse"* idet Kommissionen så skal foretage vurderingen nævnt i art. 6.

Stk. 5 påkræver *"nyt videnskabeligt belæg vedrørende miljøbeskyttelse eller beskyttelse af arbejdsmiljøet på grund af et problem, der er specifikt for den pågældende medlemsstat, og som viser sig efter vedtagelsen af harmoniseringsforanstaltningen"*. – Men hvad nu, hvis der ikke er nyt videnskabeligt belæg, men at medlemslandet kan regne ud på basis af gammelkendt viden eller simpel logik, at det pågældende projekt eller anlægsarbejde er skadeligt? Og hvor mange kemikalier, eksempelvis, er kun farlige specifikt i et bestemt land? Miljøgarantien er ikke en garanti, men en undtagelse. At kalde artiklen for en miljøgaranti er en hån. Den dækker desuden ikke noget så vigtigt som pesticider.

Miljøartikel 193 TEUF fastslår: *"Beskyttelsesforanstaltninger, som vedtages i henhold til artikel 192, er ikke til hinder for, at de enkelte medlemsstater opretholder eller indfører strengere beskyttelsesforanstaltninger. Disse foranstaltninger skal være forenelige med traktaterne. De meddeles Kommissionen."* – Den næstsidste sætning gør, at vi er lige vidt på grund af alle undtagelserne og hullerne i traktaten i øvrigt. Kun i cirka halvdelen af de tilfælde, hvor lande har vovet at afprøve 'miljøgarantien', har det været muligt at bruge den.

Debattøren skrev i Nyhedsbladet nr. 2/2014: *"Det er også en fast ingrediens i EU-modstanden, at den høje danske standard bliver trukket ned af EU's harmoniseringer. Hvis det har været sådan, hvad der næppe er belæg for, er det fortid."* – Jeg har grublet meget over, hvordan det udsagn kan kommenteres på den fineste måde. Jeg er ærligt forbløffet over, hvis man ved helt almindelig, løbende orientering i medierne kan overse eksempler på, at EU forhindrer eller forbyder højere standarder, som medlemslande havde eller ville indføre. Noget af det, Rudolf Steiner påpegede over for sine elever er vigtigt, er at orientere sig bredt i mediebildet, og han købte efter sigende

gerne alle dagens aviser, mens han sagde ”vi må løse gåderne!”[1; notens film-intro] Sådan gjorde han, fordi fænomenerne må ses ud fra så varierede vinkler som muligt for at komme til de rigtigste vurderinger, selv for en i særklasse oversanseligt erkendende som Steiner.

Jeg medgiver fuldt ud, at Danmark indimellem sidder højere EU-standarder overhørigt, hvilket omtalte debattør giver visse eksempler på. De tilfælde er oftest til at græmme sig over. Få gange er der forklaringer, der kan være plausible ud fra helt særlige forhold. Nogle danske regler trækker op i forhold til EU-mål, andre danske regler trækker ned i forhold til EU-mål. Nogle EU-bestemmelser trækker op, andre EU-bestemmelser trækker ned. Så er vi idémæssigt lige vidt.

Vi kan kalde de nationale politikere for tøsedrenge og bangebukse, i de tilfælde hvor denne eller hin regering ikke tør stå imod og tage en eventuel retssag ved EU-Domstolen. En flere gange så stor græmmelse er det, at man har en styreform – EU – der kan tvinge (x antal flere) regeringer til *lavere* standarder. På den måde står idé-regnskabet ikke lige. Det er et forrykt styre, der overhovedet kan have maksimumsregler på miljø og sundhed. Kun minimumsregler burde være tilladt – så længe altså, at mennesker endnu ikke har lært slet og ret at *hjælpe* hinanden til samfundssind frem for at betvinge. Da man i sin tid udarbejdede EU-forfatningen, foreslog den daværende JuniBevægelsen i konventet, at EU skal have fælles minimumskrav (-direktiver), og at dette kan ske, uden at det indre marked går ind og blokerer. Det blev nedstemt.

En saglig tegning af EU's miljøpolitik er denne: Man kan sidestille den med et bjerglandskab, hvor man ganske vist fylder nogle af dalene op, men bjergtoppene skærer man af via maksimumregler, totalharmoniseringer og direkte miljøskadende beslutninger. Spydspidslande, der kunne have inspireret internationalt, stækkes. Derved bliver det meste sådan lidt på det jævne – dog stadig med en række uhyggeligt grimme pletter, mens den almene øgede miljøbevidsthed i samfundet har sat sit positive præg på atter andre felter af EU's miljølovgivning. Forskelligrettede kurver kan også bevæge sig ”inde i hinanden”, fx er det undertegnede indtryk, at den overordnede danske miljøkvalitetskurve har været nedadgående, siden VK-regeringen overtog den socialdemokratiske regering, hvor Svend Auken var miljøminister. Men det demokratiske problem ved Danmark gælder ikke des mindre for EU: Hvordan kan *den enkelte* realt bidrage til at definere, hvad der er nedadgående, henholdsvis opadgående karakter?

*

Jeg kunne nævne mange eksempler på det haltende danske demokrati som fx de katastrofalt korte høringsfrister, jeg indimellem har oplevet som aktiv i en miljøorganisation. Studiebidraget her har imidlertid den titel og det tema, det har. Det overvejende fokus er derfor EU. Jeg har tillid til, at debattøren heller ikke ville klandre en artikel om æbler for ikke at have brugt 50 % af pladsen på at skrive om pærer. Det kan være godt at have kæpheste, det respekterer jeg, men lige netop den Europæiske Union som (prioriteringsmæssig eller eksistensmæssig) erstatning for nationalstaten er den omtalte debattørs kæphest, ikke min.

*

Når det gælder miljøet uden for EU selv, er unionens hykleri til stadighed voldsomt. EU-landene importerer fx med aktiv støtte fra EU-Kommissionen gensplejset soja fra Sydamerika, der er sprøjtet med så farlige pesticider, at flere af dem er forbudte i EU. Sojadyrkningen forårsager cancer, aborteringer, misdannelser, dødsfald, fejl- og underernæring blandt børn og voksne i avlerlandene. Ligeså for palmeolie, der betyder fældning af enorme mængder regnskov i Sydøstasien. På det seneste har storskala-dyrkningen af oliepalmer bredt sig til den

sydamerikanske Amazonas-regnskov. Den latinamerikanske landboorganisation Grupo de Reflexión Rural har for over ti år siden fortalt EU-Kommissionen om sojaens konsekvenser, men man har intet gjort. Tværtimod har Kommissionen bestemt, at der skal bruges soja i EU-landenes biobrændsler. Det er et krav.

Jeg har egentlig endnu ikke givet eksempler på EU-vedtagelser, der sænker *danske* sundheds- og miljøstandarder. Her er nogle:

- I Danmark må vi ikke lave et generelt forbud mod salmonellakyllinger i kølediskene for EU.
- I 2014 har EU fjernet et forbud, Danmark havde mod hormonforstyrrende stoffer i solcreme til børn under 4 år – forbuddet var i strid med det indre marked.
- Danmark havde engang et forbud mod sodavands- og øldåser, idet vi havde et pantsystem, der gav 99 % genbrug af flasker. Alle producenter af øl, sodavand og lignende var gået sammen om dette særdeles effektive pantsystem, til stor gavn for miljøet. Men EU krævede, at Danmark skulle tillade import af dåser og derfor måtte stoppe eller ændre pantsystemet. I dag fører dette – selvfølgelig kombineret med almen dårlig respekt for naturen – til millioner af øl- og sodavandsdåser i Danmarks natur.
- EU-Domstolen afgjorde i 2003, at Danmark skulle hæve grænsen for tilladte mængder af sulfat i fødevarer.
- EU har forringet kravene til det røde danske økologimærke – blandt andet besluttede EU den 23. marts 2006 at tillade nitrit og nitrat i økologiske fødevarer.
- Kommuner kan ikke frit vælge blandt de mest miljørigtige produkter, når de køber ind. Stive EU-regler for udbud bremser dem.
- Der er mange rent overordnede måder, EU-systemet forringer miljøet på, men som ikke tæller som specifikke eller egentlige regler. Derfor er disse påvirkninger uhyre svære at gøre op. Det gælder fx vægten på motorveje (de "transeuropæiske net") frem for jernbaner, større EU-støtte til ekstensive storlandbrug end små familielandbrug samt det indre markeds pres på miljøet gennem den fundamentale regel om, at blot en vare er godkendt i ét land, må den sælges overalt i EU. Dermed kan en vare, der er produceret på en miljømæssigt uforsvarlig måde, ofte udkonkurrere mere miljøvenlige produkter.

I Sverige var myndigheder og landmænd 20 år om at fjerne og forbyde antibiotika i dyrefoder. Efter Sveriges Ja til EU fik de fire år til at skulle *fjerne* forbuddet(!). Landenes regeringer og myndigheder har heller ikke ret til at administrere 'forsigtighedsprincippet'. Igen: Danmark er bestemt ikke duks på alle miljøområder. Men et system, der kan gennemtvinge forringelser blandt hele lande og folkeslag, er aldeles utilstedeligt.

Grænseoverskridende samarbejde om miljø og/eller sundhed foregår i mange internationale fora, såsom Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE), Nordisk Råd, FN's miljøprogram UNEP og andre FN-programmer samt -protokoller og -konventioner, Europarådet, den arktiske miljøstrategi AEPS (er underlagt Arktisk Råd), Kommunernes Internationale Miljøorganisation (Kimo) og Helcom, som er østersølandenes fælles havmiljøorganisation.

6. Norges muligheder i EØS

I Nyhedsbladet for Antroposofisk Selskab Danmark nr. 3/2014 skrev jeg: *"I Finland, Danmark, Sverige og Norge ønsker et stort flertal af borgerne et nordisk forbund med aftaler med EU frem for EU-medlemskab (søg "nordisk forbund" på folkebevægelsen.dk). Man kan da agere individuelt og også sammen med større vægt, fx i FN, der tit er mere oplagt på blandt andet miljø."* – Dette affødte følgende kommentar fra den tidligere omtalte debattør: *"Magnus Falko ser et 'nordisk forbund' som alternativ til EU, men forholder sig ikke til, at Norge, der står uden for EU, har valgt at være omfattet af EU's lovgivning."*

Bedømmelsen af mine ord synes at være foretaget hastigt, i hvert fald forholder kommentaren sig ikke til det, jeg skrev. Jeg skrev ikke om landets nuværende position i forhold til EU, men om hvad *befolkningen* i blandt andet Norge *ønsker sig*. De nærmere beskrivelser af meningsmålingerne står i noterne.[44] Jeg antyder ikke, at politik partout skal føres på basis af meningsmålinger, men dette er meget interessant: Når danskerne og finnerne blot spørges, om de vil ud af EU eller blive, svarer flertallet stadig, at de vil blive. Sætter man medlemskabet over for et realistisk alternativ som et nordisk forbund, vil flertallet åbenbart ud af EU. Med andre ord: De vil melde sig ind i muligheden for at skabe et frit og demokratisk, mellemfolkeligt samarbejde. Verden er større end EU. Verden er også større end Norden, men som antydnet i Nyhedsbladet, kan et nordisk statsforbund stå ganske stærkt – og inspirerende – globalt, og uden at der er tale om en superstat.

Det kan anbefales os alle at huske på disse ord af Rudolf Steiner:

"På ingen måde, end ikke for deres inderste sjæleimpulsers skyld, end ikke i de frydefulde øjeblikke af indre følelsesfuldhed, oplyser mennesker med sandhedens fulde lys det, der allermest interesserer dem. I stedet oplyser de det – særligt i vor tid – med det lys, der stammer fra deres tilhørsforhold til et bestemt folk eller andet fællesskab [Steiner: der Zugehörigkeit zu irgendeiner Volks- oder sonstigen Gemeinschaft]. Bevidst og ubevidst former mennesker i dag bedømmelser i overensstemmelse med denne type synspunkt. Jo hurtigere bedømmelse, det vil sige jo færre indsigter, der går til at kreere denne bedømmelse, desto mere bekvemt er det for sjælene i dag."[45]

... *"et bestemt folk **eller andet fællesskab**."* Om fællesskabet er nationalt eller EU, kommer ud på ét for det her sagte.

I Nyhedsbladet nr. 2/2014 skrev debattøren: *"Det strejfer ikke venstrefløjens EU-modstandere, at deres ideer ikke med nogen sandsynlighed kan realiseres i en lille nationalstat, der er spundet ind i den kapitalistiske verdensøkonomi, som den ikke isoleret kan frigøres fra."* – Nu ved de som regel godt, at man i det mindste må stå sammen, også mellemfolkeligt, over for storkapitalens magt. Hvad angår statsstrukturer i den sammenhæng, er det interessant, at ni nordiske parlamentarikere i Nordisk Råd i efteråret 2014 stillede forslag om, at Nordisk Råd/Nordisk Ministerråd skal undersøge mulighederne for et tættere nordisk samarbejde.[46] De ser gerne, der etableres enten en nordisk forbundsstat eller et nordisk statsforbund. I debatten tog ingen afstand fra idéen. Forslaget er nu sendt til viderebehandling, før der skal tages endelig stilling til det. En af parlamentarikerne var Finn Sørensen fra det danske, socialistiske EU-modstanderparti Enhedslisten.

Trods mangeårig modstand i befolkningen og flere EU-modstandere i Norges regering har landet længe haft EU-tilhængere på de tungeste poster. Dette er stærkt bidragende til, at de skiftende

regeringer har valgt den model, de har. De har valgt at være med i EØS (det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde). EØS-samarbejdet bliver tit hånet af EU-fortalere for, at EØS-landene uden for EU *"har valgt at være omfattet af EU's lovgivning"* for at vælge debattørens ord fra før, omend jeg stoler på, at dette ikke var ment som en hån, men som en konstatering.

– Men er den sand?

Det eneste ædruelige svar er, at den er delvis sandhed og delvis usandhed. Udsagnet har så mange og så store undtagelser, at den må kaldes manipulation. Manipulationen er bare blevet gentaget så ofte i massemedierne, at mange nu tror på den. – Muligvis også omtalte debattør, og da er det ærlig og tilgivelig uvidenhed, der jo dog bekræfter vigtigheden af at teste bedømmelser, før de ekspederes videre. Lad os se på sagen:

Alle EU-lande er med i EØS. Derudover er, foruden Norge, Island og Liechtenstein med. EØS knytter dem til det indre marked, men faktisk ikke så lovforpligtende som EU-landene, hvilket vi skal se om lidt. Ud fra et demokratisk synspunkt er EØS rigtignok ikke idéel. Derfor har Folkebevægelsen mod EU i Danmark da også flere gange anbefalet Schweiz' model frem for Norges, men anbefaler dog Norge-modellen frem for EU. Og det gør langt de fleste nordmænd også selv, idet alle målinger viser en massiv norsk modstand mod at melde sig ind i EU. Folkebevægelsen i Danmark og Nei til EU i Norge er endvidere åbne over for at debattere helt andre modeller endnu.

Hvordan kan det være, at nordmændene foretrækker EØS frem for EU-medlemskab?

– Det hele kan ikke forklares med den gamle travet om, at "Norge skal nok klare sig, de har jo olien." Også Danmark har olieindustri, og alligevel får vi at vide, at vi ikke kan klare os økonomisk, hvis vi udtræder af EU og det indre marked. Ved udmeldelse af EU vil vi kunne genindmelde os i det europæiske handelssamarbejde EFTA, som Schweiz, Norge, Island og Liechtenstein er med i. EFTA har masser af handelsaftaler med lande både i og uden for EU. EU-landene holder sig ikke tilbage fra at købe varer fra EFTA-landene. Jeg har ikke de seneste tal, men i 2004 gik 69 % af EFTA-landenes eksport til EU. Schweiz er hverken med i EU eller EØS og handler "alligevel" med andre lande.

Hvad med alle landene på klodens andre kontinenter? De kan jo ikke være *medlemmer* af hverken EFTA, EU eller EU's indre marked. Alle de lande fra USA og Marokko til Chile og Indien kan måske ikke handle? Den, der påstår noget sådant, har et forklaringsproblem, næste gang der på dansk bord serveres kaffe, dadler, peber, kokos, amerikanske chips, etc., etc.

Ved den danske afstemning om Maastricht-traktaten i 1992 eller 1993 (hvilken af dem husker jeg ikke i dag) påpegede en opinionsmåling, at flertallet af dem, der stemte Ja, gjorde det af økonomiske grunde. De fleste af dem, der stemte Nej, gjorde det på grund af bekymring eller modstand i forhold til selve traktaten og dens unionsudvikling. Musikeren Niels Hausgaard udtrykte sin ringeagt for de førstnævnte begrundelser med, at hvis han engang skulle komme til at sidde med sit barnebarn på skødet, og barnet spurgte: *"bedstefar, hvorfor gjorde du ikke noget for at redde demokratiet, dengang I stadig havde chancen?"* så ville det simpelt hen være for fattigt, hvis han kun kunne svare: *"tjah, det var noget med renten."*

Indtil noget andet måtte bevises, har jeg på samme måde tillid til, at nordmændenes modstand mod EU ikke udelukkende bunder i, at de på grund af olien nok skal klare sig. Jeg har tillid til, at det (også) handler om at bevare den grad af demokrati, de trods alt har tilbage. Lad os da se på demokratiske svagheder og styrker ved Norges model...

*

DEMOKRATISKE SVAGHEDER VED EØS:

EØS følger de samme markedsprincipper som EU:

- Fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser, kapital og personer (også forstået som arbejdskraft). Der er dog undtagelser herfra i aftalen – dette omtales under DEMOKRATISKE STYRKER.

Fri bevægelighed for personer og arbejdskraft anses af formentlig de fleste EU-modstandere som noget positivt, så længe det ikke medfører social dumping. Ud fra det synspunkt er *det svage*, at EU's politik inden for dette har dominansen. Fri bevægelighed for varer kunne ligeledes være noget godt, hvis miljø-, arbejder- og sundhedsbeskyttelsen er i orden. Dette må rimeligvis indbefatte, at man må have højere standarder end de EU-fastsatte, hvilket desuden vil kunne inspirere mellemfolkeligt, men det kan EU-landene og EØS-landene uden for EU langt fra altid have. EØS-aftalen omfatter desuden:

- Fælles konkurrenceregler. Ud fra et antroposofisk synspunkt er konkurrencetænkningen i det hele taget problematisk.

- Fælles veterinært regelsæt.

- Samarbejde om bl.a. miljøbeskyttelse, uddannelse og forskning.

- Konsultationsordninger, når EØS-landene rådspørges om fremtidige EU-regler, som kan gælde for EØS.

- Overvågningsorganet ESA og EFTA-Domstolen, som skal håndhæve EØS-regelværket (er reguleret i en aftale for sig).

Forklaringen på det sidste punkt er, at EFTA administrerer EØS-aftalen, selv om EFTA er en selvstændig handelssammenslutning. EFTA forhandler handelsaftaler for sine fire medlemslande, som er Norge, Island, Liechtenstein og Schweiz. Med ESA-'overvågning' menes, at ESA tager vare på, at EØS-aftalen efterleves i Norge, Island og Liechtenstein. Schweiz er som sagt ikke med i EØS. ESA følger hovedsagelig samme praksis, som EU-Kommissionen gør over for EU's medlemslande. Tvister mellem ESA og EFTA-landene afgøres af EFTA-Domstolen. Undertegnede (Falko) er ikke uden principielle bekymringer ved EFTA – kan det blive for ensidigt frihandelsorienteret? I det mindste er EFTA ikke et forsøg på at blive en slags mini-EU. Blandt andet har EFTA, modsat EU, undladt at lave aftaler med Marokko om at fiske ud for Vestsaharas kyst. Marokko har besat Vestsahara, så dette EU-fiskeri kan med god ret kaldes en skandale.

Mange af de ovenstående punkter er absolut vigtige at samarbejde om. Det ulykkelige er, at det er EU's regler, der gælder på alle områder, som EØS-aftalen vel at mærke omfatter. For EØS-landene uden for EU gælder EU-regler ikke, før de er vedtaget af EØS-landenes myndigheder. Dét er en fordel i forhold til at være EU-medlem, men når en EU-regel gennem sin vedtagelse er blevet en EØS-regel, så har den forrang foran andre norske love, der måtte være i strid med den. Det kan være en demokratisk ulempe. I praksis er det EU-Domstolens tolkning af lovene, der ligger til grund. Det giver EØS-aftalen en ekstra dynamik uden for norsk politisk kontrol.

En ulempe ved EØS-aftalen er endvidere, at den er blevet noget andet end det, der var forudsat (et fænomen, den har til fælles med EU). Som sagt gælder EU's regler på alle områder, *som aftalen omfatter*. Men mange af de forudsætninger, som Norges parlament, Stortinget, lagde til grund, da aftalen blev godkendt i efteråret 1992, har vist sig at være fejlagtige eller ikke at fungere i praksis. Blandt andet hed det i den såkaldte Stortingsproposisjon, at "*de fleste offentlige tjenester faller udenom Aftalen*," men en stor del af den offentlige tjenesteproduktion har vist sig at blive berørt af EØS-aftalens konkurrenceregler. ESA har vist sig at gribe ind i stort og småt, med krav og pålæg på så forskellige områder som emballageafgift, energisparetiltag, etablering af nye fodboldanlæg, arbejdsgiverafgift, alkoholreklame og uddannelsestilbud. Der er flere sådanne eksempler.

Dertil kommer, at EU's Ministerråd (Rådet) i december 2010 vedtog at gennemføre en fuld gennemgang af EØS-aftalen. EU skitserer en mere omfattende og automatiseret EØS-aftale, hvor flere områder omfattes, og proceduren for at indføre EU-love forenkles. Det kunne se ud som om, EU ønsker et EØS Extra Large (underforstået: á la EU).

DEMOKRATISKE STYRKER VED EØS:

Nyhedsblad-debattørens udsagn gik på Norge, derfor koncentrerer følgende sig mest om de norske forhold. Med 'demokratiske styrker' mener dette studiebidrags forfatter alene 'demokratiske styrker' set i forhold til EU-beslutninger, der oftest tages *endnu længere væk* fra den enkelte end de "nationale beslutninger".

- For EØS-landene uden for EU gælder EU-regler ikke, før de er vedtaget af disse landes myndigheder. Det kan være en fordel i forhold til at være EU-medlem, hvor specielt *forordninger* har direkte lovkraft. (*Direktiver* har medlemslandene større frihed til selv at finde ud af, hvordan skal gennemføres, men gennemføres skal de).

- Norge, Island og Liechtenstein er repræsenteret i de ekspertkomiteer i EU, som forbereder nye EU-love om det indre marked. Dette kan man ikke principielt sige er et fortrin frem for EU-landene, men en styrke er det.

Faktum er, at det allermeste af det, EU beskæftiger sig med, ligger uden for EØS-aftalen. Norge fører således, blandt andet, en selvstændig:

- Udenrigspolitik – med en aktiv rolle i blandt andet indsatser mod menneskehandel (berører også retspolitik) og de internationale klimaforhandlinger.

- Sikkerheds- og forsvarspolitik.

- Fiskeripolitik.

- Landbrugspolitik.

- Retspolitik. Hvad internationalt politisamarbejde angår, arbejder Norge mellemstatsligt og gennem Interpol, FN, med videre.

- Valuta-, penge- og rentepolitik, herunder kronekursen. Dette betyder også, at Norge står uden for euroen og EU-krav om nedskæringer.

- Handelspolitik over for tredjelande.

● Gmo-politik. Norge har benyttet denne selvstændighed til at sige nej til EU-godkendte gm-majs (genetisk modificerede majs). Norge står klart bedre, end EU-landene gør med hensyn til at kunne sige nej til gmo'er, der er godkendt af EU's fødevaremyndighed Efsa, og Norge har højere krav til sikkerheden ved gmo'er og til deres samfundsnytte bredt set. Dette kan dog ændre sig, idet den senest tilkomne regering desværre er mere gmo-positiv end den foregående. Men det får vi at se. – Listen fortsætter:

● EØS og EFTA omfatter *ikke* EU's toldunion. Alle lande uden for EU kan derfor selv vælge, om de vil have lavere told over for verdens fattige lande.

● Norge står uden for Euratom, der støtter a-kraft.

● Norge har en aftalebefæstet ret til at modsætte sig nye regelsæt i EØS, også kaldet *vetoretten* (artikel 102). Denne mulighed har EU's medlemslande ikke. Der er ikke krav om begrundelse for at bruge vetoretten. EU kan ikke iværksætte straffetiltag mod Norge, men kan sætte den del af EØS-regelværket, der er berørt, ud af kraft (suspension). Den norske regering har således brugt vetoretten over for EU's tredje postdirektiv, der pålægger landene konkurrence om brevpost.

● I EØS træffes beslutninger med enstemmighed. (Hermed menes rent selvstændige EØS-beslutninger og ikke de EU-love, der måtte blive EØS-love). Norge, Island og Liechtenstein samordner deres synspunkter i EFTA's faste komité, som ikke kan godkende en ny lov, uden at alle tre lande er enige. Med andre ord har de vetoet mod alle nye EØS-love. Vetoretten kan bruges af både den norske regering og Stortinget. Regeringen kan instruere de norske repræsentanter i EFTA's faste komité og EØS-komiteen om at afvise en ny EU-lov. Hvis nye EØS-regler kræver lovændring i Norge, må Stortinget vedtage dem, for at de skal blive norsk lov og gælde over for personer og virksomheder i landet, men da kan stortingsflertallet bruge vetoretten ved at stemme forslaget ned.

EU vedtager årligt over ti gange så mange love som det, Norge indfører gennem EØS. I tiårsperioden 2000-2009 blev i alt 3.119 retsakter optaget i EØS-aftalen. EU vedtog samtidig 34.733 retsakter. EØS udgjorde altså under 10 % af EU-reglerne. Tallene er hentet fra EU's lovdatabase EUR Lex og EFTA-sekretariatets årsrapporter. Den norske avis Aftenposten har sagt det sådan: "*Norge er blitt en EU-sinke.*"[47]

(Også Island står uden for EU, og nu har jeg ikke de senere tal, men i løbet af Islands første ti år som EØS-land (1994-2004) har landet kun vedtaget 6,5 % af alle EU-regler, direktiver og lignende. Dette svarede David Oddsson, Islands udenrigsminister, til et altingsmedlem den 9. maj 2005. EFTA's sekretariat i Bruxelles havde samlet baggrundsuplysningerne).

Følgende blev kun antydnet oppe i punkterne, men Norge og Schweiz er med i alle EU-Kommissionens arbejdsgrupper og kan her tale og stille forslag. Så når Kommissionen skal lave en ny lov, sidder Norges regering eksempelvis og siger, at de synes, det er dårligt, at EU vil have hormonforstyrrende stoffer i babycreme. Sådanne protester kan EU sidde overhørigt. Da kan Norges Storting bagefter sige, at så vil de ikke gennemføre lovgivningen, hvorimod at EU-landene er tvunget til at gennemføre lovgivningen, hvis denne er inden for det overnationale område. Når Norge og Schweiz overhovedet er med i arbejdsgrupperne, skyldes det ikke mindst, at det inden for alt muligt lige fra handel til el-opladere og beredskabskoordination kan være fornuftigt med fælles standarder.

Til det ovenstående vil nogen måske sige, at man lige såvel kan have situationer, hvor det er EU, der har en højere standard end Norge – eller et helt andet land. Og ja, det kan man. At det i praksis sjældent er sådan i netop Norges tilfælde, er uvedkommende i idésfæren. Eritrea har helt sikkert lavere standarder end snart sagt alle standarder i EU. Men uden EU kan man bedre skabe et levende folkestyre. Så er det i det mindste befolkninger og ikke EU med sine 50.000 lobbyister i Bruxelles, der bestemmer, og der vil ikke længere være en EU-traktat, der indskrænker ”kamppladsens” albuerum; EU-Kommissionen vil ikke længere have monopol på at fremsætte lovforslag; EU vil ikke længere flytte flere og flere beslutninger til EU-sfæren, så at halvdelen af beslutningerne på selv kommunalt og regionalt niveau er påvirket af EU.

Skrønen om Norges ”faxdemokrati” – ”de kopierer jo bare det hele uden at sidde med ved bordet!” – hives typisk frem med denne tilføjelse: ”derfor kan Norge lige så godt tage at melde sig ind i EU” og/eller denne: ”og det er naturligvis fordi, de udmærket kan se, at det, EU beslutter, faktisk er fornuftigt!” – Rigtignok er der også blandt de EU-vedtagelser, der bliver til EØS-vedtagelser, fornuftige eksempler ud fra de flestes synspunkt. Det skulle være overnaturligt, om det var anderledes. Det modsatte spiller jo dog også ind, og derfor er Nei til EU, som er søsterorganisation til den danske Folkebevægelsen mod EU, faktisk meget kritiske over for EØS. Blandt andet påpeger de i oplysnings- og debatmateriale alternativer til EØS. Nei til EU medgiver åbent og ærligt, at EU-politikker, der er blevet EØS-politik, somme tider forbedrer norske standarder (som landet måske, måske ikke, ville have lavet under alle omstændigheder). EU’s udmærkede *vandrammedirektiv* er et eksempel på dette.

Nogle af de *forringelser*, Nei til EU har påpeget, er:

- Olie-direktivet indførte fri konkurrence i petroleumssektoren og fratog norske myndigheder adgangen til at styre tildelingen af udvindingstilladelser ud fra samfundshensyn.
- EØS-aftalens principper om det frie marked truer anstændige arbejdsvilkår. Tjenestedirektivet og vikarbureau-direktivet er eksempler på EØS-regler, der rammer faglige rettigheder.
- ESA har krævet, at Norge svækker de regler, der gennemfører den internationale ILO-konvention 94 om krav til løn- og arbejdsvilkår i offentlige udbud.
- Det har også konsekvenser for EØS, at EU-Domstolen i flere afgørelser har sat etableringsretten og fri konkurrence over faglige rettigheder (fx Laval-dommen, som læseren måske husker fra dansk medieomtale).
- Farvestoffer, sødestoffer og konserveringsmidler, som længe havde været forbudt i Norge, blev pludselig tilladt igen på grund af de direktiver, der er blevet kendt som madsminkedirektiverne. Børnemad kan fx tilsættes så mange vitaminer og mineraler, at det kan være skadeligt.
- EØS-aftalen begrænser adgangen til at give regionalstøtte og hjælp til erhvervslivet.

Man kan diskutere, hvorvidt der antroposofisk set kan være noget afgørende i, at det beskrevne har konsekvenser for *et folk* og for Norges etniske minoriteter. Derimod kan der indiskutabelt være noget afgørende i, at det har konsekvenser for *mennesker*.

Mange EU-fortalere kommer med hånende automatreaktioner i forhold til Norges model. Senest oplevede man dette meget tydeligt i valgkampen til EU-Parlamentsvalget i maj 2014. Jeg vil uopfordret give dem et broderligt råd: de bør tænke sig om en ekstra gang. For hvem i Norge er det, der ønsker at bevare modellen, så længe EU-medlemskab ikke er opnåeligt på grund af den

folkelige modstand? Det er EU-tilhængerne. Modstanderne – i det mindste de toneangivende i Nei til EU, en af de ngo'er i Norge med størst medlemstal – taler for andre modeller for samarbejde.

7. Steiner om Nordens opgave

Rudolf Steiner sagde i sit Oslo-foredrag 24. november 1924 noget, som er interessant, når vi taler om Nordens og særligt Norges forhold til EU (jeg har **fremhævet** visse af Steiners ord):

*”Det var nødvendigt her i Norge – ja, jeg kunne sige, at det var en vis skæbneødvendighed – at tale om de europæiske folkesjæles forhold netop her. Og De vil mindes, at jeg mere eller mindre udførligt har fremført en vis bemærkning, ja i de forskellige former har jeg fremført denne bemærkning gennem årene. Jeg har nemlig gjort opmærksom på, **at der vil komme en tid over Europa, hvor det vil blive meget nødvendigt, at dette europæiske hjørne, dette norske hjørne, bliver beboet af ganske særlige mennesker.** Det må være mennesker, som i ordets fuldgældigste forstand har samfølelse med menneskehedens sande fremskridt, og som – så langt det er nødvendigt og muligt i dette geografiske hjørne – sætter alle sine kræfter ind på dette menneskehedsfremskridt.*

***Meget kan modnes her, ved at man ligesom er rykket væk fra de øvrige europæiske forhold.** Men det, som her kan modnes, det må også lidt efter lidt bære frugt. Og denne frugt må frem for alt blive et virkelig levende åndsliv. Dette er også den egentlige grund til, at denne antroposofiske gren bærer det navn (Vidar), som vi også talte om her hin gang for flere år siden.”*[48]

Man skulle næsten tro, at Steiner forudså EU eller noget i denne retning, og at Norge var (særligt?) disponeret for at holde sig ude af, hvad der ligger i dette. Senere i foredraget fremføres noget om blandt andet Asien, som de, der ikke har studeret Steiner, måske bedst kan forstå ved at se på, hvor sultne efter vestlig materialisme mange asiater er blevet. Deres åndelige dimension skubbes væk (i varierende grad; Asien er jo ikke bare Asien). At Norge ifølge Steiners iagttagelser bør være ”ligesom rykket væk” fra de øvrige og materialistiske, europæiske forhold, er meget bemærkelsesværdigt i lyset – eller snarere skyggen – af den senere passage fra 24. november, som vi skal se om lidt.

Steiner forudså den store risiko for, at det vigtige åndelige potentiale for ikke mindst fremtidige epoker, der lever som kim i Centraleuropa (Mellemeuropa), ville blive kapret og ”fængslet” af den angloamerikanske materialisme. Denne materialisme ser vi ikke udelukkende, men altovervejende båret frem af EF/EU. Den lever og virker som en retningsgivende understrøm, i vidt omfang uafhængigt af hvordan synet på EU i Storbritannien og USA arter sig og har sine bølgeangange.

Esoterisk og delvist eksoterisk har det været forberedt i meget længere tid, men fuldt eksoterisk blev – fra cirka 1873 og frem – det amerikanistiske element koblet på visse britiske, imperialistiske hemmelige selskaber.[49] Mere eksoteriske var de altså ikke, end at de særligt i de første årtier var skjulte for almenheden. I dag er i det mindste de såkaldte Rhodes-stipendier offentligt kendte. Frimureren Cecil Rhodes (1853-1902) var en af pionererne i disse selskaber. Indflydelsen fra dem er siden da diffunderet ned igennem kultur- og samfundslagene til i dag at være blevet en tæt skov, en dagligdagens almindelighed, som mange ikke ser for bare træer. Dette element, sammen med andre elementer i EU, behandler jeg i mit studiebidrag ‘EU: Romerriget opdateret?’.[5]

Ud fra en række Steiner-foredrag, fx i 'Karma of Untruthfulness' (GA 173 og 174), må vi desuden nok se i øjnene, at der bag ved og parallelt med de halveksoteriske selskaber står okkult arbejdende og gruppeegoistiske selskaber, som vi næppe får at høre om overhovedet. Medlemmer af Antroposofisk Selskab Danmark anbefales at læse artiklen 'EN NY KOLD KRIG? Wladimir Solovjeffs fremtidsvision – aktuelt belyst med Asien som eksempel' af Ingo Hoppe i selskabets Nyhedsblad nr. 2, 2014. Til brug for eventuelle søgninger kan det oplyses, at Solovjeffs efternavn er blevet stavet på talrige måder; Solovjev, Soloviev, Solovjov, etc. – Nuvel; *"den senere passage fra 24. november, som vi skal se om lidt"* er denne:

"Så længe europæerne og amerikanerne underholder sig med asiaterne om kun økonomiske interesser, så længe vil asiaterne aldrig nære tiltro til Vesten. Man kan underholde sig så smukt, man vil, om nedrustningsspørgsmål og om hvor dejligt det ville være, hvis der aldrig mere blev ført krig. Den store krig mellem Asien og Vesten vil alligevel komme, hvis asiaterne ikke ser noget strømme mod sig, som man kunne kalde Vestens ånd. Denne Vestens ånd vil kunne lyse for dem; dén kan de få tillid til; dén vil de kunne forstå ud fra deres egen østerlandske åndelighed, selv om denne er i forfald. Verdensfreden vil afhænge af, at man forstår, hvordan disse ting virkelig forholder sig, og ikke af de kongresser som menneskehedens ledere får i stand."

Hoppes artikel i Nyhedsbladet slutter med ordene *"Europas forenede stater vil blive en magtblok, en superstat. Hvis vi alle var indviede, ville vi se hvordan Ahriman og Lucifer forsøger at få os væk fra den spirituelle vej."* – Ingo Hoppe citerede her Bernard Lievegoed, desværre uden at nævne titlen på den pågældende bog eller artikel.

Man kan også "nøjes med" at læse selve Solovjeffs bog 'En kort fortælling om Antikrist', hvori denne store filosof, som Steiner kaldte klarsynet, altså inddrager Europas Forenede Stater i fortællingen.[50] Udtrykket *Europas Forenede Stater* var et af dem, det såkaldte konvent havde besluttet som mulighed i forbindelse med den foreslåede *Forfatning for Europa* (EU-forfatningen), såfremt det ville sig i processen, at man besluttede at ændre betegnelsen for Unionen.[51]

*

I sit tredje Oslo-foredrag fra 1921, der blev holdt 4. december[52], sagde Steiner noget, jeg ser som relevant i forhold til både nationalstaten og EU: *"Det er nu engang sådan her i verden, at vi ikke bare kan rette os efter almene grundsætninger, men overalt må tage hensyn til de konkrete, særskilte forhold. Og netop disse særskilte, konkrete forhold lærer vi først at kende, når vi tager udgangspunkt i det åndelige. Det moderne menneske kender egentlig ikke verden. Det taler meget om denne verden, men det kender den ikke. For det ved ikke, at det sjælelig-åndelige rager ind i denne fysiske verden, og at det til syvende og sidst er det åndelige, der styrer alt sammen, også dette fysiske liv. Derfor ser man, hvorledes de abstrakte «almen-interesser» altid kommer til kort. Ganske vist kan disse almene, abstrakte principper være rigtige i og for sig, men i det reale liv kommer man ikke langt med sådanne abstraktioner."*

Hvor alvorligt og vigtigt det her anførte er, ses også af det følgende...

I 'EU: Romerriget opdateret?' del 1 af 2 citerede jeg Oswald Spengler:

»Der er i Tyskland en katolsk bolsjevisme, der er farligere end den antikristlige, fordi den skjuler sig bag en religionens maske.«

I samme studiebidrag gennemgås netop det bolsjevistiske/kommunistiske element og det romersk-katolske element, der også kan identificeres som strømninger i EU (bolsjevismen, fordi EU mere og mere har karakter af, hvad vi kan kalde en enhedsstatslig statsmagt). Der er i dette forhold en væsentlig forbindelse til Steiners foredrag fra 4. december. Her bringes forbindelsen, og jeg beder tilgive, at passagen er fyldig – den er vigtig, og blandt andet kommenterer den Oswald Spenglers budskab. Læseren vil bemærke, at Steiner her ikke udelukkende taler om Norge, men også om *”de nordiske folks sjæle”* og at de nordiske folks legemer må *”forberedes gennem en virkelig åndskultur”*:

”Alle de tre foredrag, som jeg her har kunnet holde for jer, løber i grunden sammen i dette ene: at det er nødvendigt for nutidens mennesker, og særlig her i Norge er det nødvendigt, at man forstår sin særskilte mission med hensyn til det åndelige element i den antroposofiske verdensorientering. Så paradoksalt det end lyder: det er Norges hovedopgave ud fra det ubevidste liv under søvnen at skabe naturvidenskab for det hinsidige. Og til dette kan vi forberede os her i det vågne liv, når vi hver aften følelsesmæssigt gennemtrænger vor sjæl med ønsket om ikke at være afstumpet, men modtagelige for den åndelige naturviden, som fra åndens verden skænkes os, når vi sover.

Men menneskelegemerne nu til dags er ikke mere sådan, at de kan forberede os på rigtig måde til denne vigtige opgave. Ganske vist er de nordiske folks sjæle gennem en særlig åndsarv i høj grad beskikket til at virke i den åndelige verden, men deres legemer må her forberedes gennem en virkelig åndskultur.

Derfor opstår det afgørende spørgsmål, som man kan få klarhed om ved at sammenligne de mellemeuropæiske folks mission med de nordiskes. Disse mellemeuropæiske folk har i grunden fået deres nuværende stilling godt karakteriseret af en mand, der ikke kan tænke sig, at der kan komme en åndelig befrugtning over menneskeheden. Det er Oswald Spengler, som har skrevet sin geniale, men helt igennem pessimistiske bog «Vesterlandenes undergang». For pessimistisk er denne bog, til trods for at forfatteren afviser denne påstand i et særskilt skrift. Selvsagt er det pessimisme, når Spengler her taler om ikke bare Vesterlandenes, men om hele kulturens, om hele sjælelivets undergang. Og det er sikkert, at uden en åndelig fornyelse vil Mellemeuropas folk tage skade på deres sjæl.

Men her oppe i dette hjørne af Europa foreligger den ejendommelighed, at denne befolkning ikke bare tager skade på sin sjæl, men at den samtidig vil tage skade på sin fysik. Dette er i grunden bare en lykke.

Såfremt de mellemeuropæiske folk ikke optager det åndelige, kan de barbariseres. De kan forkomme sjæleligt. De nordiske folk kan bare dø, også legemligt dø, uddø, for her beror alt ifølge de anlæg, jeg har skildret for jer, på legemernes særlige konfiguration. Vi ser af dette, hvor nødvendigt det er at få et indslag af åndskultur. Europa, Mellemeuropa, vil forkomme, barbariseres – dets undergang vil forberedes, hvis det afviser ånden. Men Norden – det vil uddø, det vil lide den fysiske død, hvis det ikke åbner sig for det åndelige.”

Vi må vende mulighederne for vores og vore børns fremtid – ja, gerne tænke syv generationer frem, som flere indianske folk siger – og inspirere hinanden med åbne sind. Undertegnede tænker, at tregrening vil kunne udvikles ud fra enten de enkelte lande eller det tidligere omtalte nordiske statsforbund. Eller på en helt tredje eller ottende måde, nedefra – fra kreativt tænkte vinkler, vi måske bare ikke kan se lige nu. Som med den berømte skov, der ikke ses for bare træer.

Dette kapitel slutter med en boganbefaling: Johannes Hohlenberg (1881-1960) skrev som tidligere nævnt essayet ‘Europas Forenede Stater’[38]. Han var den første generalsekretær for Antroposofisk Selskab Danmark, og et udvalg af hans essays er samlet i bogen ‘Kulturens forvandling’.[53] Hohlenberg var født og opvokset i København, men samlingen er udgivet i Oslo. I denne rige, dybe og klarttænkende samling med forord af Peter Normann Waage indgår essayet ‘Hamlet og Fortinbras’, der på det nærmeste må kaldes pligtlæsning for alle, der er

interesseret i Sveriges, Norges og Danmarks folkesjælelige karaktertræk og i Nordens åndelige mission.

8. Lidt mere om andre veje

Såfremt det overhovedet kan være klogt at tænke i statsformer, tænker jeg, at nye statsbegreber for eksempel vil kunne have en mere flydende karakter, end de har i dag. Det kunne måske være en af de interessante tankebaner at følge, også ud fra åndsvidenskab. Det eneste flydende ved EU er, at EU vokser. Når man læser og hører nyheder om, at ”vi må vente på EU” i stedet for blot at skride til værket lokalt eller regionalt i sundheds- eller miljøbeskyttelse, eller når man hører om, at nu indfører EU dette eller hint, som man synes er noget positivt, så ses det meget ofte, at politikere begrænser sig. Det ser ud til, at de fleste politikere i deres tænkning lader sig indsnævre af EU-klubben. De *gør sig* i stort omfang afhængige af EU-systemet. Vil politikere i Europa virkelig inspirere og hjælpe deres medmennesker – også uden for EU’s 28 lande ud af verdens omkring 200 lande – så kan de gøre det *hele tiden*. Og hver enkelt af os kan hele tiden bidrage.

I sin artikel ‘Den internationale økonomi og tregreningen af den sociale orden’[54] skrev Steiner følgende (Falko har **fremhævet** Steiners ord visse steder):

*”Der er nogle, som generelt har sympati for ideen om en tregrenet social ordning, fordi de forstår dens berettigelse i lyset af nuværende og fremtidige behov. Alligevel holder de afstand, fordi de føler, at en enkelt stat end ikke vil kunne begynde på at sætte hjulene i gang hen imod dens virkeliggørelse. De tror, at de andre stater – som har beholdt deres enhedskarakter – vil tage drastiske økonomiske midler i brug for at gøre livet umuligt for den tregrenede organisme. Sådan en indvending er berettiget over for statsudviklingen i den marxistiske betydning, men **den er ikke velbegrundet, når det angår ideen om den tregrenede samfundsform**. Et økonomisk storkooperativ, der tvinges ind i rammen af en nutidig statsforvaltning, vil ikke kunne udvikle økonomisk fordelagtige relationer med de privatkapitalistiske økonomier i udlandet. Når de **administreres centralt**, hæmmes økonomiske operationer i deres frie udfoldelse, som er påkrævede i relationer med andre lande.*

*Frie initiativer og hastighed, som er så vigtigt for beslutningstagningen i sådanne relationer, kan kun opnås, når handel mellem industri og udenrigsmarkeder (såvel som handel mellem udenrigsindustri og hjemmemarked) er direkte og alene håndteres af de aktuelt involverede. I betoningen af disse sager vil **modstanderne af centralistisk forvaltede, økonomiske storkooperativer altid have ret**, selv hvis fortalere for storkooperativerne er villige til at tilbyde udstrakt selvstændighed til deres leder. I praksis ville eksempelvis fremskaffelsen af råmaterialer (en proces, der bør involvere mange ledende autoriteter) resultere i forretningsprocedurer, der måske ikke passer med måden, hvorpå kravene i de andre lande må tilfredsstilles. Lignende besværligheder vil rejse sig, når man fra udlandet bestiller råmaterialer.*

*(...) Ikke desto mindre vil det være nødvendigt i udenrigshandelen, at ingen produkter importeres, **hvis disses produktionsomkostninger eller indkøbspris skader befolkningens levemåde**. Ej heller bør udenrigsforbindelser forårsage, **at hjemlige produktionsgrene ødelægges, fordi lavere priser på de tilsvarende udenlandske produkter gør fortsat hjemmeproduktion utjenlig**. Alt dette kan dog forebygges effektivt gennem et system af sammenslutninger. Skulle et firma eller en handelskorporation udøve sin forretning til skade for den hjemlige produktion, kan det forhindres*

i at gøre sådan af de respektive sammenslutninger, som de ikke kan udelukke sig fra uden at gøre deres egen arbejdsituation umulig.”

Ikke bare transnationale koncerner, men også nationalstaten og endnu mere EU's økonomiske gigant-storkooperativ strider mod ovenstående. Især sidstnævnte flankeres af den Europæiske Centralbank (ECB) og parløb med IMF, WTO, Verdensbanken, m.v. Jeg tillader mig derfor at sige, at EU i sig selv er et storkooperativ. Med de løbende EU-traktater er EU-Kommissionen blevet såkaldt *juridisk person* på et stigende antal politikområder og er dermed nu den magtenhed, der forhandler med eksempelvis WTO på vegne af EU-landene.

Man skal være naiv for at være overbevist om, at denne EU-inerti ikke kan bestyrke forarmelse og udbytning endnu mere, end spredte nationale inertier kan. Begge dele er slemt – jeg taler om kvantitet. Begge steder har grådig storindustri og storkapital grundigt fedtet sig ind i det politiske, omend der begge steder også er spredte småapperier på dette kødsår. Produktion og handel vil stadig medføre forarmelse og udbytning af mennesker og natur, blandt andet fordi der i nationalstaten og EU ikke er tregrenings lighed i retslivet.

*

Indtil engang i den fremtidige sjette efteratlantiske kulturepoke har Skaberen stadig, så at sige, en progressiv mening med de enkelte folk og dermed i sagens natur forskellene på dem. Allerede den ydre natur – fra klipper og vandløb til temperatur, flora og fauna med videre – bidrager til at forme individerne, der igen videreformer folkesjælene og dermed samfundssfærer såsom retstraditionerne. Hvem der inkarnerer ned i en bestemt folkesjæl hvornår, er et anliggende i den åndelige verden, men i dette ubegribeligt komplekse karmiske regnskab hører, at også folkesjælene afpasses påvirkninger og tildragelser hen ad vejen. Noget så abrupt og bredt ensrettende som EU's fælles overstatslige retspolitik og dele af politisamarbejdet Europol og Schengen-samarbejdet kan dårligt være uproblematisk og har da også vist sig at have ulykkelige følger for mange, ud over at de indebærer overvågning af samtlige EU-borgere.

Det er i mine øjne et kerneproblem, at den enkeltes mulighed for at gøre sig gældende fortyndes. Det er en strukturel risiko, vi må bevæge os væk fra – hvad enten vi taler nationalstaten eller EU.

I 'Broen mellem verdensåndeligheden og det fysiske i mennesket' fra 1920, 15. foredrag, belyste Rudolf Steiner flere forhold, der har relevans for dette studiebidrags tema. Blandt andet at mennesket skal finde den nye Sophia, den guddommelige Sophia, hvis Kristuskraften i mennesket *"skal blive levende, helt levende, hvilket vil sige gennemtrængt af lys."* I foredraget forudser Steiner *"den næste store verdenskrig"*, altså Anden Verdenskrig, og han udtaler:

"Det drejer sig ikke om programmer og ideer, ej heller om ideologier af forskellig slags, som kan få nogle til at indse nødvendigheden af en sådan tregrening af den sociale organisme; nej, det er den dybe erkendelse af menneskeheden videreudvikling, som fortæller os, at denne udvikling er kommet til et tærskelområde, at den alvorlige vogter står der, og at han kræver – som han kræver det af det enkelte menneske, som er på vej til højere erkendelse: Du må udholde adskillelsen i forestilling, følelse og vilje – at han af hele menneskeheden kræver dette: Skil det fra hinanden, som indtil denne dag har været filtret sammen til en kaotisk enhed i den afgud, som staten er; del det op i et ånds-væsen, i et retsstats-væsen og i et økonomisk område. Ellers kommer menneskeheden ikke videre, ellers sprænges det gamle kaos og falder fra hinanden. Men hvis det falder fra hinanden, får det ikke den form, som er nødvendig for menneskeheden; så vil det få en ahrimansk eller en luciferisk skikkelse. Alene den erkendelse af vor tids tærskeloverskridelse, som kommer fra åndsvidenskaben, kan give kaos den skikkelse, som er i harmoni med Kristus."[55]

Som tidligere påpeget, er der langt fra heller tregrening i EU-systemet, der som bekendt ikke var til i 1920, da Steiner holdt ovennævnte foredrag. Når det gælder adskillelsen af de tre samfundsmagter, både som folk almindeligvis forstår dette og i forhold til EU, anbefaler jeg at læse essayet 'Om adskillelsen af de tre samfundsmagter'. Det er skrevet af Oskar Borgman Hansen i 1998 og er udgivet af foreningen Frit Norden i foreningens medlemsblad og på dens hjemmeside.[56]

Til såfremt tanken om en europæisk, måske engang global, forbundsstat får berettigelse i en fjern fremtid, så fremlægger jeg hermed følgende idé, der kan overvejes: Tanken kan måske bæres som en glød, et alfællesskabets sjælelig-åndelige kim, der tales om, som er den en fremtidens saga fortalt omkring bålet eller hen over spisebordet. Hvis gløden holdes ved lige, kan storregional eller global verdensføderalisme måske blive en sund realitet engang senere i menneskeheden evolution. Ethvert forsøg på at skabe det i dag vil, kort sagt, være en brolægning på en vej mod Helvede, hvilket der blev redegjort nærmere for i slutningen af kapitel 1. Den "bedrevidende" prædiken, man hører fra en del EU-fortalere, er ikke mindre moraliserende og formynderisk end den prædiken, der i den kommunistiske revolutions navn har sagt "gør som os, og I vil skinne." Modspørgsmålet vil blive: Hvorfor skinner I så ikke selv? Nogle af "forvalterne" skinner måske af diverse materielt guldvedhæng, men i sig selv skinner "forvalterne" ikke mere end du og jeg.

Alle må tænke, hvad de vil, og alle må også have lov at udtrykke, hvad de anser for at være ufrugtbare eller frugtbare idéer. Tænk vi på alle folkesjælernes åndelige alfællesskab som noget institutionelt nu, går det galt, tror jeg. Tænk vi i stedet på det samme åndsfællesskab *i sig selv* og *i al dettes inspirerende mangfoldighed*, da har vi lagt et langt bedre kim til noget, der i den sjette kulturrepøke vil kunne materialisere sig i føderale former – igen: såfremt noget sådant er berettiget i Skaberens store plan. Disse former kan vi næppe alligevel helt forestille os i dag. Det var muligvis det, Steiner mente 28. oktober 1917 i 'Mørkets ånders nedstyrtning':

"[Francis Delaisi] forudsiger, at disse ting, som nutidens mennesker gør sig så frygtelig meget til af, vil høre op. Han siger det udtrykkeligt, også om »afstemningsmaskinen«, sådan omtrent er det ord, hvormed han udtrykker sig. Og ganske videnskabeligt og seriøst udbreder Delaisi sig også om denne parlamentariske afstemningsmaskine, for han gennemskuer hele det apparat, der fører ind i disse afstemningsmaskiner, overfor hvilke man vil vække den tro, at dér stemmer en overbeviset majoritet imod en forrykt minoritet. Han ved, at dersom der skal komme en sund udvikling, må noget helt andet træde i stedet.

Det er endnu i dag ikke muligt, fordi det endnu ville chokere folk for meget at sige, hvad der vil træde i stedet. Det kan i dag egentlig i grunden kun den i åndsvidenskab indviede vide. Former fra fortiden vil ganske bestemt ikke træde i stedet. De behøver ikke at være bange for, at den, der taler ud fra åndsvidenskaben, skal tale nogen som helst reaktionære eller konservative tings sag; fortidige ting vil det ikke være. Dog er de ting så forskellige fra, hvad der i dag består som afstemningsmaskine, at det ville chokere. Det ville endnu blive betragtet som en forrykthed."[57]

Så hvorfor bryde sine tanker med, hvordan de vil tage sig ud? Der er rigeligt at tage fat på her og nu med hensyn til at vække menneskers bevidsthed om åndens realitet i sig selv. Det samme gælder det aspekt, der hedder folkesjælernes mission, samt spirerne til tregrening af den sociale organisme.

Det gamle lyder: Moral er det, der er gavnligt for staten og/eller EU – og derved individet. Men det, som dér er moral, er moral efter *nogles* overbevisning. Vi må derfor søge nye veje. Alt, hvad der sker, sker som en sum af, hvad individer gør – det være sig handlinger såvel som at afstå fra handling. Fremtiden er frie menneskers moral, der udtrykkes i spørgsmålene: Hvordan bidrager vi

til fred? Hvad er betingelserne herfor? Kan jeg gøre noget til, at verden bliver bedre? Kan jeg udvikle noget i mig, som vækker genklang i andre?

God spørge- og virkelyst.

*

NOTER:

[1] Foredragsrækkens 14. foredrag. På engelsk anbefales den oversættelse, som har indledning af den antroposofisk funderede historiker Terry Boardman, Rudolf Steiner Press, 2005; <http://wn7.rsarchive.org/Lectures/GA174/English/RSP1992/19170101p01.html>

Hele 'Karma of Untruthfulness' bind 1 (GA 173, også kendt som 173a) på tysk: <http://fvn-rs.net/PDF/GA/GA173.pdf>

Bind 2 (GA 174) på tysk: <http://fvn-rs.net/PDF/GA/GA174.pdf>

Kort, filmisk introduktion til foredragsrækken: <http://www.youtube.com/watch?v=nVb2ky9qYKk>

[2] <http://falko.nu/rs/folk.html> (er under udarbejdelse, udgives formentlig engang i 2018).

[3] 'Karma of Untruthfulness', 23. foredrag. GA 174; <http://wn7.rsarchive.org/Lectures/GA174/English/RSP1992/19170122p01.html>

[4] <http://www.information.dk/158168>

[5] <http://falko.nu/rs-rom.html>

[6] # EU-eliten vil ikke undersøge CIA-fængsler, kronik i Arbejderen, 26. november 2005; <http://www.arbejderen.dk/artikel/2005-11-26/eu-eliten-vil-ikke-unders-ge-cia-f-ngsler>
EU-eliten: USA's skødehund siden 1949, kronik i Arbejderen, 2. februar 2006; <http://www.arbejderen.dk/artikel/2006-02-02/eu-eliten-cias-sk-dehund-siden-1949>
EU som modspil til USA, Folk i Bevægelse, august 2008; <http://www.folkebevaegelsen.dk/folk-i-bevaegelse/folk-i-bevaegelse-5-2008/article/eu-som-modspil-til-usa-del-3>
EU bliver aldrig USA's modvægt, Information, 6. januar 2009; <http://www.information.dk/178633>
Venner med S, Information, 21. juli 2011; <http://www.information.dk/273908>
Se desuden note [31].

[7] Om England og Sverige (og andre målinger): <http://www.folkebevaegelsen.dk/nyheder/article/svenskerne-vil-ud-af-eu> / og <http://www.folkebevaegelsen.dk/nyheder/article/uk-flertal-for-eu-exit-6809>

[8] <http://falko.nu/rs/3.html>

[9] Fra GA 177, som anbefales i sin helhed. Foredraget fra 14. oktober på engelsk: <http://wn.rsarchive.org/GA/GA0177/19171014p01.html> ... Hele GA'en er udgivet på bog på dansk under titlen 'Mørkets ånders nedstyrtning' af forlaget Jupiter, 1985.

[10] http://www.fritnorden.dk/nr.4.5-99/05_14.html

[11] Hampton Roads Publishing Company, Inc. ISBN 1-57174-305-7.

[12] <http://threeman.org/?p=1153>

[13] 12. december 1920, 8. foredrag i GA 202. Udgivet på dansk af forlaget Jupiter, 1994.

[14] Dette fik Falko bekræftet i e-mail fra Ida Lassen ved Folketingets EU-Oplysning 9. december 2014:

"Kommissionen har initiativretten, hvilket betyder, at den har retten til at fremsætte forslag til lovgivning. Både Europa-Parlamentet og Rådet (bestående af medlemslandenes ministre) har dog mulighed for at opfordre Kommissionen til at fremsætte forslag inden for områder, som de ønsker at fremme. De kan også opfordre Kommissionen til at fremsætte forslag til at ændre allerede eksisterende lovgivning. Kommissionen er ikke forpligtet til at efterkomme anmodninger fra hverken Europa-Parlamentet eller Rådet, men skal dog give en detaljeret begrundelse, hvis den vælger ikke at efterkomme en anmodning. Europa-Parlamentets ret til at anmode Kommissionen om at fremsætte et forslag findes i Traktaten om den Europæiske Unions Funktionsmåde (TEUF) artikel 225, mens samme ret for Rådet findes i TEUF artikel 241. Kommissionens initiativret er fastlagt i Traktaten om den Europæiske Union (TEU) artikel 17."

Jeg havde desuden spurgt, om nationale parlamenter kan anmode EU-Kommissionen om ændring eller ophævelse af eksisterende EU-lov. Det svarede Marie Birkedal Kluth på to dage senere (11. december):

"De nationale parlamenter kan ikke anmode Kommissionen om, at ophæve allerede eksisterende lovttekster. En medlemsstat (ikke parlamentet) kan derimod anlægge et såkaldt annulationssøgsmål ved EU-Domstolen for at få en retsakt kendt ugyldig.

Med Lissabontraktaten er det desuden blevet indført, at de nationale parlamenter skal spille en større rolle i forhold til at sikre overholdelsen af nærhedsprincippet. Dette betyder i praksis, at de nationale parlamenter kan gøre indsigelse, hvis de mener at et forslag fra Kommissionen ikke overholder nærhedsprincippet. Hvis tilstrækkelig mange af parlamenterne gør indsigelse, kan det ende med at Kommissionen får enten et gult eller orange kort. Du kan læse om annulationssøgsmål og om gule og orange kort, i EU-Oplysningen udgivelse "Sådan arbejder EU" på side 110-111 og 188: http://www.eu-oplysningen.dk/upload/application/pdf/2bd636ae/Saadan%20arbejder%20EU_samlet_web.pdf%3Fdownload%3D1 "

[15] <http://jyllands-posten.dk/opinion/breve/ECE4627534/hvem-fik-ret-om-euroen/>

[16] Ved en menneskelig eller teknisk fejl er dette læserbrev hverken kommet på information.dk eller artikelbasen infomedia.dk, men Falko har den fysiske avisside.

[17] http://www.notat.dk/artikler/2009/fallitbankers-folk_2009

[18] <http://www.ae.dk/analyser/eus-sparepolitik-har-haft-store-sociale-konsekvenser> (Bemærk hentefunktionen 'Hent analysen her' til højre for fotoet).

[19] Corporate Europe Observatory (CEO): <http://corporateeurope.org/> # Statewatch: <http://statewatch.org/> ... CEO's seneste guide til EU-lobbyismen: <http://corporateeurope.org/sites/default/files/publications/ceolobbylow.pdf> # Danmarks Aktive Forbrugere (<http://www.aktiveforbrugere.dk/>) lavede for nogle år siden en dansk version som folder, 'LOBBY – turen går til Bruxelles'.

[20] <https://www.danwatch.dk/>

[21] Found: EU's 29,000 hidden employees. Af Rob Watts, Sunday Telegraph (online), 27. januar 2007; <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/1540838/Found-EUs-29000-hidden-employees.html>

[22] *"Medlemsstaterne stiller civil og militær kapacitet til rådighed for Unionen til gennemførelse af den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik med henblik på at bidrage til opfyldelsen af de mål, Rådet har opstillet. De medlemsstater, der opretter multinationale styrker i fællesskab, kan ligeledes stille disse styrker til rådighed for den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik.*

Medlemsstaterne forpligter sig til gradvis at forbedre deres militære kapacitet. Agenturet for Udvikling af Forsvarskapaciteter, Forskning, Anskaffelse og Forsvarsmateriel (i det følgende benævnt "Det Europæiske Forsvarsagentur") klarlægger de operationelle behov, fremmer foranstaltninger til opfyldelse heraf, bidrager til at påpege og eventuelt iværksætte alle hensigtsmæssige foranstaltninger til styrkelse af forsvarssektorens industrielle og teknologiske basis, deltager i udformningen af en europæisk kapacitets- og forsvarsmaterielpolitik og bistår Rådet med at evaluere forbedringen af den militære kapacitet."

Link til Lissabontraktaten: http://www.eu.dk/~media/files/eu/ld_euo_lissabon_16.ashx

[23] http://www.kl.dk/ImageVault/Images/id_51127/scope_0/ImageVaultHandler.aspx (se fx side 2) # <http://www.kl.dk/Momentum/momentum2014-10-1-id155492/>

[24] <http://www.folkebevaegelsen.dk/folk-i-bevaegelse/folk-i-bevaegelse-3-2011/article/nok-en-pind-til-fort-europa>

[25] What to do with Germany?, first published 1944, Hamish Hamilton, London. Dansk udgave: Hvad skal der ske Tyskland?, Det Schønbergske Forlag, 1945.

[26] <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2005-0183&language=DA&ring=A6-2005-0111>

[27] Gade, Sven Ove: Eu-motorvejen venter. Ekstra Bladet 19. marts 2000, side 14.

[28] http://ec.europa.eu/debate-future-europe/new-narrative/index_da.htm

[29] Løkkegaard, Morten: En ny oplysningstid for Europa. altinget.dk, 4. marts 2014; <http://www.altinget.dk/artikel/loekkegaard-en-ny-oplysningstid-for-europa>

[30] Nogle få betragtninger herom kan læses i: Vestens barbari stimulerer terrorismen. Af professor, dr.jur. Ole Krarup, Kroniken, Politiken, 14. maj 2007; <http://politiken.dk/debat/kroniken/ECE305647/vestens-barbari-stimulerer-terrorismen/>

- [31] »EUSA« – genrejsningen af Romerriget?, udgivet 12. juli 2008 på: Del 1: <http://publikationer.folkebevægelsen.dk/EUSA1af2.pdf> – Del 2: <http://publikationer.folkebevægelsen.dk/EUSA2af2.pdf> ... Skriftet var Magnus Falkos selvstændige initiativ og projekt, men indgik i notematerialet til artiklen 'EU som modspil til USA' på Folkebevægelsens hjemmeside, der så lagde bolig til »EUSA«-skriftet. Artiklen er her: <http://www.folkebevægelsen.dk/folk-i-bevægelse/folk-i-bevægelse-5-2008/article/eu-som-modspil-til-usa-del-3>
- [32] Estrup, Jørgen: Uden kompas, side 22-26, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A/S, 2001.
- [33] <http://www.nyagenda.dk/ee/images/uploads/agenda.pdf> (side 18. En årstalsfejl ser ud til at have sneget sig ind: Som selvfølgelig både Øberg og de fleste andre ved, skal årstallet ikke være 2001, men 1991. EU's medlemslande anerkendte fra december 1991 til januar 1992 Slovenien og Kroatien som selvstændige nationer. Krigen brød ud i marts 1992).
- [34] Norge vil ikke længere bruge EU-terrorliste:
<http://www.dr.dk/Nyheder/Udland/2006/01/04/203709.htm>
 # Norge lægger luft til EU's terrorliste: http://notat.dk/artikler/2006/norge-lgger_2006
 # Norge: EU svigter Sri Lanka: <http://www.information.dk/128228>
 # Sri Lanka-observatør kritiserer EU: <http://politiken.dk/udland/ECE164649/sri-lanka-observatoer-kritiserer-eu/>
- [35] Foredrag i Oxford 29. august 1922. Udgør det 12. foredrag i GA 305. Udgivet på dansk i 'Det sociale spørgsmål' af forlaget Jupiter, 2002. Der er i alt tre foredrag fra GA 305 med i denne udgivelse (tiende, ellefte og tolvte foredrag). På tysk: <http://fvn-rs.net/PDF/GA/GA305.pdf> (side 223 til og med 243).
- [36] 6. februar 1920, foredraget 'Wessen bedarf die Menschheit zur Neugestaltung Europas'. Udgør det tiende foredrag i foredragsrækken 'Geistige und soziale Wandlungen in der Menschheitsentwicklung' (GA 196). GA'en er udgivet på engelsk under titlen 'What is Necessary in These Urgent Times' af SteinerBooks, Anthroposophic Press, 2010. På tysk: <http://fvn-rs.net/PDF/GA/GA196.pdf> (side 151 til og med 166).
- [37] Interview with Euro Group President Juncker: 'Athens Is Not Broke'. Der Spiegel (online), 23. maj 2011. Bemærk, at man forneden i artiklen klikker sig til side 2; <http://www.spiegel.de/international/europe/interview-with-euro-group-president-juncker-athens-is-not-broke-a-764224.html>
- [38] 'Johannes Hohlenberg om staten og Europas Forenede Stater'; <http://falko.nu/rs-jh.html> (Man vil på internetsiden kunne se, at aforismen "Demokrati er en metode, ikke et ideal" står i Hohlenbergs lille bog 'Ugleæg' i kapitlet 'Politik og politikere' på bogens side 11. Under siderne fra 'Ugleæg' følger på netsiden essayet 'Europas Forenede Stater').
- [39] 21. februar 1920, Dornach. Indgår i blandt andet udgivelsen 'Ideas for a New Europe – Crisis and Opportunity for the West'. Rudolf Steiner Press, Sussex, 1992. Syv foredrag givet i Dornach mellem 12. december 1919 og 22. februar 1922. Det er foredrag hentet fra GA 194 og GA 196. Det aktuelle foredrag er fra GA 196 og er her på engelsk: <http://wn.rsarchive.org/GA/GA0196/19200221p01.html> – Falko anser, at oversættelsen i ovennævnte bog er bedre. En anden god oversættelse til de, der ikke læser tysk, er i selve GA

196-udgivelsen fra fx SteinerBooks, Anthroposophic Press, 2010. Bogtitlen er 'What is Necessary in These Urgent Times'. På tysk: <http://fvn-rs.net/PDF/GA/GA196.pdf> (side 260 til og med 274).

[40] Som note [39], blot 22. februar 1920 og følgende link:
<http://wn.rsarchive.org/GA/GA0196/19200222p01.html> ... På tysk: <http://fvn-rs.net/PDF/GA/GA196.pdf> (side 275 til og med 293).

[41] 'Zum ewigen Frieden. Ein philosophischer Entwurf'. Falko har gennemlæst Mogens Chrom Jacobsens danske oversættelse fra forlaget Gyldendal, 3. udgave, 1995;
<http://www.gyldendal.dk/til-den-evige-fred-id5074>

[42] 17. januar 1920, Dornach, 5. foredrag i foredragsrækken 'Geistige und soziale Wandlungen in der Menschheitsentwicklung' (GA 196). Udgivet på engelsk under titlen 'What is Necessary in These Urgent Times' af SteinerBooks, Anthroposophic Press, 2010. På tysk: <http://fvn-rs.net/PDF/GA/GA196.pdf> (side 71 til og med 88).

[43] <http://www.information.dk/499074> ... Opfølgende artikel: <http://www.information.dk/499252> ... Ritzau-telegram efter at EU-Parlamentet vedtog ændringsforslaget (som det fremgår, er EU-Parlamentets vedtagelse ikke sidste ord i sagen; EU-Parlamentet kan netop kun vedtage ændringsforslag til Kommissionen og Rådet): <http://www.information.dk/telegram/515420>

[44] De nordiske meningsmålinger fra 2004 om nordisk forbund frem for EU-medlemskab:
<http://www.folkebevaegelsen.dk/nyheder/article/flertal-for-et-folkeligt-nordisk> og her fra 2014:
<http://www.folkebevaegelsen.dk/nyheder/article/markant-flertal-for-norden-frem> og
<http://www.folkebevaegelsen.dk/nyheder/article/flertal-i-sverige-og-finland>

[45] 4. december 1916, Dornach. Første foredrag i 'Karma of Untruthfulness' bind 1 (GA 173, også kendt som 173a); <http://wn.rsarchive.org/GA/GA0173/19161204p01.html>

[46] Nordisk Råd ser på muligheder for et nordisk forbund. Af Lave K. Broch; <http://broch.dk/?p=389>

[47] <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2256344.ece>

[48] 1. foredrag i GA 209. Er blandt andet udgivet på norsk under titlen 'Nordens folk mellem øst og vest' af Vidarforlaget, Oslo, 1951. På engelsk:
<http://wn.rsarchive.org/GA/GA0209/19211124p01.html> – På tysk: <http://fvn-rs.net/PDF/GA/GA209.pdf> (side 13 til og med 30).

[49] <http://www.carrollquigley.net/books.htm> (klik på bogen 'The Anglo-American Establishment'. Årstallet 1873 oplyses på side 6 i bogen).

[50] På dansk: Wladimir Solovjov: Kort fortælling om Antikrist, Brage, 1984. På norsk: Vladimir Solovjov: En kort fortælling om Antikrist, Ex Libris A/S, 1984. I hvert fald den danske udgave kan købes hos Solspejlet og i Audonicons Bogsalg.

[51] På engelsk:
http://www.europarl.europa.eu/meetdocs_all/committees/conv/20021119/00369.en2.pdf
(ordlyden United States of Europe nævnes foruden på side 2). Falko har i en årrække haft den danske version på papir, men kan af ukendte årsager ikke finde den på nogen EU-hjemmeside. En vaks og venlig sjæl har lagt den op andetsteds på internettet:

<http://www.yumpu.com/da/document/view/18055814/forelbigt-udkast-til-forfatningstraktat-europa> (ordlyden Europas Forenede Stater nævnes forfædren på side 2).

[52] Som note [48], er blot 3. foredrag. Dette tredje foredrag er her på engelsk: <http://wn.rsarchive.org/GA/GA0209/19211204p01.html> – og her på tysk: <http://fvn-rs.net/PDF/GA/GA209.pdf> (side 48 til og med 69).

[53] Vidarforlaget, 1995. ISBN 82-90016-53-0.

[54] (Her engelsk oversat:) The Renewal of the Social Organism. Social Future: The International Economy and The Threefold Social Order. From the newspaper The Social Future. Fra GA 24. Indgår ikke i den norske GA 24-bogudgivelse 'DE TRE FUNKSJONER OG SYSTEMER i den Sosiale Organisme og deres Livsbetingelser', forlaget De tre funksjoner A/S, Bergen, 1968. http://wn.rsarchive.org/Books/GA024/English/AP1985/GA024_a02.html ... På tysk: <http://fvn-rs.net/PDF/GA/GA024.pdf> (fra to tredjedele nede på side 225).

[55] 25. december 1920, fra GA 202. Udgivet på dansk af forlaget Jupiter, 1994. <http://wn.rsarchive.org/GA/GA0202/19201225p01.html>

[56] http://www.fritnorden.dk/nr.5.6-98/06_8.html

[57] Fra GA 177; <http://wn.rsarchive.org/Lectures/GA177/English/RSP1993/19171028p01.html>

*

Løsninger på EU-quizen i kapitel 1:

A) 1 (ét) land. – Det var Irland. Det blev et Nej. Irerne fik en ny folkeafstemning, og da blev det Ja.

B) 0 (nul) lande. – Kun to EU-lande har haft folkeafstemning om euroen; Sverige og Danmark. Begge steder blev det et Nej, og derfor er de ikke eurolande. *Bonus-info: Man kan med god ret sige, at Danmark har afvist euroen tre gange: i 1992, 1993 og 2000. Folkeafstemningerne i '92 og '93 omhandlede blandt andet den økonomiske og monetære unions anden fase, hvis hele formål var at forberede den tredje fase, som primært omfattede realiseringen af fællesvalutaen euroen. I 2000 var der i Danmark tale om en afstemning isoleret om euroen.*

C) Det fik de ikke. – I stedet blev der ændret på ordlyden i EU-forfatningen, og den fik navnet: Lissabontraktaten.

D) 1982. – Udtrædelsen blev effektueret i 1985.

#